

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA
MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

TOSHKENT MOLIYA INSTITUTI

**YAKUBOV U.S. ILXAMOVA YO.S.,
JUMANIYAZOVA M.YU.**

**“IQTISODIYOTDA AXBOROT
KOMPLEKSLARI VA TEXNOLOGIYALARI”
fanidan**

**AMALIY MASHG‘ULOTLAR OLIB
BORISH UCHUN**

USLUBIY QO‘LLANMA

Toshkent – 2019

Tuzuvchilar: Yakubov U.S., Ilxamova Yo.S., Jumaniyazova M.Yu.
“Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalari” fanidan
amaliy mashg‘ulotlar olib borish uchun uslubiy qo‘llanma. – T.: TMI,
2019 yil. 79 bet.

Ushbu uslubiy qo‘llanmada “Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalari” fanining barcha mavzulari to‘liq va ravon topshiriqlar bilan yoritilgan. Mavzular bo‘yicha innovatsion texnologiyaga asoslangan pedagogik texnologiyalar keltirilgan, har bitta mavzuga muammoli savollar tuzilgan, nazariy bilimlarga asoslangan amaliy ma’lumotlar keltirilgan.

Uslubiy qo‘llanmadan “Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalari” fanini o‘rganuvchilar, oliy ta’limning bakalavriyat yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalari va professor-o‘qituvchilar foydalanishlari mumkin.

Mazkur uslubiy qo‘llanma TMI o‘quv-uslubiy Kengashi yig‘ilishida muhokama qilinib, nashrga tavsiya etilgan (“19” avgust 2019 y., qaror № 2).

В данном методическом пособии приведены примеры и задания для семинарских занятий в области экономике основанные на теоретические занятия. Приведены примеры выполнения примеров с помощью инновационных технологий. Например, SWOT анализ, кейс стади, кластер по тематике, приведены тесты и проблемные вопросы для решения студентов.

Методическое пособие может быть полезным, изучающим дисциплину «Информационные комплексы и технологии в экономике», студентам бакалавриата профессорско-преподавательскому составу.

In this methodical benefit theoretical and practical these solutions of practical tasks are provided in area to economy. Examples of accomplishment of independent works with the help of innovative technologies are given. For example, a stage case, a method of accomplishment of project works, the practical works performed in the tabular processor, database management systems, the automated workplaces and web of pages.

The methodical benefit can be useful, independently studying discipline "Information and communication technologies", to students of a bachelor degree, research associates and the faculty.

Taqrizchilar: M.M.Ikramov–Toshkent Moliya instituti “Elektron tijorat va raqamli iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti, i.f.n.

Sh.Xashimxodjayev – Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti
“Iqtisodiyotda axborot texnologiyalari” kafedrasi dotsenti, i.f.n.

KIRISH

Ta'lim jarayonida yangi axborot texnologiyalarining joriy qilinishi yosh avlodning intellektual rivojlanishi hamda jamiyatni ijtimoiy-iqtisodiy modernizasiya qilishning asosiy faktori va muhim sharti hisoblanadi. Respublikamizda mustaqillik yillarida ta'lim tizimiga axborot-kommunikasiya texnologiyalarini joriy etish va rivojlantirishda ulkan natijalarga erishildi. Mamlakatimizni jahon axborot makoni bilan integrasiyasiga yo'naltirilgan axborotlashtirish sohasidagi davlat siyosati aniq belgilab qo'yilgan. 2013-yil 13-martda "Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tizimiga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish va rivojlantirish Konsepsiyasi" qabul qilindi va unga ko'ra ta'lim jarayonida AKTni qo'llashning yangi kuch bilan rivojlanishiga zamin bo'ldi.

Axborotlashtirishning milliy tizimini shakllantirishda, iqtisodiyot va jamiyat hayotining barcha sohalariga zamonaviy Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalarini (AKT), kompyuter texnikasi va telekommunikatsiya vositalarini ommaviy ravishda joriy etishda, fuqarolarning axborotlarga ortib borayotgan talablarini to'la qondirishda, jahon axborot hamjamiyatiga kirishda va axborot resurslaridan bahramand bo'lishni kengaytirishda «Informatsion-kommunikatsion texnologiyalari» fanini o'qitish katta ahamiyatga molikdir.

Hozirgi kunda O'zbekistonda ta'lim tizimidagi islohotlarning asosini shakllantiruvchi qator me'yoriy hujjatlar qabul qilingan va amalga oshirilib kelinmoqda. Bular asosida "Ta'lim to'g'risida"gi va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to'g'risida"gi qonunlar alohida o'rin to'tadi. Bu qonunlardan kelib chiqadigan vazifa, ta'lim dasturlari mazmunining yuqori sifatiga erishish va yangi pedagogik texnologiyalarni joriy qilishdir.

Ushbu uslubiy qo'llanma "Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalari" fanining o'quv dasturi va mavzular rejasiga asosan yozilib, oliy o'quv yurtlarining barcha moliya-iqtisod mutaxassisliklari yo'nalishlari bo'yicha ta'lim olayotgan talabalarga mo'ljallangan. "Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalari" fanini o'qitishdan asosiy maqsad – talabalarni zamonaviy texnik vositalar, hisoblash jarayonlarini avtomatlashtirish tamoyil va uslublari bilan chuqur hamda har tomonlama tanishtirishda innovatsion texnologiyalarini qo'llagan holda foydalanishdan iboratdir.

Uslubiy qo'llanmada keltirilgan mustaqil ta'lim yuzasidan metodik ishlanmalar va masalalarning har biri o'zida o'quv mashg'ulotini o'tkazish shart-sharoiti to'g'risida axborot materiallarini mujassamlashtirgan.

Uslubiy qo'llanma tarkibi kirish, mavzu bo'yicha nazariy qism, ish tartibi, topshiriq va variantlarni o'z ichiga oladi. Mavzular yetarli darajada umumlashtirilgan va tartibga solingan. Ularni o'zlashtirish va yodda saqlab qolishni kuchaytirish uchun jadval va chizmalardan foydalanilgan.

1-mavzu: Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalari fanining predmeti, vazifalari va maqsadi

Reja:

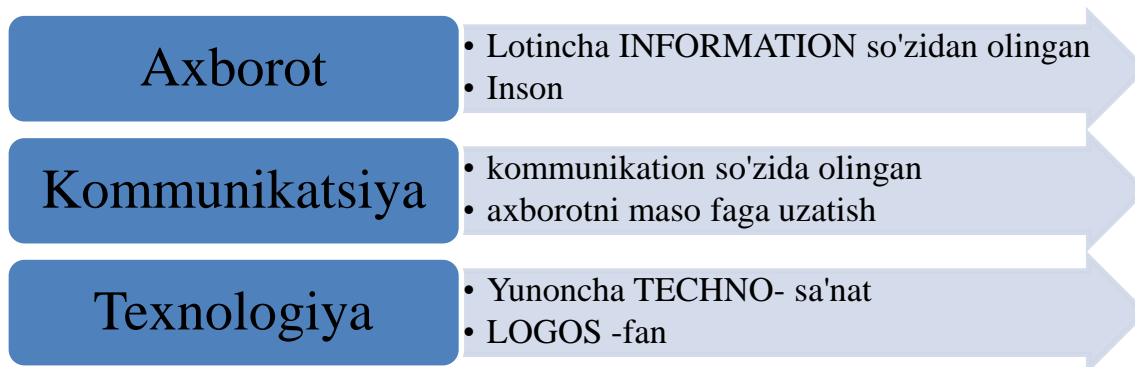
1. “Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalari” haqidatushuncha.
2. “Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalari”fanining predmeti, vazifasi va maqsadi
3. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarning rivojlanish bosqichlari

Bilib olasiz:

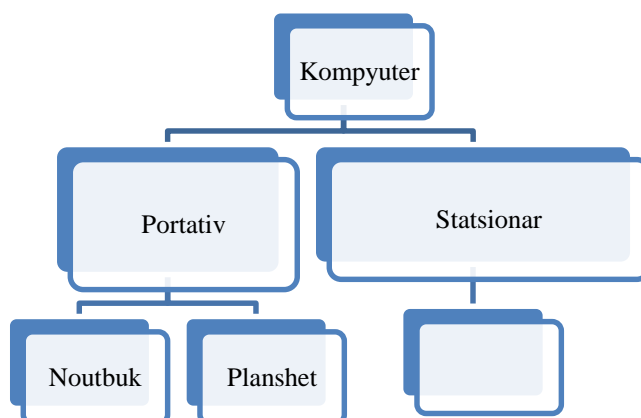
Axborot, kommunikatsiya, kompleks va texnologiyalar ta'rifini, iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalar(IAKT) turlari va vazifalarini. IAKT fanining predmeti va vazifasini. Kompyuter tizimining rivojlanishi, kommunikatsion texnologiyalarning rivojlanish bosqichlarini.

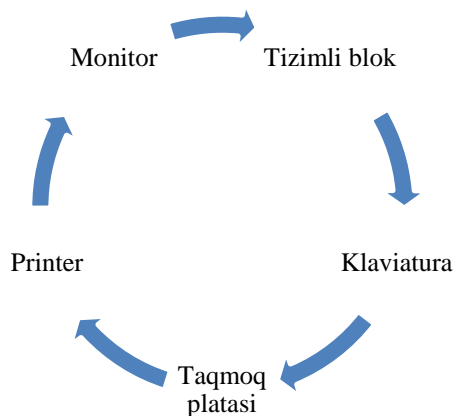
1-topshiriq. Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalari haqida tushuncha bering.

Topshiriqning yechilishi:

2-topshiriq. Kompyuter turlarini davom ettiring va qurilmalarini sanab bering.

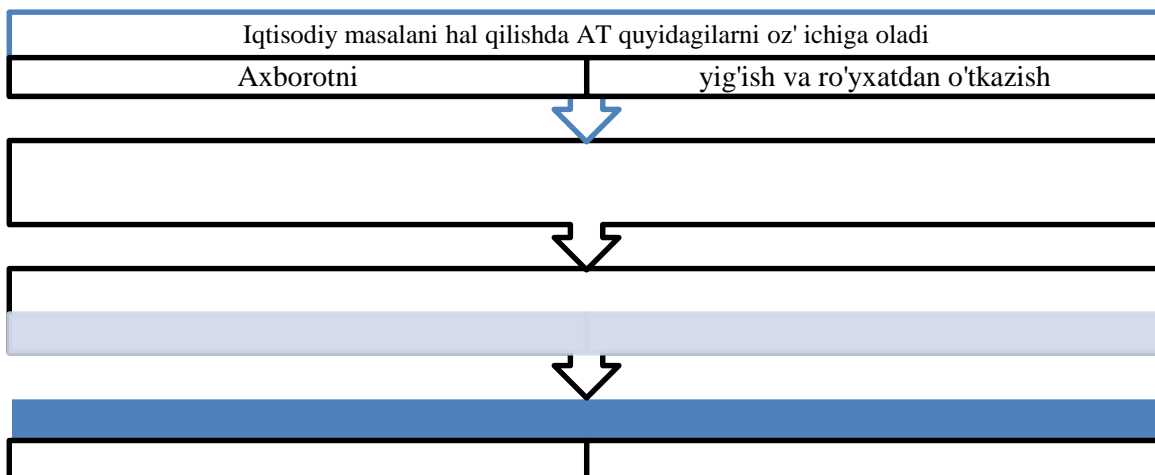

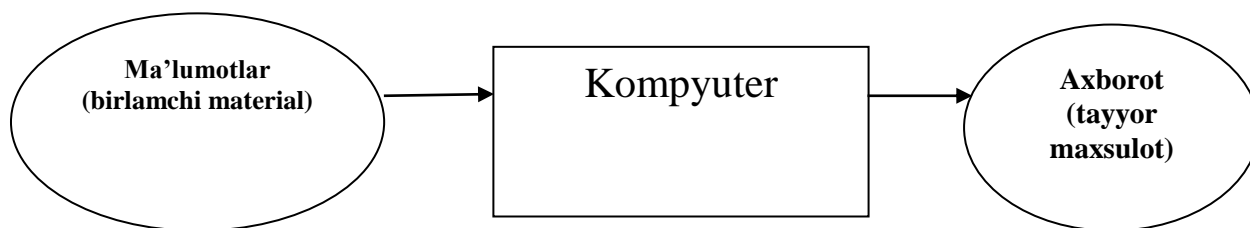
3-topshiriq. “Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalari” fanining maqsadi nima?

Kompyuter texnikasi	
Kommunikatsiya	
Iqtisodiy sohalarda qollashni	

4-topshiriq. Axborot texnologiyasi iqtisodiy masalalarni hal qilishda qanday asosiy jarayonni o‘z ichiga oladi. Boshlangan sxemani davom ettiring.

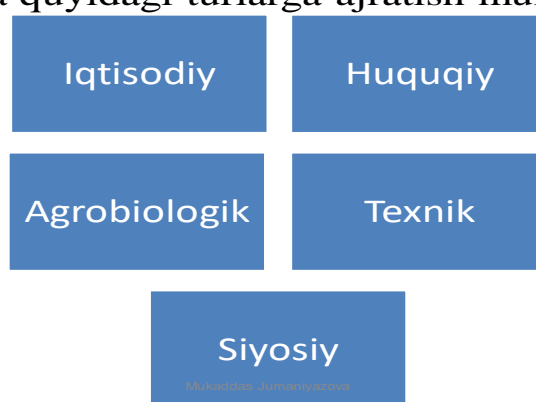
5-topshiriq. Berulgan sxemani tushuntirib bering.

6-topshiriq. Meynfreydm kompyuterlari, ularning tizimlarini xosil qilish komponentlarini sanab bering.

7-topshiriq. Axborot va uning turlarini izohlab bering.

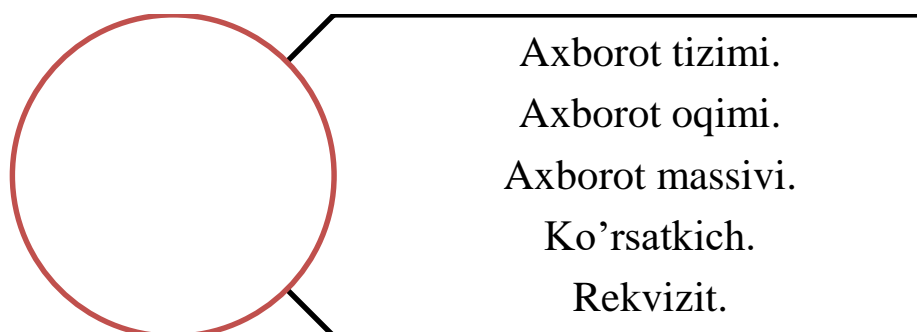
Hozirgi kunda barcha axborotlarni nisbiy xolda quyidagi turlarga ajratish mumkin:

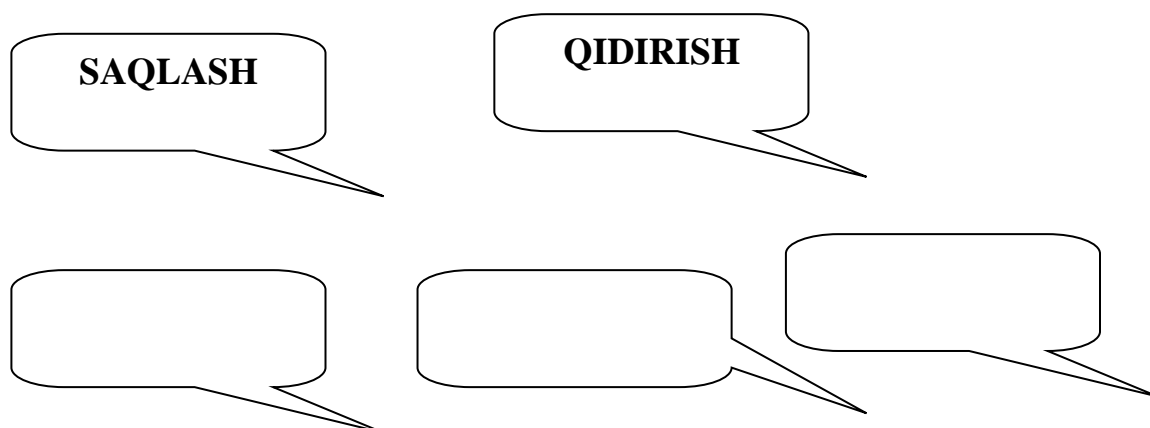
8-topshiriq. Axborotlar ega bo'lgan xususiyatlarni izohlang.

1. Uzluksiz hosil bo'lish.
2. Harf raqamlarda ifodalanish.
3. Diskret harakterdaligi.
4. Yig'ish, uzatish, qayta ishlash va boshqa amallarni bajarish mumkinligi.

9-topshiriq. Iqtisodiy axborotning tuzilishi va turkumlanishi.

10-topshiriq. Informatsion-kommunikatsion texnologiyalarning axborot jarayonlarini to'ldiring va tushuntirib bering.

11-topshiriq. Innovatsion pedtexnologiyadan mavzuga oid VENN DIAGRAM-MASI tuzing.

12-topshiriq. Innovatsion ped texnologiyadan mavzuga oid SINKVEY tuzing.

13-topshiriq. Berilgan matnni o'qib 5 minutlik esse yozing.

Axborot ta'minoti – avtomatlashtirilgan axborot tizimlarining asosiy element hisoblanib, boshqariluvchi obyektning holatini tavsiflovchi axborotlarni yoritib berish uchun tashkil qilinadi va boshqaruv qarorlarini qabul qilishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, obyektning tashkiliy tuzilmasi va undagi axborot tizimlari funkstional quyi tizimlarga to'q'ridan to'q'ri bog'liq bo'ladi.

Axborot ta'minoti – obyekt holatini tavsiflab beruvchi axborotlarni ifodalash uchun yaratiladi va boshqaruv qarorlarini qabul qilishda asos bo'lib xizmat qiladi.

Axborot ta'minotini loyihalashtirish bosqichida axborotlarni shakllantirib olish masalasi asosiy ishlardan biri hisoblanadi.

Qo'llash sohasidan qat'iy nazar, axborot tizimlarining samarali faoliyat ko'rsatishi bir qator ta'minotlar bilan bog'liqdir. Ularni dasturiy, texnik, huquqiy, axborot, tashkiliy, matematik va lingvistik ta'minotlarga ajratilishi qabul qilingan.

Axborot ta'minoti – axborot tizimlarida ma'lumotlar omborini yaratish, hujjatlashtirishning bir xil tartibga keltirilgan tizimlarini ichiga olgan axborotni kodlashtirish, joylashtirish va tashkil qilish bo'yicha uslublar va vositalar yig'indisidir. Qabul qilinadigan boshqaruv qarorlarining ishonchliligi va sifati ko'p jihatdan ishlab chiqilgan axborot ta'minoti sifatiga bog'liq.

14-topshiriq. Berilgan matnni o'qib 5 minutlik esse yozing.

Axborot ta'minotining asosiy vazifasi moddiy obyektlarni boshqarishda samarali qarorlar qabul qilish uchun tizimni aniq ma'lumotlar bilan ta'minlashdan iborat. Shu sababli axborot ta'minoti quyidagi shartlarga javob berishi kerak:

1. Funkstional masalalarni yechish uchun anik va yetarli, to'liq va asosli ma'lumotlarni uz vaktida yetkazib berish.
2. Masalalarning o'zaro aloqadorligini ta'minlash.
3. Ma'lumotlarni saqlash va qidirishni samarali tashkil qilish.

4. Elektron hisoblash mashinasi va undan foydalanuvchilar o'rtasidagi ishlashning tartibini tashkil qilish.

Axborot ta'minotini yaratishda turli masalalar hal qilinadi. Ulardan bir qismi ma'lumotlarni kompyuter tizimi yordamida ishlashga tayyorlash bo'lsa, ikkinchi qismi ma'lumotlarni kompyuter tizimidan tashqarida saqlash, qidirish va qayta ishlash bilan bogliqdir.

Shu sababli axborot bilan ta'minlashni ikki guruhga ajratish mumkin:

1. Mashinadan tashqarisidagi axborot ta'minoti.

2. Mashina ichidagi axborot ta'minoti.

Mashina tashqarisidagi axborot ta'minoti quyidagi tizimlarni o'z ichiga oladi:

1. Hujjatlar tizimi.

2. Ma'lumotlarni ixchamlashtirish tizimi.

3. Ma'lumotlarni ifodalash tizimi.

Boshqarish funksiyalarini ifodalovchi birlamchi hujjatlarning turli – tumanligi hisobot ishlarini amalga oshirishni murakkablashtiradi. Bir xil bolgan ma'lumotlar birlamchi hujjatlarda turlicha aks ettiriladi. Bu esa, o'z navbatida ma'lumotlarni qayta ishlashning avtomatlashtirilgan tizimlarini yaratishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Yuqoridagi kamchiliklarni bartaraf etish maqsadida hujjatlarning yagona umumlashtirilgan tizimlarini xosil qilish zarurati tug'iladi.

Mavzu bo'yicha savollar:

1. Axborot komplekslari o'zi nimani anglatadi?
2. Kommunikatsiya so'zining ma'nosi nima?
3. Texnologiya so'zi nima?
4. Iqtisodiyotda axborot komplekslarining turlari.
5. Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalari fanining predmeti nima?
6. Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalari fanining vazifasi nima?
7. Texnologiyaning rivojlanish bosqichlari.
8. Kompyuterning turlari va rivojlanish bosqichlari.
9. Axborot nima?
10. Axborotning turlari.
11. Axborot ta'minoti nimalarni uz ichiga oladi?
12. Iqtisodiy axborotning turkumlanishi va ta'snifi.
13. Axborotning o'lchov birliklari.
14. IKT axborot jarayonlarini sanab bering.
15. Qidirish jarayonini tushintirib bering.

2-mavzu: Axborot komplekslarining texnik va dasturiy taminoti

Reja:

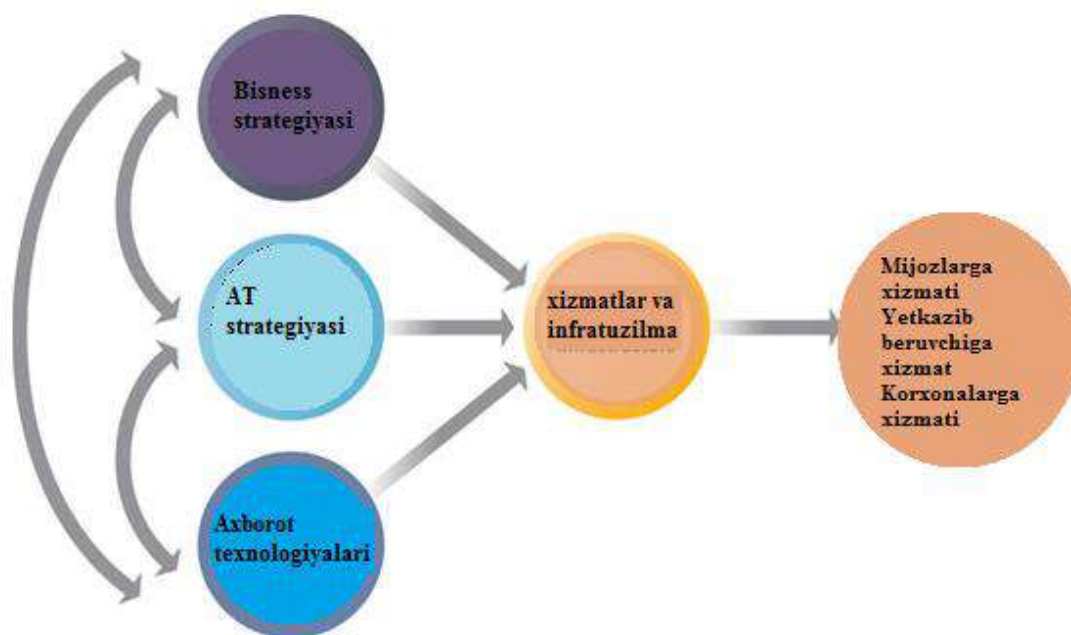
1. Axborot komplekslarining texnik ta'minoti haqida tushuncha.
2. Axborot komplekslarining dasturiy taminoti haqida tushuncha.
3. Tizimli va amaliy dasturiy ta'minotlarning ishlash texnologiyasi.
4. Utilita dasturlari.

Bilib olasiz:

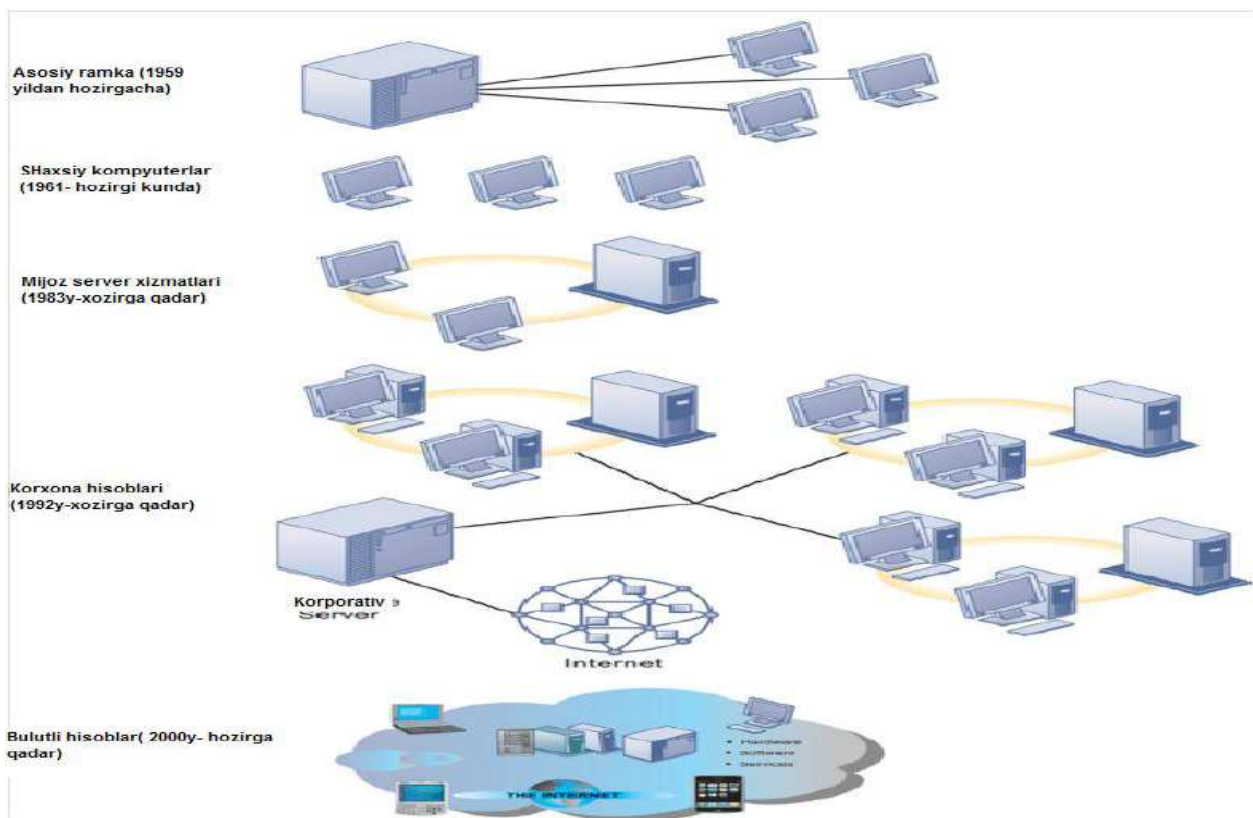
Axborot komplekslarida texnik (hardware) va dasturiy ta'minot (software)(DT) turlarini. Dasturiy ta'minot ta'rifini, interfeys turlari, TDT, ADT va DTADT turlari va vazifalari, OT va drayver vazifalari.

1-topshiriq. Axborot komplekslarining texnik ta'minotini izohlab bering.

2-topshiriq. AT Infratuzilmasi va biznes-imkoniyatlarini gapirib bering.

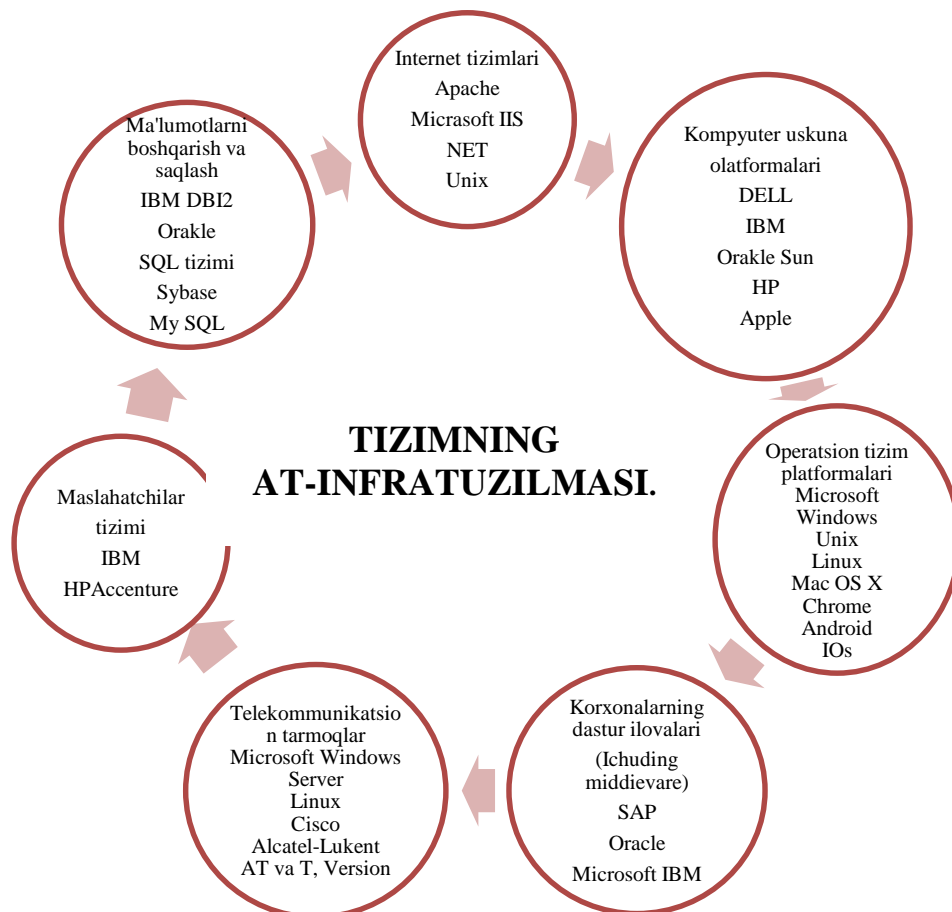

3-topshiriq. IT-infratuzilmasining rivojlanish bosqichlari va ularning o'zgarishlarini izohlang.

4-topshiriq. Bulutli texnologiyasini gapirib bering va izohlang.

5-topshiriq. Tizimning-kompleksning IT-Infratuzilmasini tahlil qiling.

6-topshiriq. Kompyuter texnikasining rivojlanish bosqichlari va turlarini sanab bering.

7-topshiriq. Axborot kompleksida kommunikatsiya vositalarida klasster qiling.

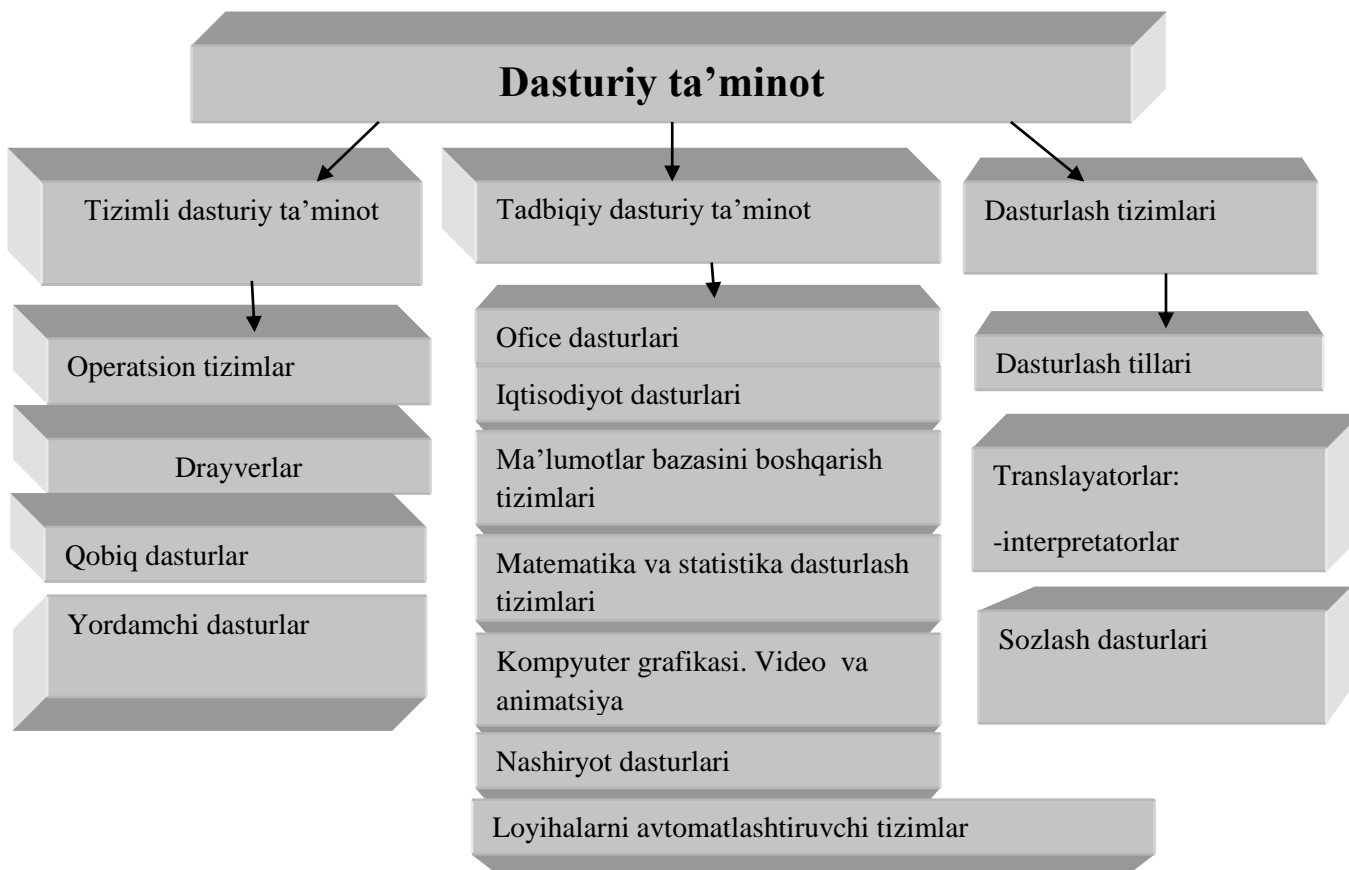
8-topshiriq. Cloud nima? Rasmni ifodalang va bulut tamoyillarini

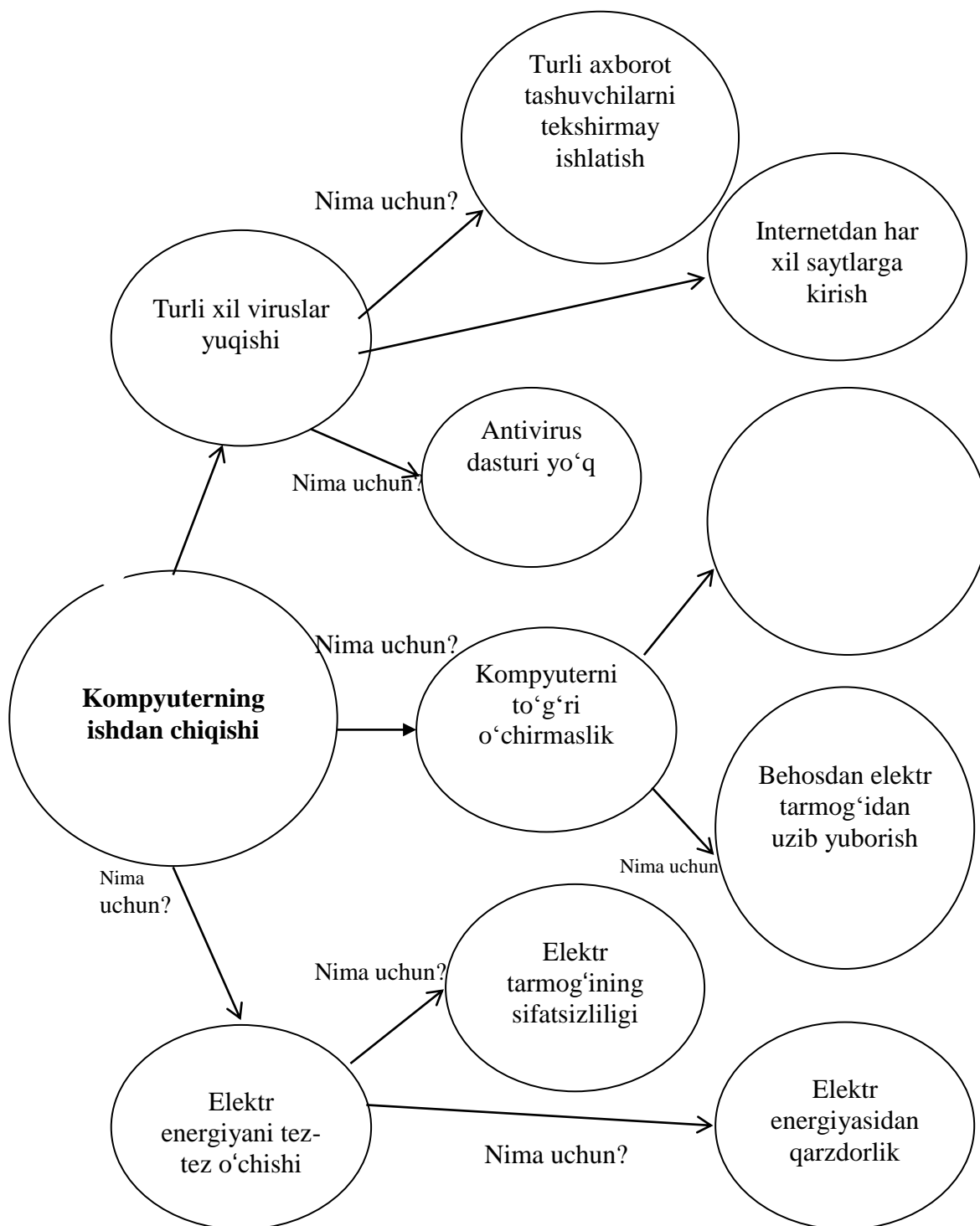
9-topshiriq. Amaliy dasturiy ta'minoti (ADT) (Application program package) turlari va vazifalari.

10-topshiriq. Utilita dasturlari ta'rifi, ularning turlari va vazisalariga doir VENN DIAGRAMMASINI tuzing.

11-topshiriq. Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalarining dasturiy ta'minot (DT) ini tushuntirib bering?

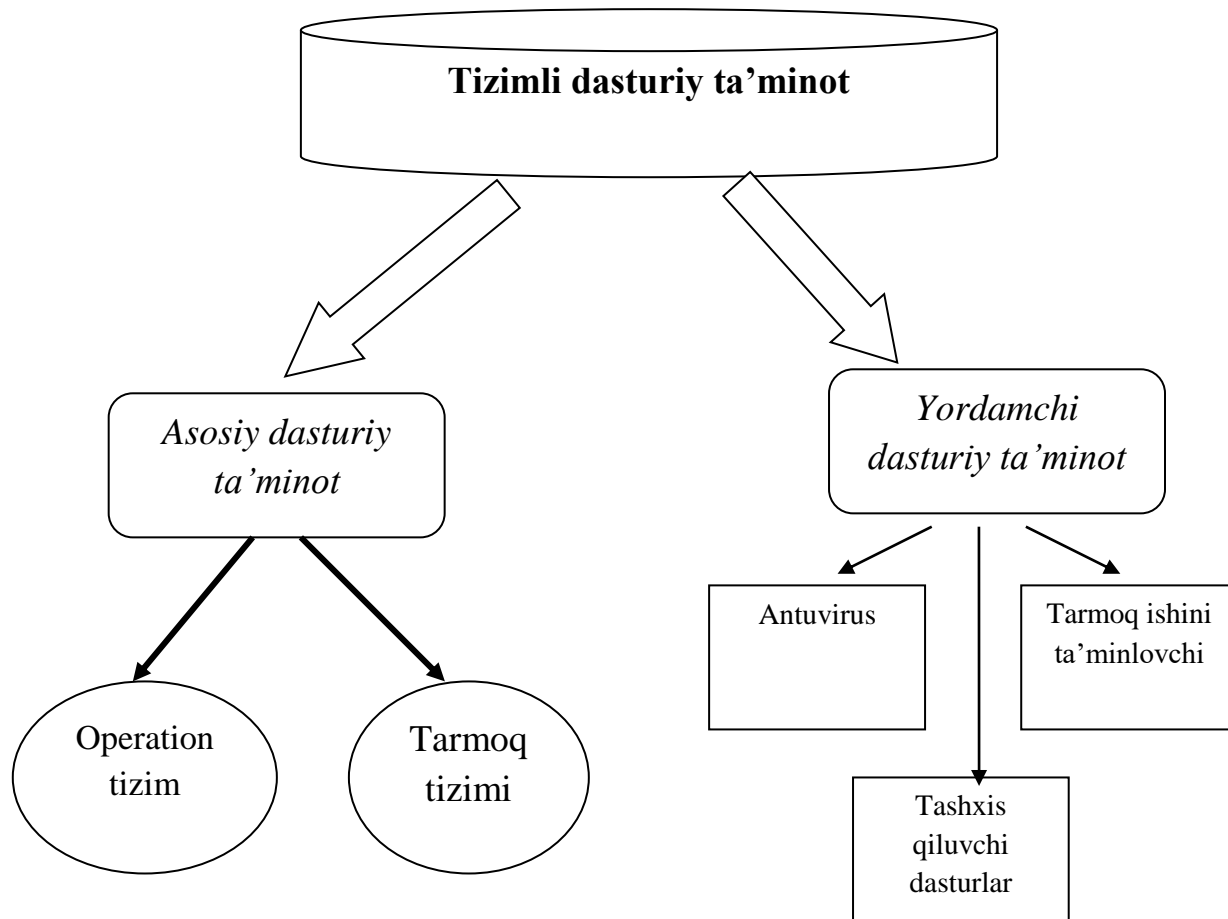

12-topshiriq. «Nima uchun?» sxemasi – Kompyuterning ishlash texnologiyasi (lavha)

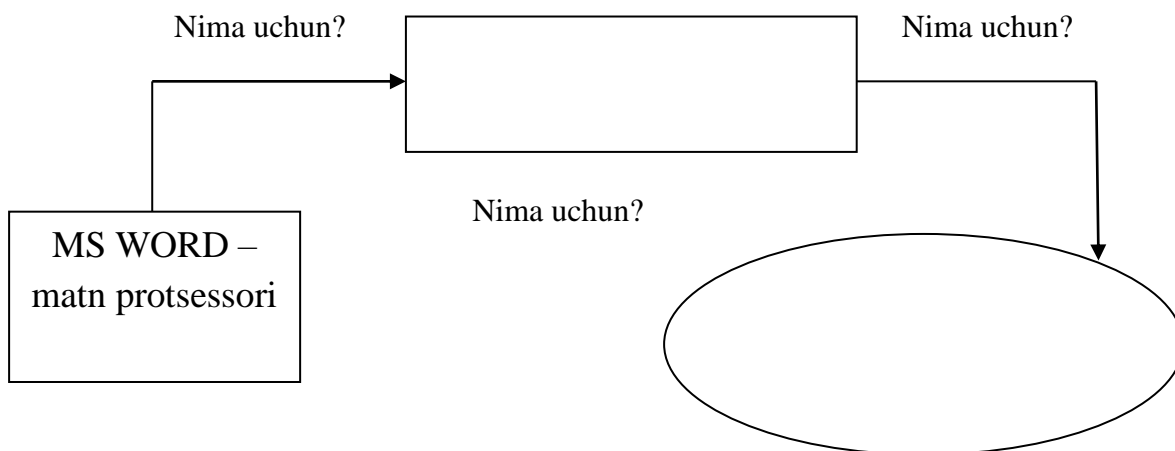

13-topshiriq. Tizimli dasturiyta'minot (TDT) (System software)ni tushuntirib bering.

Topshiriqning yechilishi: Tizimli dasturiy ta'minot (System software)- Kompyuterning va kompyuter tarmoqlarining ishini ta'minlovchi dasturlar majmuasidir.

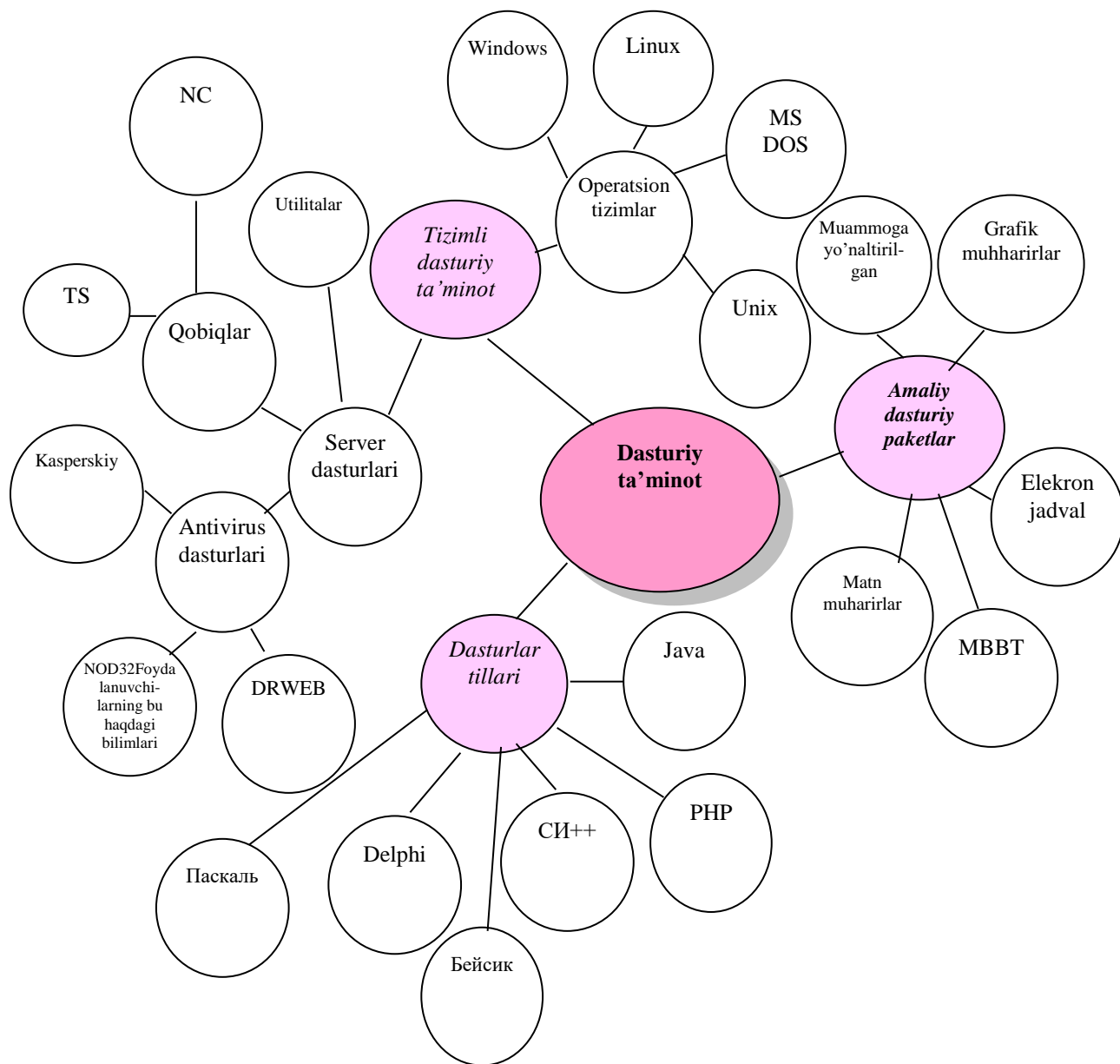

14-topshiriq. Nima uchun pedagogik texnologiyani qo'llash orqali ADP MS Word matn protsessori tushuntirib bering.

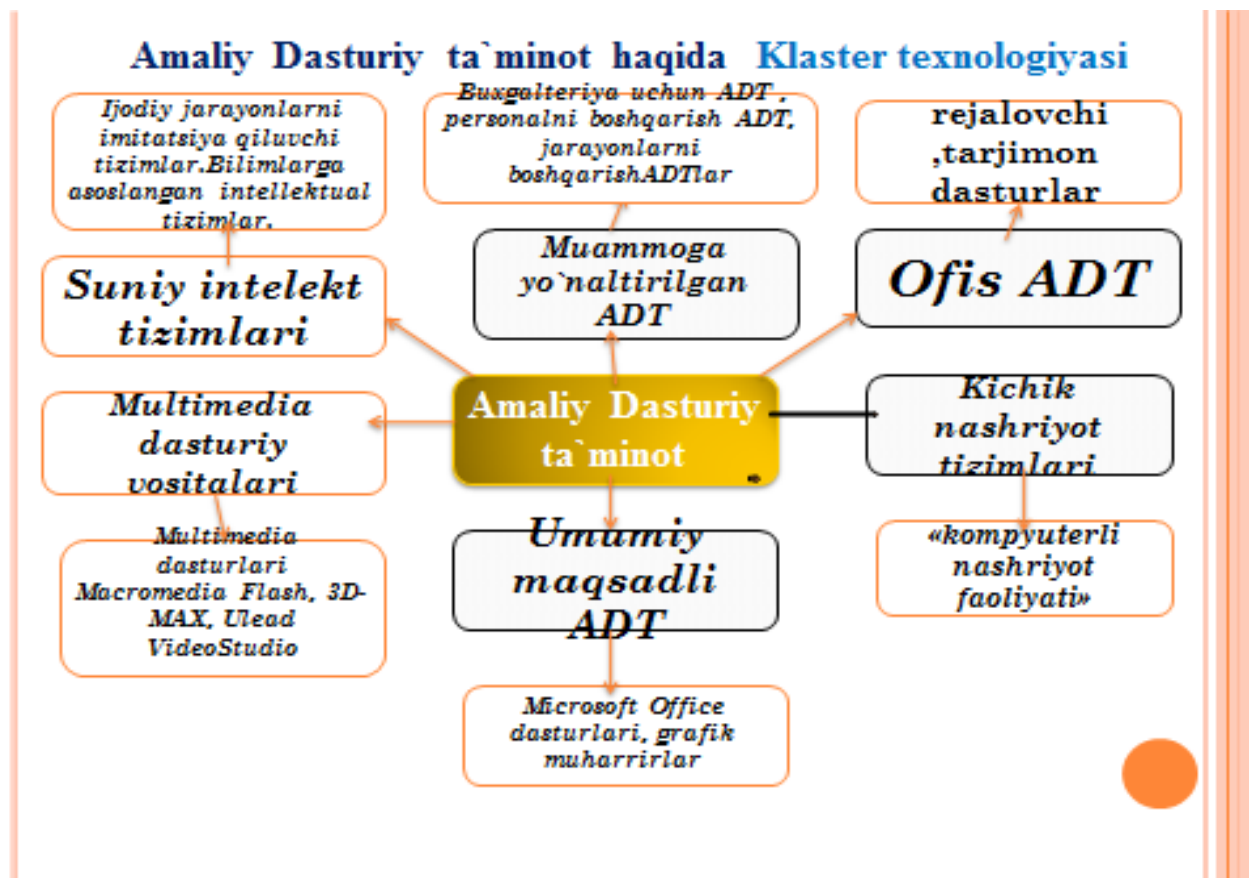

15-topshiriq. Qanday amaliy dasturiy paket (ADP) dasturlarini bilasiz. Bittasini tanlab iqtisodiyot komplekslarida qo'llanilish darajasi bo'yicha SWOT-tahlil tuzing.

16-topshiriq. Mavzuga doir innovatsion texnologiyalardan birini tuzing. Masalan, Dasturiy ta'minotga klaster tuzgandek.

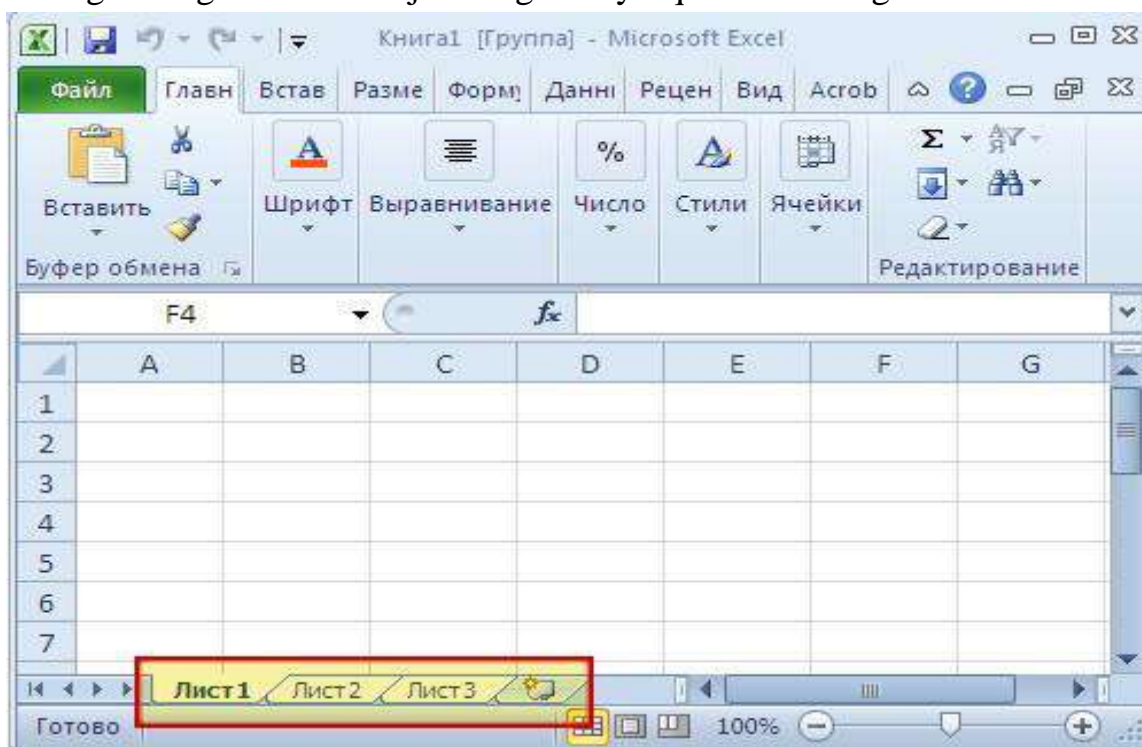

17-topshiriq. Amaliy dasturiy ta'minotga yaratilgan klaster tuzgandek tushuntirib bering.

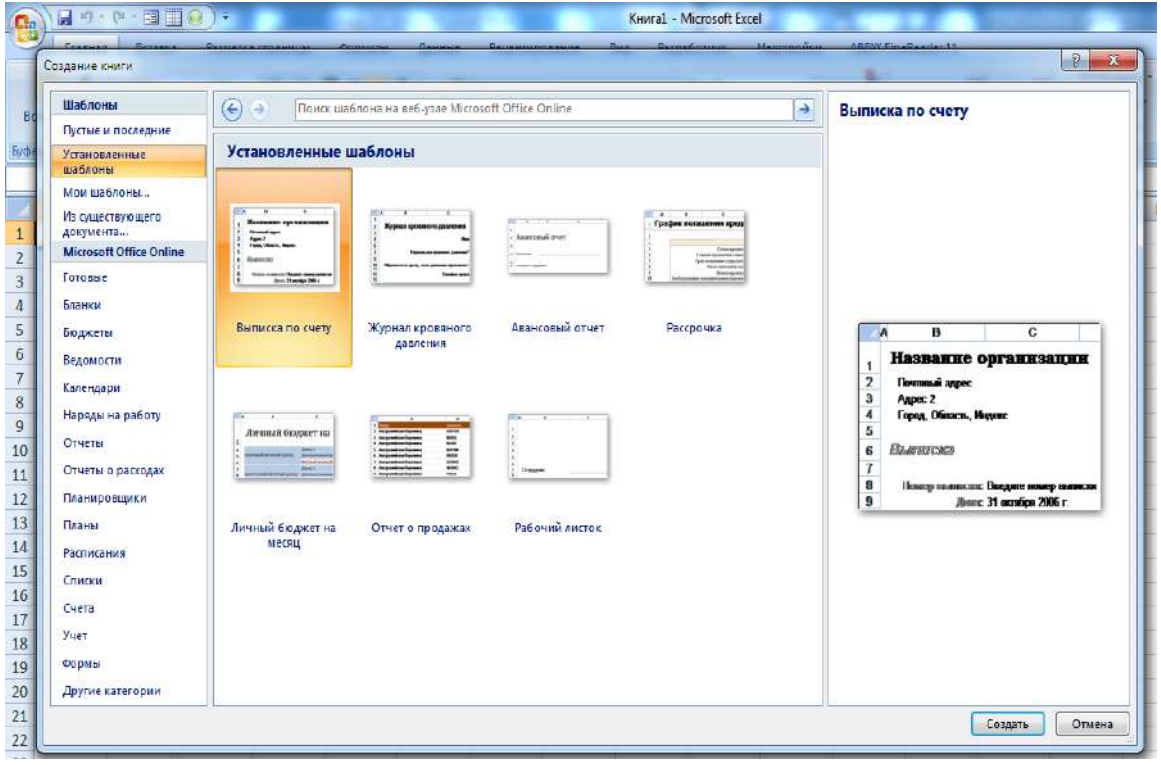

18-topshiriq. Variatsion jadval nima va ular qachondan boshlab qo'llanilib kelinmoqda? Master funktsiya buyrug'ining ishlash texnologiyasini izohlab bering.

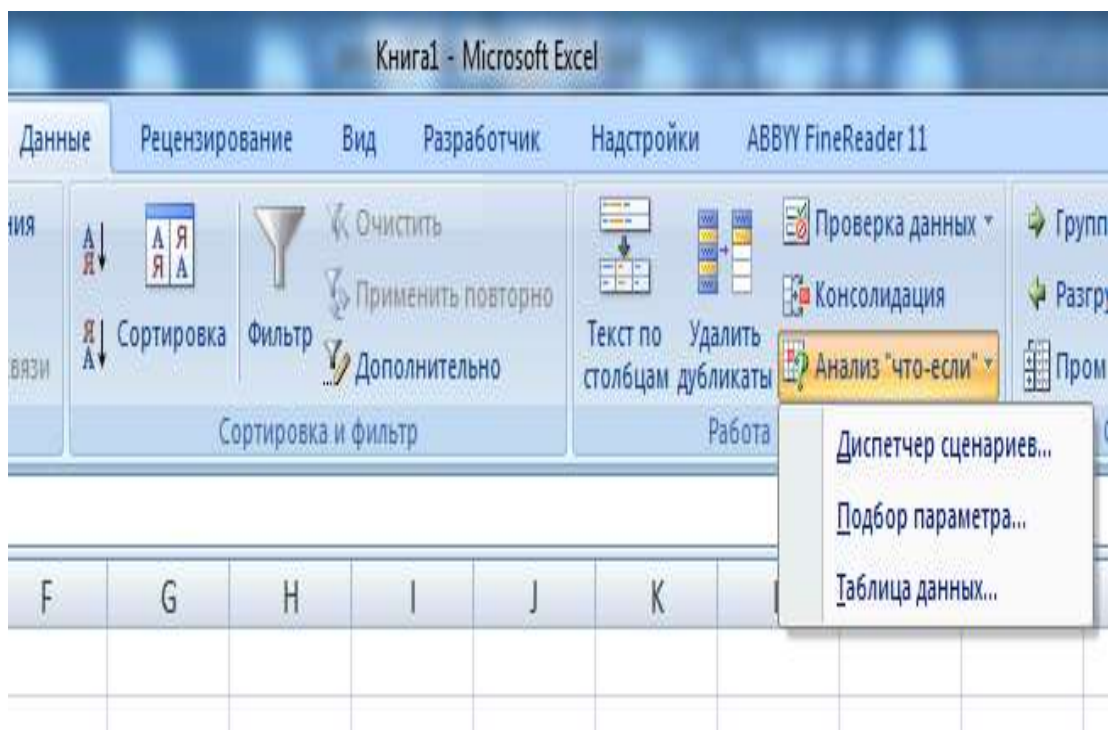
19-topshiriq. Rasmda keltirilgan ADP MS Excel dasturining oynasini tushuntirib bering va unga nisbatan bajariladigan buyruqlarni izohlang.

20-topshiriq. Elektron jadval protsesorida «Установленные шаблоны» oynasidagi avtomatlashtirilgan elektron shablonlarni tahlil qiling va ishlash texnologiyasini gapirib bering.

21-topshiriq. Iqtisodiy masalalarni yechishda «Данные» menyusioʻrni qanday va «Диспетчер сценарие», «Подбор параметра», «Анализ «что-если» ishlash texnologiyasini izohlang.

22-topshiriq. Veer texnologiyasi asosida tuzilgan jadvalni izohlang.

	Word		Excel		PowerPoint	
Matnlar bilan ishlash	+		+		+	
Rasmlar bilan ishlash	+		+		+	
Formulalar bilan ishlash	+		+			-
Jadvalli ma'lumotlar bilan ishlash	+		+		+	
Gipersilklar bilan ishlash	+			-		-
	5	0	4	1	3	1

Mavzu bo'yicha savollar:

1. IT-Infratuzilma so'zining ma'nosi qanday?
2. IT-infratuzilmasi deganda nimani tushunasiz?
3. Axborot komplekslarida texnik ta'minot nima?
4. Tuzilma bilan infratuzilmaning farqi nimada?
5. Axborot komplekslarida dasturiy ta'minot?
6. Bulutli hisobot platformasi o'zi nima?
7. Dasturiy ta'minot nechta turga bo'linadi?
8. Apparat dasturiy ta'minot nima?
9. Qanday intarfeyslarni bilasiz?
10. Tizimli dasturiy ta'minotning asosiy vazifalari nimalardan iborat?
11. Dasturlash texnologiyasining vositalariga nimalar kiradi?
12. Dasturlar yaratish vositalari qanday ishlarni bajaradi?
13. Case-texnologiyasi nima?
14. Elektron jadvalning ishlash texnologiyasi?
15. Nima uchun elektron jadval deyiladi?
16. Excelda absolyut qiymat nima va qaysi klavishlar bilan belgilanadi?
17. Excelda "LIST"larni qanday bog'lashadi?
18. Diagramma nima va qanday hosil qilinadi?

3-mavzu. Axborot komplekslarida ma'lumotlar bazasini tashkil etish va boshqarish

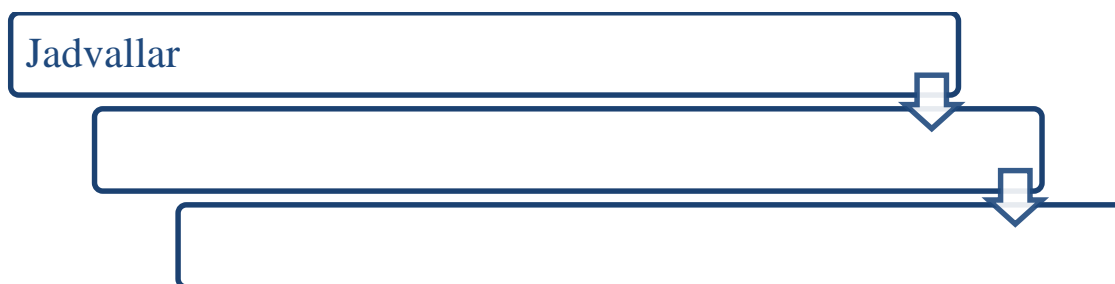
REJA:

1. Ma'lumotlar bazasi va ma'lumotlar banki haqida tushuncha
2. Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlari
3. MBBTlarining modellari
4. Relaytsion MBBT Oracle va Access MBBTlarining ishlash texnologiyasi

Bilib olasiz:

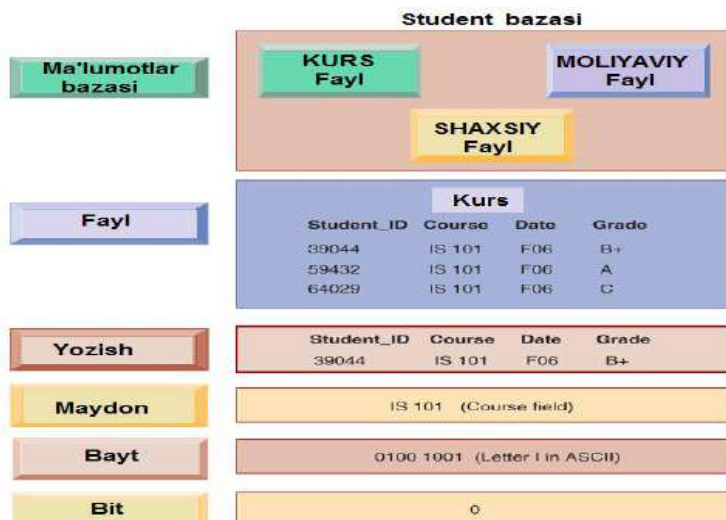
Ma'lumotlar bazasini, irarxik va daraxtsimon, tarmoqli va relyatsion ma'lumotlar bazasini. Ma'lumotlar bankini. Yozuv, maydon va atributlarni. Oracle va Access MBBTlarini

1-topshiriq. Ma'lumotlar bazasida yaratilishi mumkin bo'lgan axborot shaqlarini to'ldiring va izohlang.

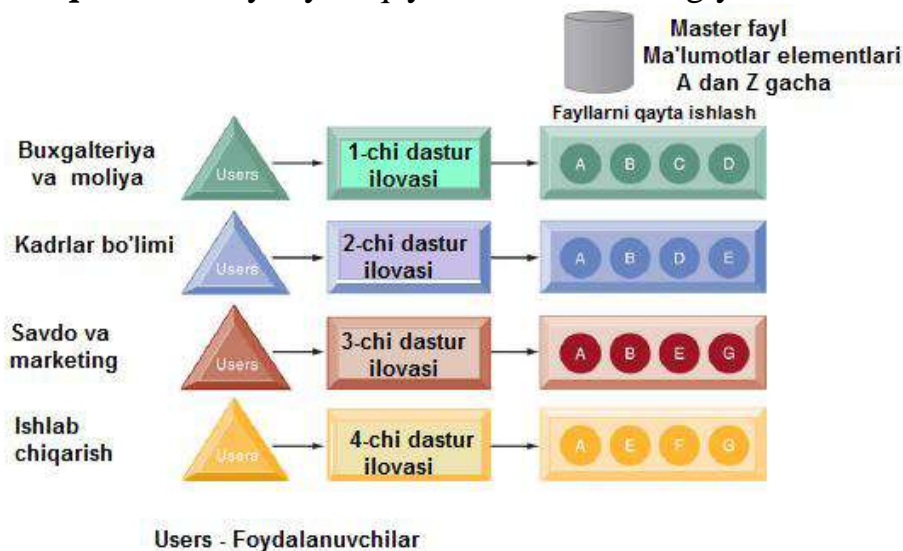

2-topshiriq. Microsoft Access. Clipper, Paradox, FoxPro, dBase, db-VISTA. Personal Oracle. SQL Windows Solo- bular nima? "Nima uchun" diagrammasi orqali ifodalang.

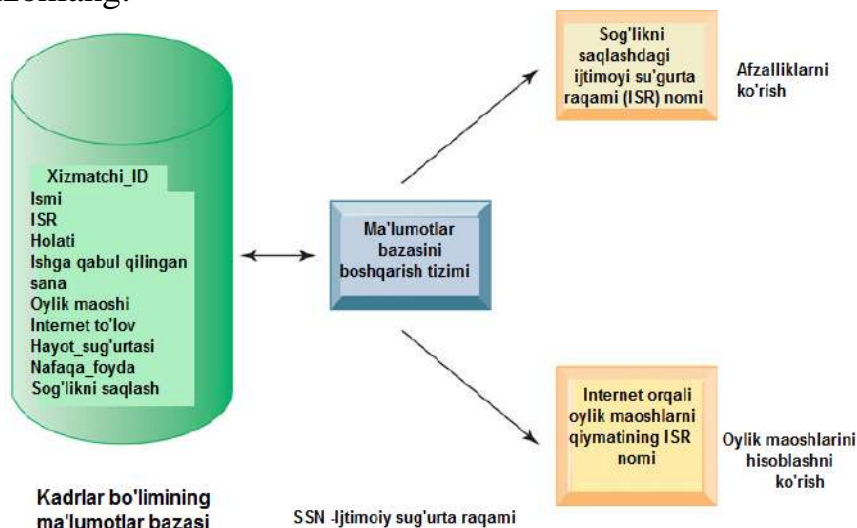
3-topshiriq. Ierarxik ma'lumotlar bazasini izohlang va ishlash texnologiyasini yoritib bering.

4-topshiriq. An'anaviy faylni qayta ishlash texnologiyasini izohlang.

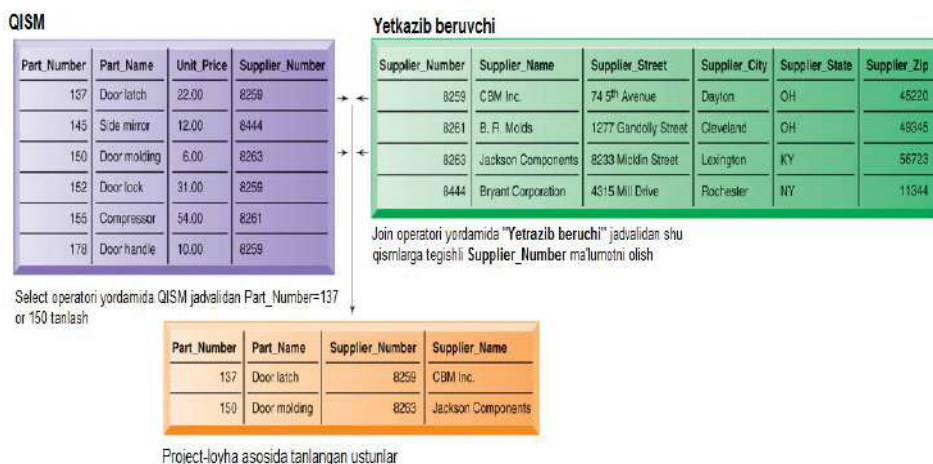

5-topshiriq. Kadrlar bo'limi ma'lumotlar bazasining tuzilishi va ishlash texnologiyasini izohlang.

6-topshiriq. Relaytsion ma'lumotlar bazasining jadvallarini yaratish turlari va usullarini izohlab bering. MS Access misolida.

7-topshiriq. Relaytsion MBBTning uchta asosiy operatsiyalarini tushuntirib bering.

8-topshiriq. Mavzuga oid 5 ta test tuzing va javoblarini izohlang. MBBT bitta KLASSTER tuzing.

9-topshiriq. Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlariga VENN DIAGRAMMASINI tuzing va izohlang.

Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlarini taqqoslash
MS Access, MS SQL Server, MySQL Server

1. Tizimning o'z grafik boshqaruv interfeysi(konstruktor) bor
2. Windows Otda ishlovchi MBBT bor
3. Unix/Linux tipidagi Otda ishlovchi versiya bor
4. Klient server texnologiyani qo'llaydi

VENN диаграммаси

10-topshiriq. Iqtisodiy tizimlarda qo'llaniladigan ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlari (MBBT)ga ya'ni Oracle MBBTning afzalliklari va kamchiliklariga asoslangan holda izohlang.

Mavzu bo'yicha savollar:

1. Ma'lumotlar bazasi va ma'lumotlar banki nima?
2. Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlarining modellari?
3. MySQL, Oracle va MS Access ADP MBBTning qanday turlariga kiradi?
4. SQL tili nima?
5. Obyektga yo'naltirilgan relatsion MBBT nima bilan farqlanadi?
6. Oracle MBBTning rivojlanish tendensiyalarini sanab bering?
7. Nima uchun iqtisodiyotda Oracle MBBTlaridan foydalaniladi?

4-mavzu. Iqtisodiy sohalarda axborot komplekslari o‘rtasidagi o‘zaro integratsiyasi

REJA:

1. Integratsiya haqida tushuncha.
2. Avtomatlashtirilgan integratsiyalashgan tizimlar haqida tushuncha.
3. Iqtisodiy sohalarda axborot komplekslari o‘rtasidagi o‘zaro integratsiyasi.

Bilib olasiz:

Integratsiyai vauning xususiyatlarini. Avtomatlashtirilgan interatsiyalashgan tizimlarning tuzilmasirni. Axborot komplekslaridagi interatsiyalashgan tizimlarni va ularning ishlash jarayonlarini bilib olasiz.

1-topshiriq. Integratsiya so‘zining ma’nosini izohlang.

Integratsiya –(lotincha “integration” so‘zidan olingan bo‘lib –qayta tiklash, to‘ldirish yoki butunlash) degan ma’noni beradi, oldin mavjud bo‘lgan har hil qismlarni va elementlarni o‘zaro birlashtirish orqali tomonlarni rivojlantirish jarayonini bildiradi.

Iqtisodiy komplekslarga misol keltiring.

2-topshiriq. Mantni o‘qib nima uchun integrallashgan tizimga kirishini izohlang.

Matn: O‘zbekistonda "UzCard"ga raqib yangi tizim joriy qilinmoqda. Bu tizim integratsiyalashgan tizim. O‘zbekistonda xalqaro to‘lov tizimlari bilan integratsiyalashgan universal banklararo GlobUzCard chakana to‘lov tizimi tashkil etilmoqda.

Yangito‘lovtizimixalqaroto‘lovtizimlari (Visa, MasterCard, Union Pay International, JCB, American Express, Diners Club vaboshqalar) bilanxorijda GlobUz

bankkartalaribilanxorijiyvalyutadabankoperatsiyalarinio‘tkazishnita’minlashuchunaloqalarnio‘rnatishilozim. Shuningdek,

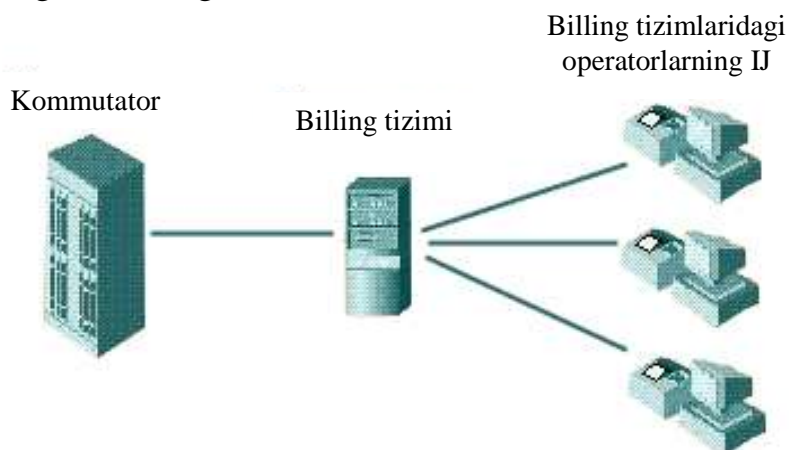
O‘zbekistonhududidaxorijiybanklarkartalariniqo‘llab-quvvatlanishinita’minlaydi.

3-topshiriq. Billing tizimlari nima va qayerda ishlatilishini izohlang.

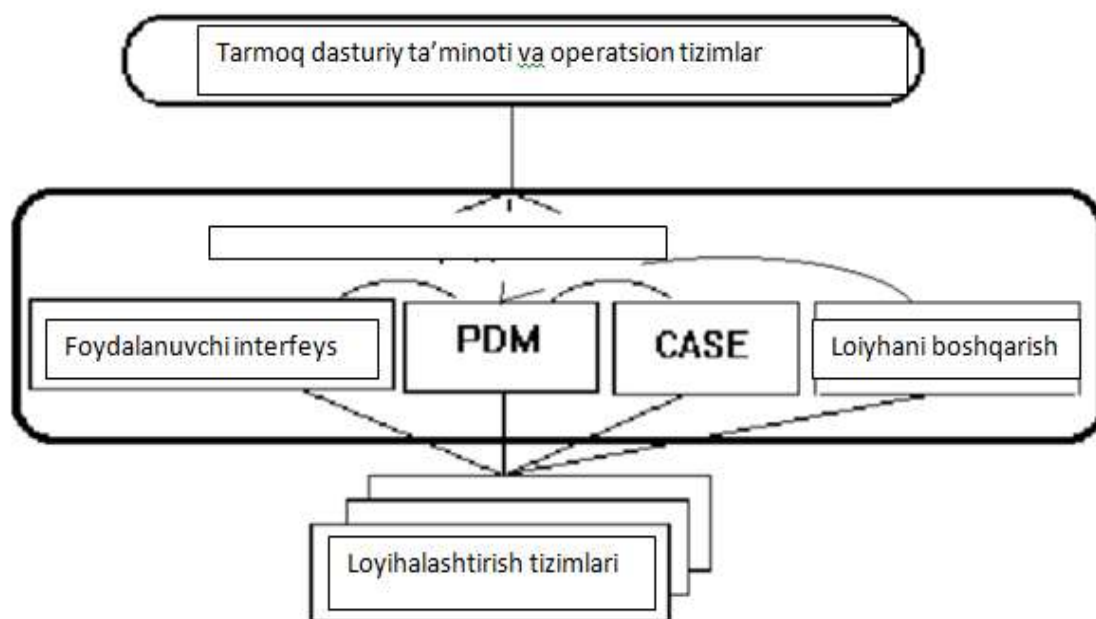
4-topshiriq. IBS-ABT (Axborotlashgan biling tizimi) va ACP-AHKT (Avtomatlashtirilgan hisob kitob tizimi) ishlash texnologiyasini keltiring.

5-topshiriq. Billing tizimining tuzilishi va vazifalarini izohlab bering.

6-topshiriq. Amaliy dasturiy paketlarning (ADP) intergatsiyalangan holda ishlash texnologiyasini izohlang.

7-topshiriq. Integratsiyalashgan loyihalashtirish tizimlarining ishlash texnologiyasini izohlang.

Mavzuga oid savollar:

1. Integratsiyalashgan tizimlar nima?
2. Integratsiyalashgan tizimlar iqtisodiy tizimlarda qo'llaniladimi?
3. 1C:Buxgalteriya va UzASBO dasturiy ta'minotlar integratsiyalashgan tizimlar qatoriga kiradimi?
4. Nima uchun billing tizimlarini Integratsiyalashgan tizimlar safiga kiritamiz?
5. Billing tizimining ishonchliligi nimalarda?
6. «Горячий биллинг» va «Отложенный биллинг»larning ishlash texnologiyasini ifodalang?

5-mavzu. Tarmoqlangan axborot texnologiyalari

REJA:

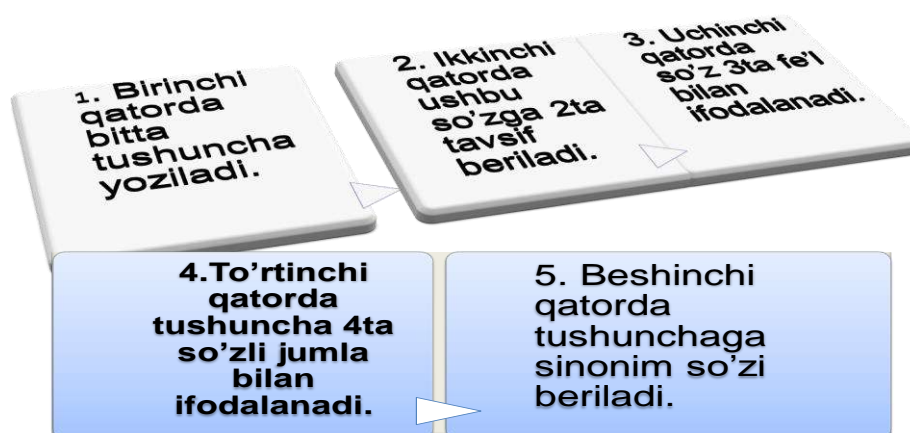
1. Tarmoq axborot texnologiyalari haqida tushuncha.
2. Axborot uzatish tizimlarining tasnifi.
3. Internet, Intranet, Ethernet, Extranet kompyuter tarmoqlari va ularning ishlash tamoyillari.
4. Telekommunikatsiya va simsiz texnologiyalar. Tarmoq topologiyasi.

Bilib olasiz:

Global kompyuter tarmoqlari va ularning turlarini. Intranet, Ethernet, Rospak, Infotel, UzPAK tarmoqlarini, WI-FI, Fi-MAXlarni. Web1, Web2, Web3, Web4 texnologiyalarni

1-topshiriq. Mavzuga oid SINKVEYN tuzing.

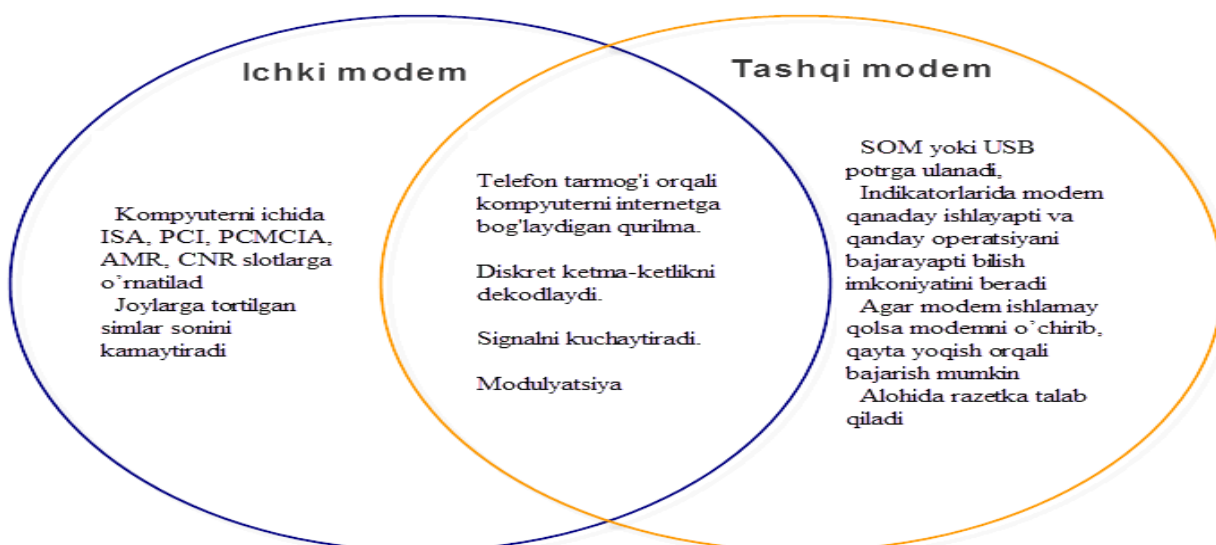
Masalan: “**SINKVEYN TEXNOLOGIYASI**” – axborotni lo‘nda, qisqa bayon qilish, voqea, hodisa, jarayonni bir necha so‘zlar bilan ifodalashdir. Sinkveyn fransuzcha 5ta degan tarjimani beradi.

Ot _____
Ikkita sifat _____
Uchta fe'l _____
To'rtta so'sdan iborat jumla _____
Otning sinonimi _____

**Tarmoq,
lokal, global,
Yo'naltiradi, uzatadi, qabul qiladi,
Kompyuterlar o'rtasida axborot almashinuvini ta'minlaydi
Kommunikatsiya
коммуникация.**

2-topshiriq. Tarmoqda foydalaniladigan modemlar afzaligini izohlang.

3-topshiriq. Noutbukda internetdan foydalanganda qaysi qurilmadan foydalgan ma'qul? "VEER" TEXNOLOGIYASI asosida tahlil qiling.

<i>Noutbukda internetdan foydalanganda qaysi qurilmadan foydalangan ma'qul</i>						
	Aloqa operatorlari modamlari (Bilayn, Usell, UMS)		Tashqi modamlar (ADSL)		Mobil telefon orqali (WiFi)	
Tezligi yuqori	+		+		+	
Hajmi kichik	+			-	+	
Narxi	+		+		+	
Og'irligi	+			-	+	
	4/0		2/2		4/0	
Aloqa operatorlari modamlari(Bilayn, Usell, UMS), Mobil telefon orqali (WiFi)						

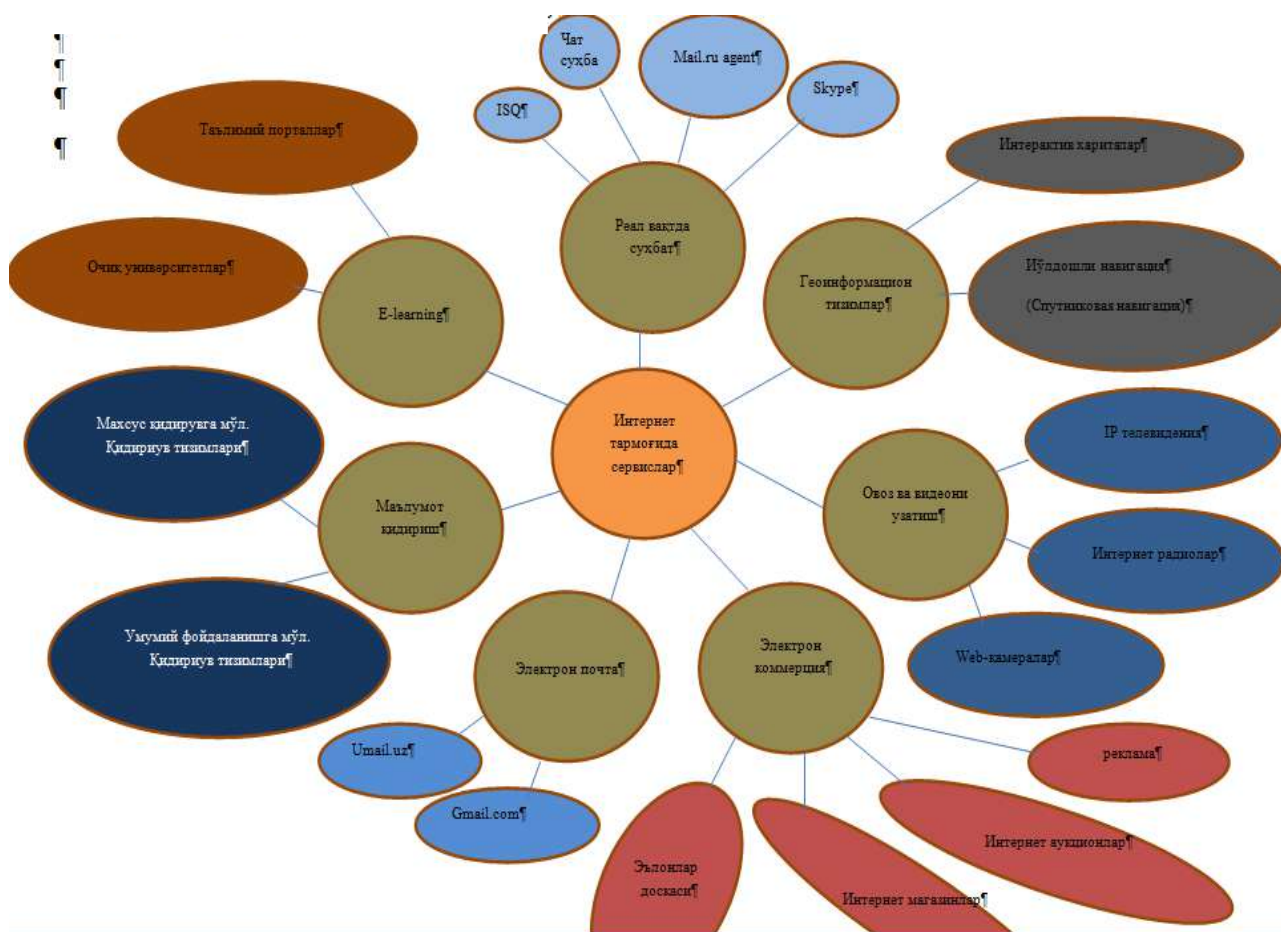
4-topshiriq. Telekommunikatsiya: tarmoqlangan ishlov berish, axborot tashuvchiga asoslangan sinveynni tushuntiring.

1. Massivlar;
2. Bir o'lchovli, ikki o'lchovli;
3. Tartiblanadi, izlanadi, initsializatsiya qilinadi;
4. Xotirada ketma-ket (regulyar) joylashgan bir xil turdagi qiymatlarga massiv deyiladi.
5. Matritsa.

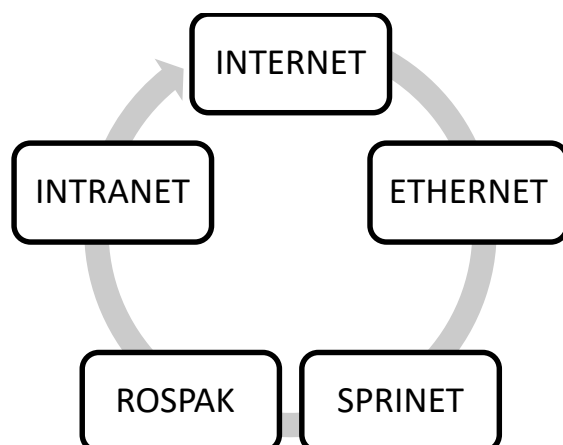
5-topshiriq. Axborot uzatish kabellari – tarmoqda axborotni bir kompyuter-dan boshqasiga uzatish uchun xizmat qiladi. Kabellarni izohlang.

6-topshiriq. “Global kompyuter tarmoqlar servislari” mavzusidagi klaster

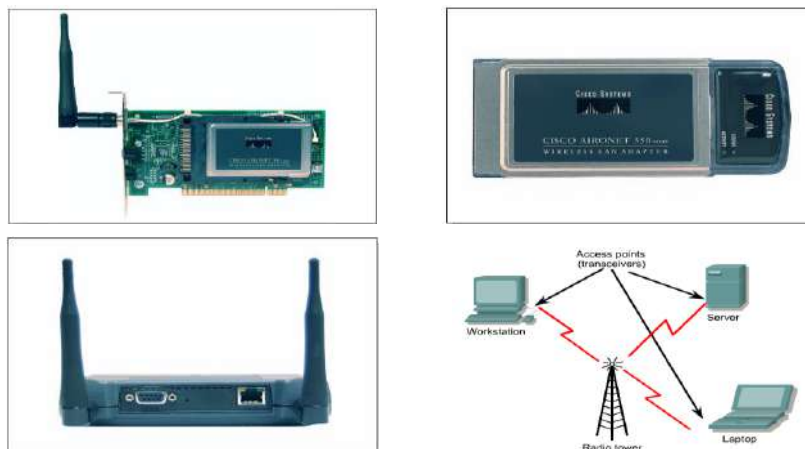

7-topshiriq. Global kompyuter tarmoqlarining turlarini sanab bering va izohlang.

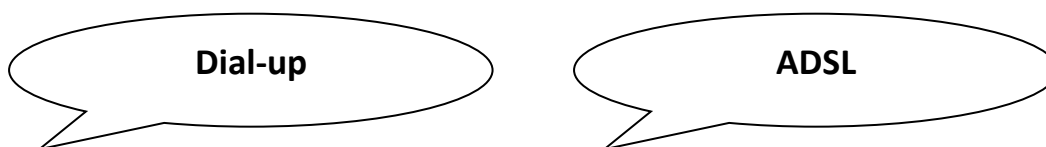

8-topshiriq. Simli va Simsiz texnologiyalarini izohlang.

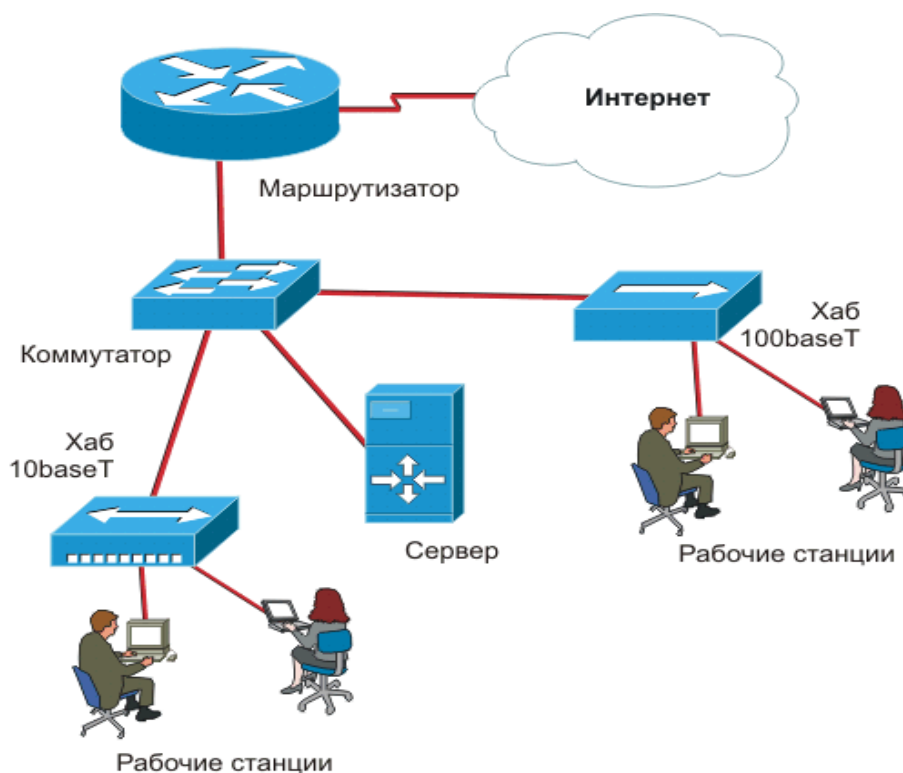
Simsiz Tarmoq elementlari

9-topshiriq. Internetga ulanish eng ko'p tarqalgan tartiblari:

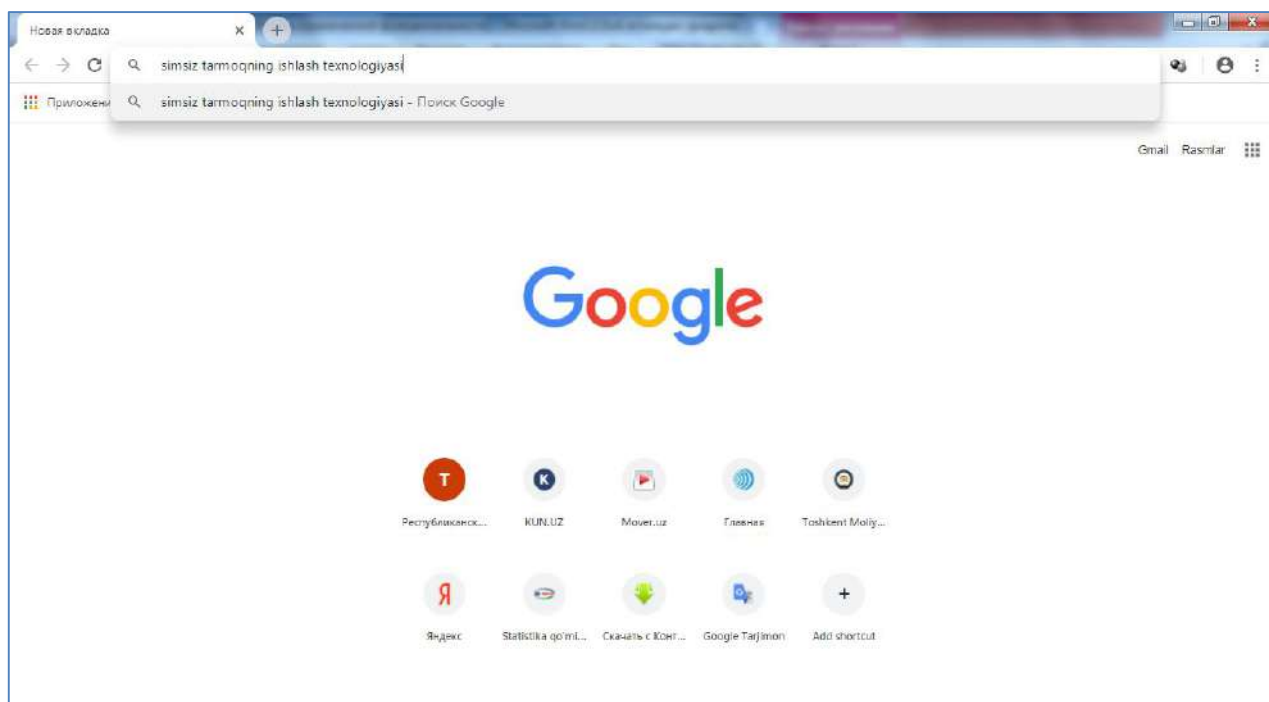

10-topshiriq. Internetda ishlash texnologiyasini izohlab bering.

11-topshiriq. Xosting xizmati qanday imkoniyatlarni taqdim etadi?

12-topshiriq. Qidiruv tizimlarining ishlash texnologiyasi.

13-topshiriq. Innovatsion pedtexnologiyadan mavzuga oid KLASSTER tuzing. Masalan, “Elektron pochta” klasteriga o‘xshash.

14-topshiriq. Web1, Web2, Web3, Web4 va Web 5 texnologiyalarining farqlari va afzalliklari.

Mavzuga oid savollar:

1. Tarmoq o‘zi nima?
2. Tarmoq turlari va ishlash texnologiyalari.
3. Tarmoq topologiyasi nima?
4. Iqtisodiy komplekslarda qanday tarmoqlar ishlatiladi?
5. Simsiz tarmoqning ishlash texnologiyasini ifodalang.
6. Internet o‘zi nima va uning rivojlanish bosqichlari.
7. Global tarmoqda foydalanuvchi qurilmalar.
8. Spam nima va turlari?
9. Internetda Provyayder so‘zining ahamiyati.
10. Milliy electron pochta xizmatlari.
11. Mobil telefon va mobil aloqa turlari.

6-mavzu. Avtomatlashtirilgan axborot tizimlari

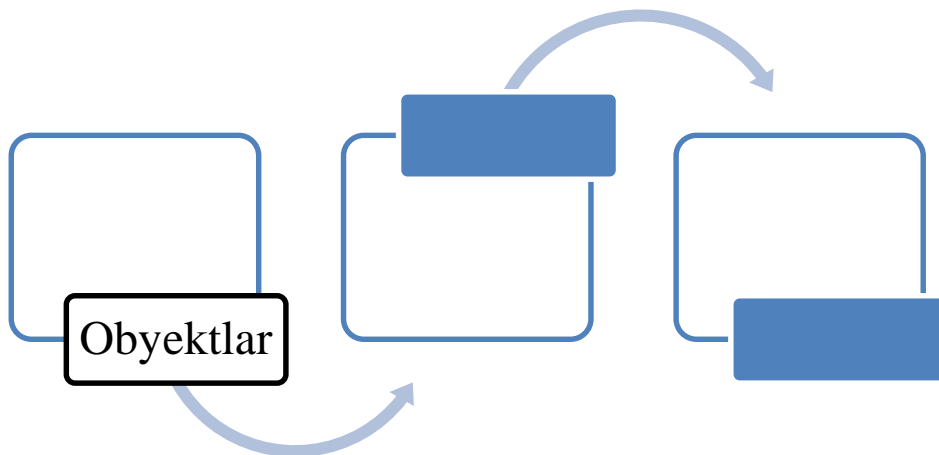
REJA:

1. Axborot tizimlari haqida tushuncha.
2. Avtomatlashtirilgan axborot tizimlarining xususiyatlari va turkumlanishi.
3. Avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari.

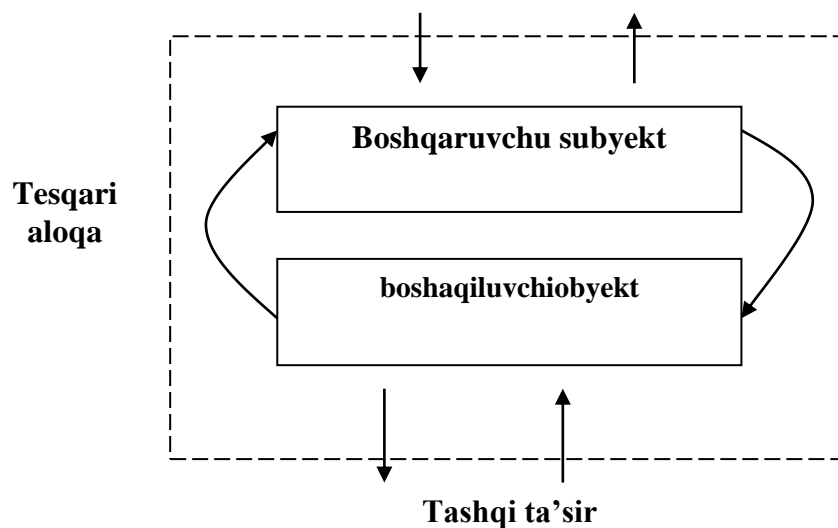
Bilib olasiz:

Avtomatlashtirilgan axborot tizimlari, Tizim turlari, oddiy va murakkab tizimlar. Ishlash texnologiyasi muommoga yo'naltirilgan axborot tizimlari.

1-topshiriq. «Tizim»ni aniqlashdagi atamalarni sanab izohlab bering.

2-topshiriq. Iqtisodiy obektni tizim sifatida ko'radigan bo'lsak, u ham quyidagi unsurlardan tashkil topgan bo'ladi.

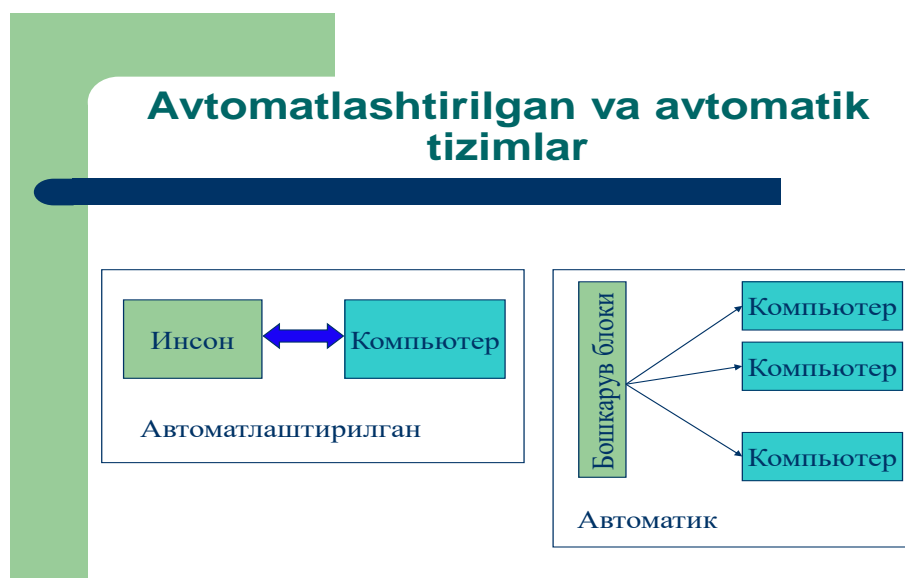
3-topshiriq. Tizimlarnamunasini izohlab berish orqali javab berishni talab qiladigan.

Tizim	Tizim elementlari	Tizimning asosiy maqsadi
Tashkilot		Tovar ishlab chiqarish
Kompyuter		Ma'lumotlarni qayta ishlash
Telekommunikatsiya tizimi		Axborot uzatish
Axborot tizimi		Kasbiy axborot ishlab chiqarish

4-topshiriq. "Sun'iy tizim" va "Ta'biy tizim"larga VENN DIAGRAMMASINI tuzing.

5-topshiriq. "Oddiy tizim" va "Murakkab tizim"larga VENN DIAGRAMMASINI tuzing.

6-topshiriq. Avtomatlashtirilgan va avtomatik tizimlarini izohlang.

7-topshiriq. Mavzuga oid savollar tuzing va izohlang.

8-topshiriq. "TIZIM" so'ziga KLASSTER yarating.

Mavzuga oid savollar:

1. Avtomatlashtirilgan axborot tizimlari nima?
2. Sun'iy intellekt tizimlari nima?
3. Avtomatlashtirilgan tizim nima?
4. Avtomatik tizim nima?
5. Avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari nima?
6. Tizimni tasniflang.

7. Iqtisodiy obyektning tizim sifatida ifodalang.

7-mavzu. Axborot komplekslarida qaror qabul qilish va ekspert tizimlari

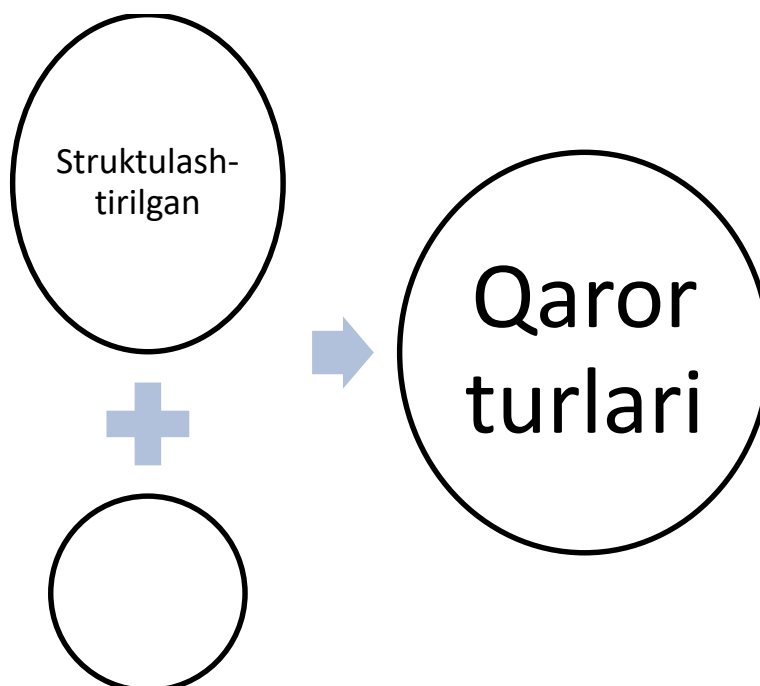
REJA:

1. Qaror turlari va qaror qabul qilish jarayoni haqida tushuncha.
2. Biznes-intellekt va biznes analitika.
3. Ekspert tizimlari haqida tushuncha.
4. Qaror qabul qilish jarayonini qo'llab-quvvatlash tizimlari haqida tushuncha.
5. Intellektual tizimlar haqida tushuncha va ularning arxitektura tuzilishi.
6. Ekspert tizimining tashkiliy-tarkibiy tuzilishi va arxitekturasi.

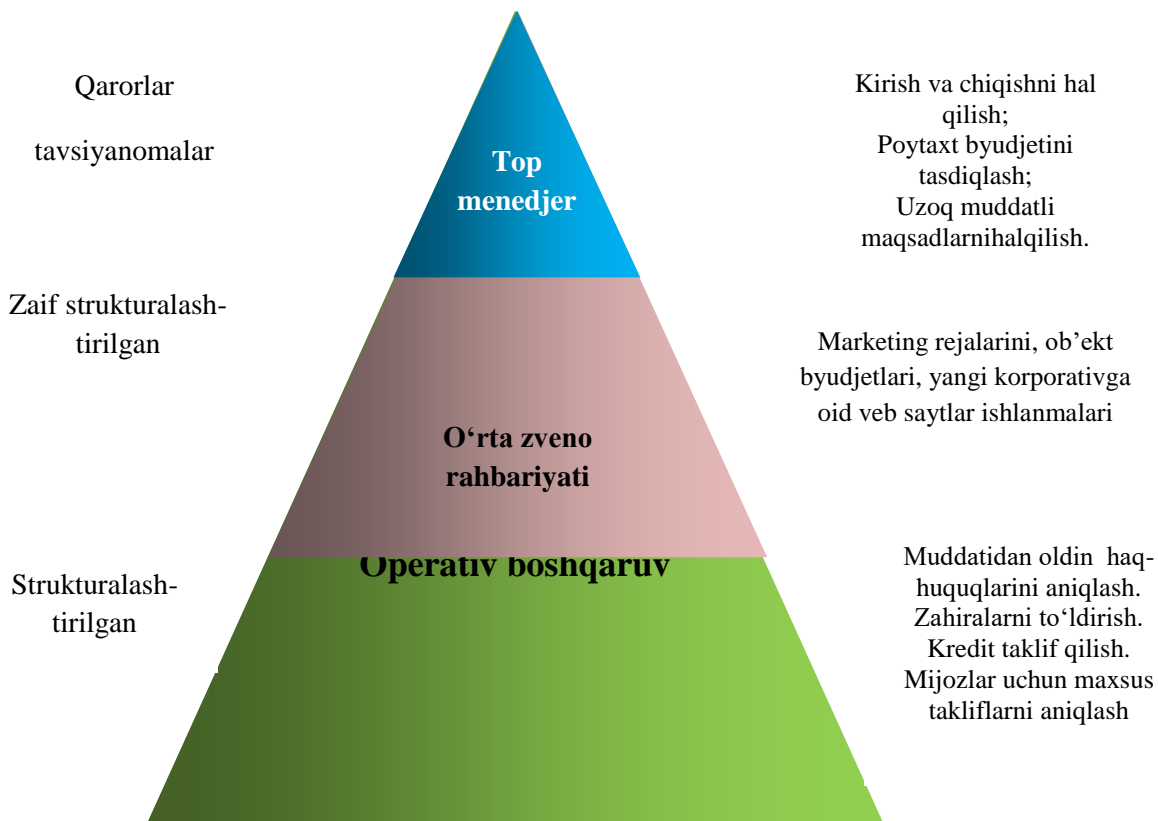
Bilib olasiz:

Xulosaning turlarini. Qaror qabul qilish jarayonlarini. Qaror turlarini. Qaror qabul qilishda axborotlarga qo'yiladigan talablarni.

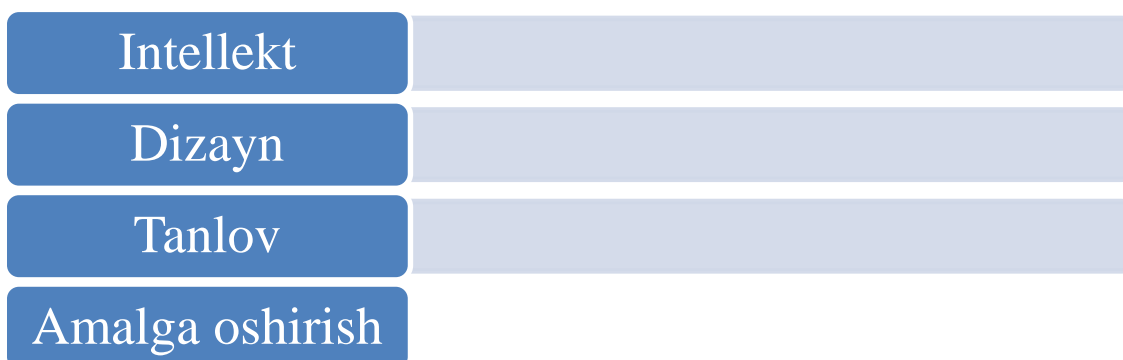
1-topshiriq. Qaror qabul qilishda qaror turlarini tahlil qiling.

2-topshiriq. Korxonalarda muhim qarorlarni qabul qilish qilishda axborotga qo‘yiladigan talablar.

3-topshiriq. Qaror qabul qilish jarayonlarini tahlil qilib bering.

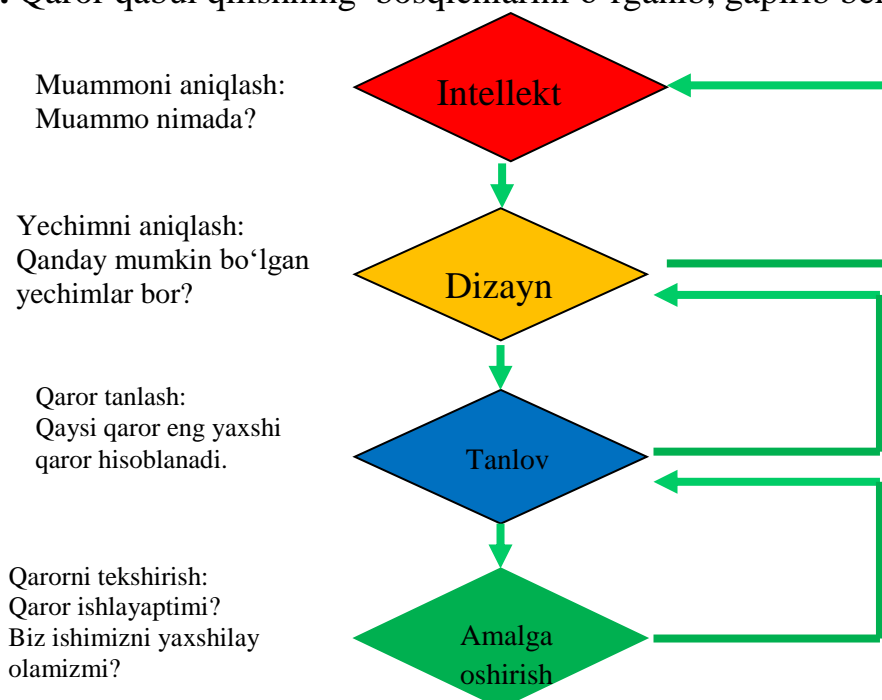

4-topshiriq. Boshqaruvda real qarorlar qabul qilishda qo‘llaniladigan modellarni sanab gapirib bering va jadvalni tahlil qiling.

Rol	Muomala	Ko‘mak tizimi
Shaxslararo rollar		Teleqatnashuv tizimi
Ko‘rsatilgan shaxs ----->		Teleqatnashuv, ijtimoiy tarmoq,
Lider ----->	Shaxslararo ----->	Twitter.
Aloqalar ----->		Smartfonlar, ijtimoiy tarmoqlar
Axborotlovchi rol		

Asab markaz ----->		Boshqaruv axborot tizimi Bajaruvchi ko'mak tizimi
Tarqatuvchilar----->	Axborotga ----->	Elektron pochta, ijtimoiy tarmoq
Vakil ----->	Ishlov berish ----->	Vebinari, teleqatnashuv
Hal qiluvchi rol		
Tadbirkor----->	Qaror ----->	Hech kim yo'q
Kamchiliklarni qayta ko'rib chiqish		Hech kim yo'q
Tarqatuvchi resursi ----->		Biznes analitik, qaror qabul qilish tizimi
Munozarachi ----->		Hech kim yo'q

5-topshiriq. Qaror qabul qilishning bosqichlarini o'rganib, gapirib bering.

6-topshiriq. Qaror qabul qilish jarayonida axborot sifatiga qoyiladigan talablar jadvalini tahlil qiling.

O'lchov sifati	Ta'rif
Aniqlik	Berilgan tasavvurni qanday qilib aniqlash mumkin?
Butunlik	Bo'limlar va atributlar ketma-ketligi orasidagi ma'lumotlar strukturasi qanday ko'rsatilgan
Ketma-ketlik	Ma'lumotlar elementlari ketma-ket aniqlanganmi?
To'laligi	Hamma kerakli ma'lumotlar bormi?
Jarayon	Ma'lumotlar mazmuni massivga kiradimi?
O'z vaqtida bajarilishi	Qachon kerakligi haqida ma'lumot bormi?
Kirish mumkinligi.	Bu ma'lumotlarga kirish mumkinligi va ular tushunarlimi?

7-topshiriq. Qaror qabul qilish uchun biznes intellekt va analitikada “**Biznes-muhit ma’lumotlariga**” nima kiradi?

8-topshiriq. Qaror qabul qilish uchun biznes intellekt va analitikada “**Mobil tuzilmalari**”ga nima kiradi?

9-topshiriq. Qaror qabul qilish uchun biznes intellekt va analitikada “**Ishlovchi interfeys**”ga nima kiradi.

Mavzuga oid savollar:

1. Qaror qabul qilish jarayoni o‘zi nima?
2. Qanday qaror turlari mavjud?
3. Xulosa turlari bilan qaror turlarini farqi?
4. Biznes intellekt nima?
5. Biznes analitikada modellashtirish nimani anglatadi?
6. Biznes intellekt infrastrukturasi.

8-mavzu. Axborot komplekslarida xavfsizlikni tashkil etish jarayonlari

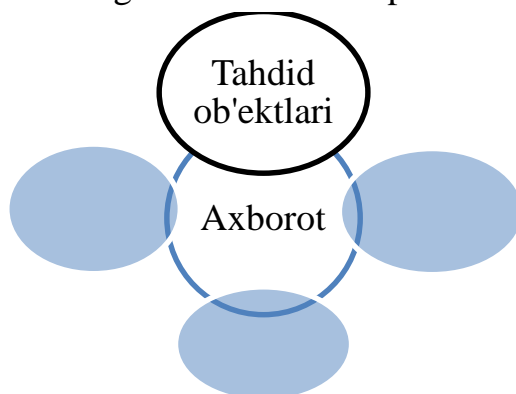
REJA:

1. **Kompyuter tizimining avtonom xavfsizligi haqida tushuncha.**
2. **Iqtisodiy komplekslarida qo‘llaniladigan ADP da xavfsizlikni ta‘minlash.**
3. **Iqtisodiy komplekslarida tarmoqlangan axborot xavfsizligini ta‘minlash texnologiyasi.**
4. **Axborot tizimlarida xavfsizlikni ta‘minlash haqida tushuncha.**
5. **Axborot tizimlarida axborot resurslarini xavfsizlikni ta‘minlash.**
6. **Axborot tizimlarida xavfsizlik va nazoratni ta‘minlash chora-tadbirlari.**

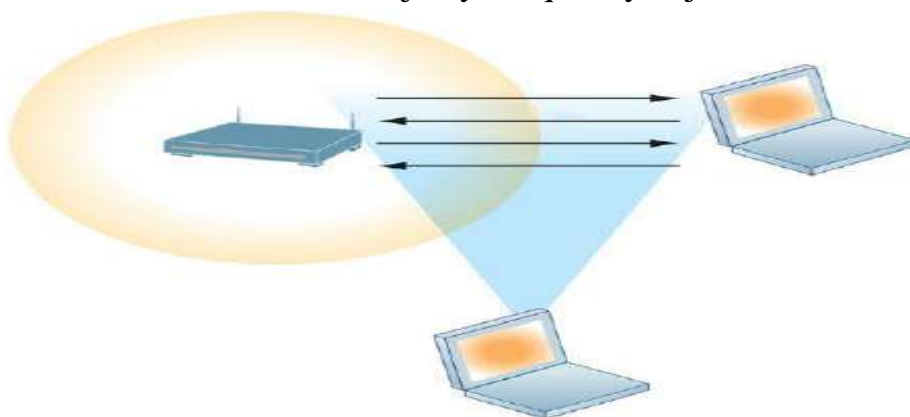
Bilib olasiz:

Kompyuterning xavfsizligini Xavfsizlikni ta‘minlashni. Axborot resurslariga tahdidlarni. Axborot tizimlarida xavfsizlikni va nazoratni ta‘minlash chora-tadbirlarini

1-topshiriq. Axborotga tahdidni kontseptual modelini izohlang va to‘ldiring.

2-topshiriq. Boshqaruv tizimlarida axborot almashish jarayonida Simsiz tarmoqlarda xavfsizlikni ta'minlash jarayoni qanday bajariladi. Rasmni izohlang

3-topshiriq. Kompyuter tizimining avtonom xavfsizligi qanday amalga oshirishiga asoslangan holda KLASSTER tuzing.

4-topshiriq. Faylni arxivga joylashtirish Jadvalini to'ldiring. Kompyuter tizimining xavfsizligini ta'minlashda arxivator dasturlarining o'rnini izohlang.

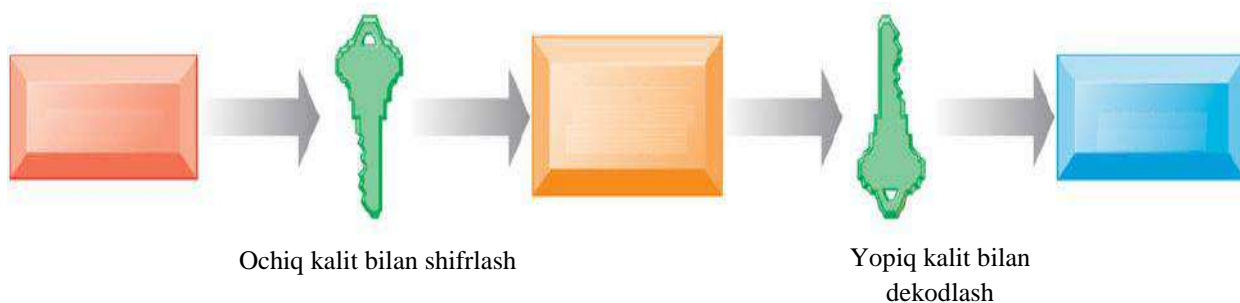
Commands	
Add files to Archive	
Update mode	
Archiving options	
Solid archive	
SFX archive	
Multimedia compression	
Put recovery record	
Compression	
Volume size	
Delete files after archiving	

5-topshiriq. Boshqaruvning qanday umumiy vositalari mavjud? Jadvalni "Vazifalari" ustunini izohlab to'ldiring.

BOSHQARUVNING UMUMIY VOSITALARI	VAZIFALARI
Dasturiy boshqaruv	
Apparatli boshqarish vositalari	
Operatsiyalarni boshqarishning kompyuter vositalari	
Axborotni himoya qilishni boshqarish vositalari	
Tatbiq etishni boshqarish vositalari	
Ma'muriy nazorat	

6-topshiriq.

Iqtisodiy komplekslarda axborotlarni xavfsizligini ta'minlashda ochiq kalit bilan shifrlash texnologiyasini tushintirib bering.

7-topshiriq. Bulutli texnologiya uchun xavfsizlik masalalari va mobil raqamli platformani izohlab bering.

8-topshiriq. Axborotga nisbatan qo'llaniladigan noqonuniy barcha amallar tarmoq natijasida konfidensiyalligi, to'liqligi, izchilligi va unga kirish imkoniyatlari buziladi. Sxema tariqasida izohlab bering.

9-topshiriq. Mavzuga oid savollar tuzing va ularni izohlang.

10-topshiriq. "KRIPTOGRAFIYA" so'ziga KLASTER tuzing.

11-topshiriq. "XAVFSIZLIK" so'ziga KLASTER yarating.

12-topshiriq. Mavzu bo'yicha 5ta test yarating va javoblarini izohlang.

Mavzuga oid savollar:

1. Axborot xavfsizligi nima?
2. Iqtisodiy axborotga tahdid deganda nima tushunasiz?
3. Iqtisodiy komplekslarda xavfsizlikni ta'minlash nima va qanday amalga oshiriladi?
4. Iqtisodiy axborot xavfsizligining konseptual tizimi nima?
5. Kriptografiya nima?
6. Kriptografiya usulida tarmoqda axborotlarni xavfsizligini ta'minlash qanday amalga oshiriladi?
7. Ochiq kalit va yopiq kalitning ishlash texnologiyalarini tushuntiring?

9-mavzu. Bank tizimida axborot komplekslari va texnologiyalari

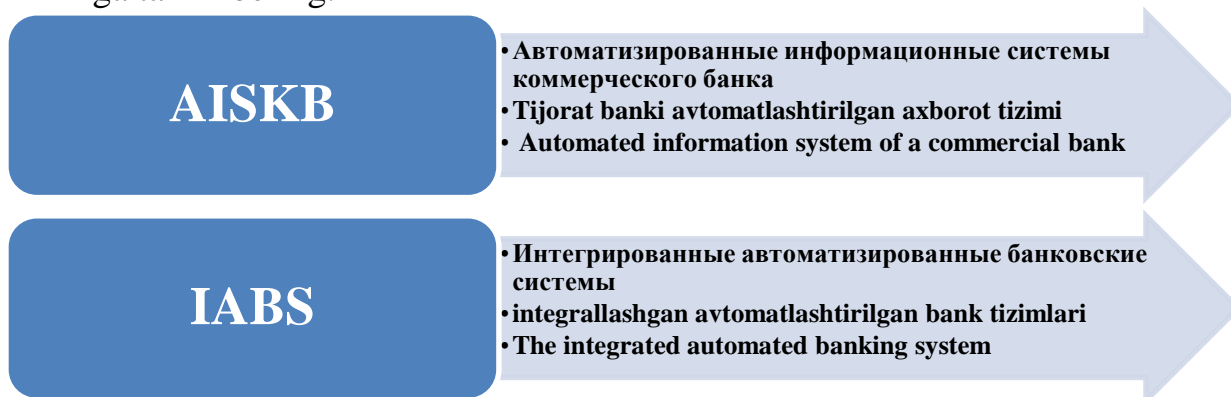
REJA:

1. Bankda axborot tizimlari haqida tushuncha.
2. Bank tizimida amliy dasturiy paketlar (AMP).
3. IABS va GLOBUS dasturlarining ishlash texnologiyasi.
4. Avtomatlashtirilgan ish joylari haqida tushuncha.

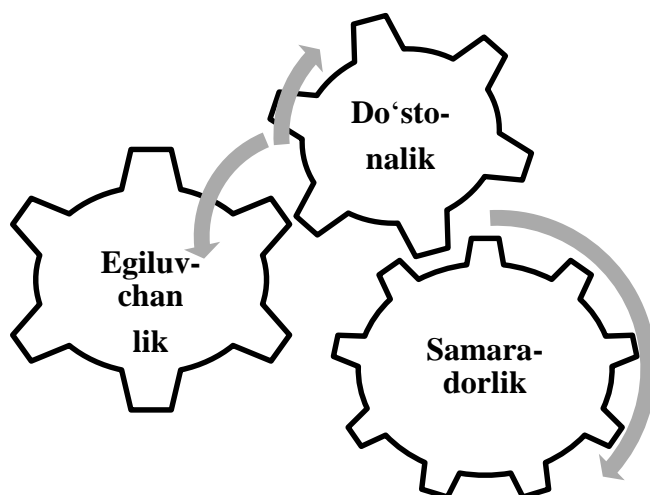
Bilib olasiz:

Avtomatlashtirilgan va avtomatik ish joylarini. Rahbar va mutaxassisning AIJlarini. AIJlarga ko'yiladigan talablar.

1-topshiriq. Bank faoliyatida qo'llaniladigan dasturiy ta'minotlar «ASBT», «ASKB», «IABS», «GLOBUS», «NS» sxemasini MS Word dasturida bajarib, har bir bo'limiga ta'rif bering.

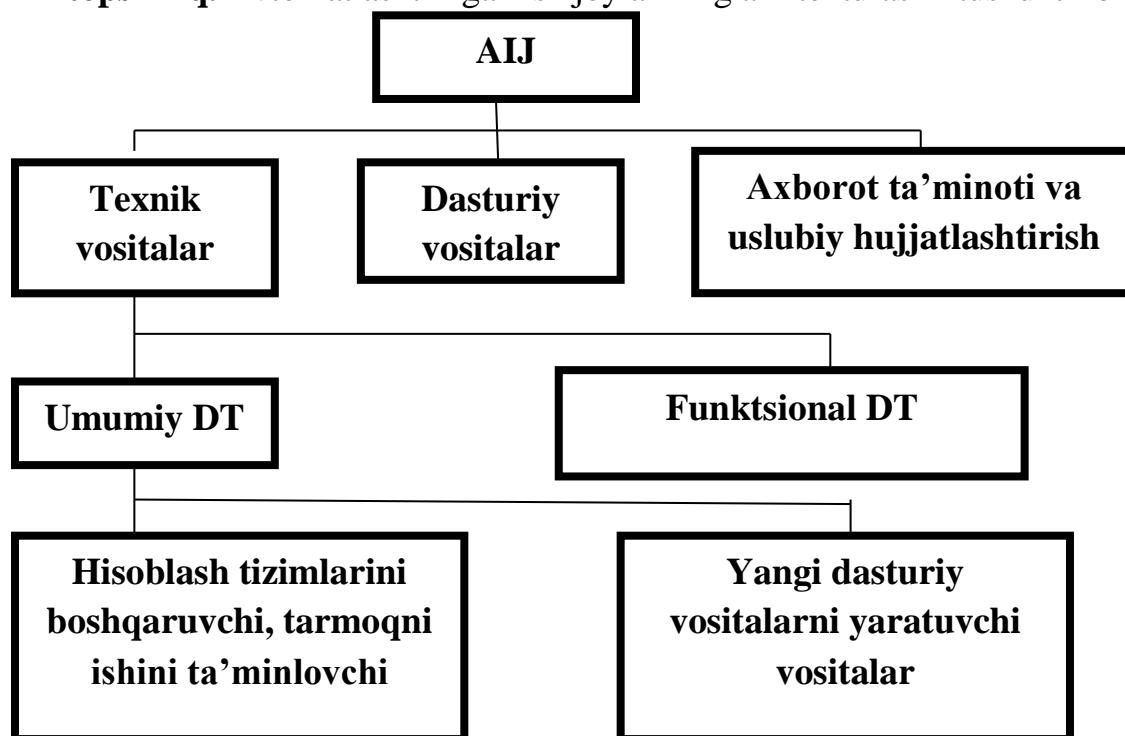

2-topshiriq. Avtomatlashtirilgan ish joylari quyidagi talablarga amal qilishi kerak. Izohlab bering.

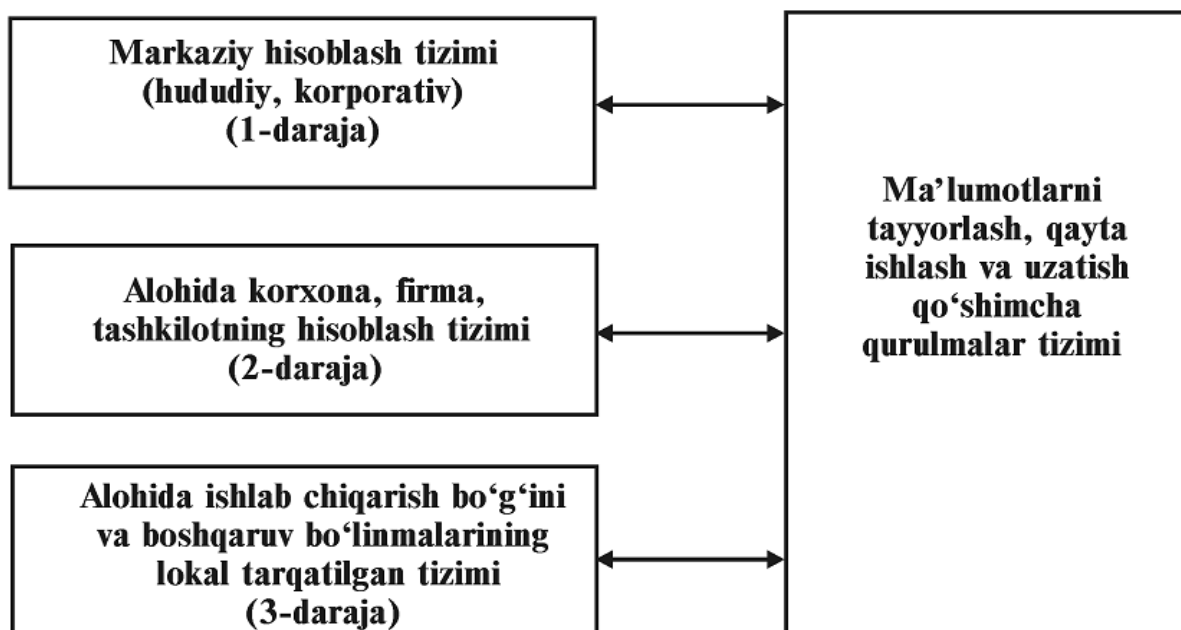

3-topshiriq. Avtomatlashtirilgan ish joylari asosida beshta texnologik ta'minot mavjud. Ta'minotlarni blok sxema asosida ifodalang va izohlang.

4-topshiriq. Avtomatlashtirilgan ish joylarining arxitekturasini tushuntirib bering.

5-topshiriq. Rasmda keltirilgan axborotni tahlil qiling.

6-topshiriq. Mavzuda oid KLASSTER tuzing.

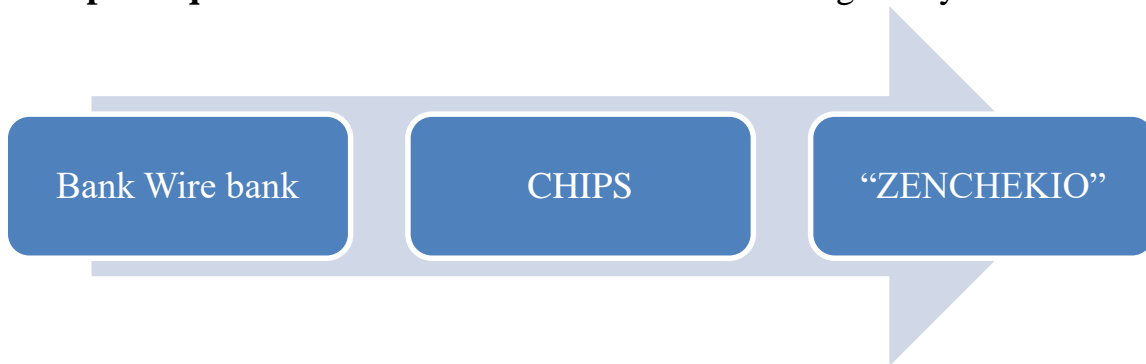
7-topshiriq Innovatsion ped texnologiyadan mavzuga oid VENN DIAGRAM-MASINI tuzing.

8-topshiriq. Mavzuga oid savollar tuzing va izohlang.

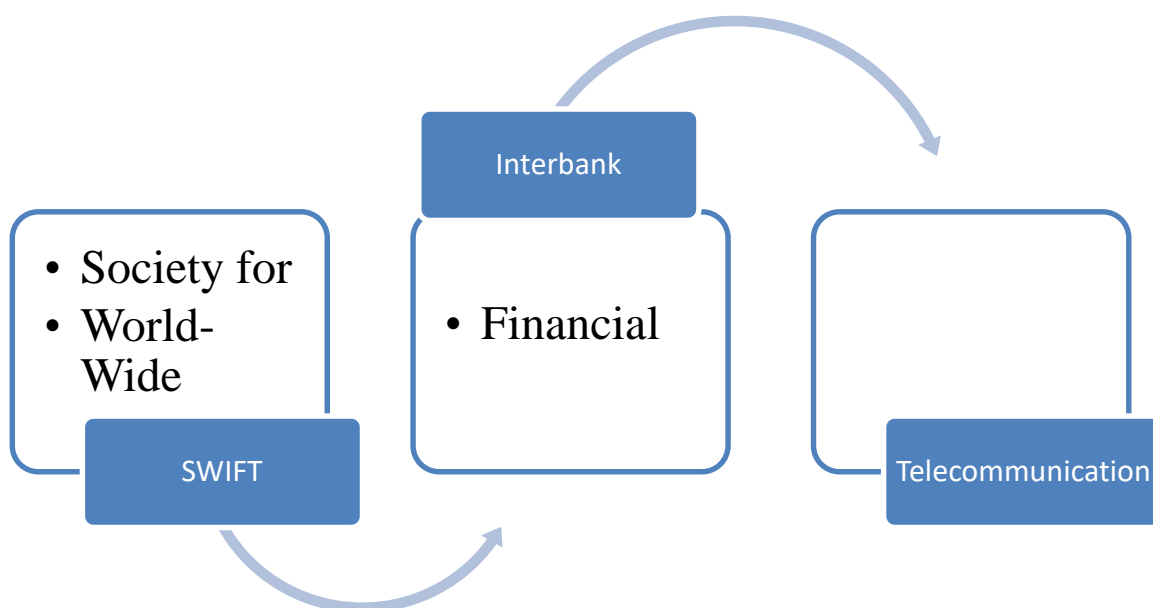
9-topshiriq. Milliy banking dasturiy ta'minotining ishlash texnologiyasi ifodalang.

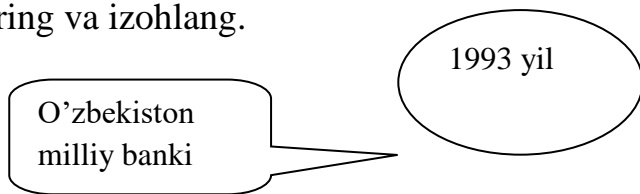
10-topshiriq. SWIFT tizimida “CHIPS” nima va uning asosiy vazifasi.

11-topshiriq. SWIFT so‘zining inglizcha va o‘zbekcha ma’nosini izohlab bering.

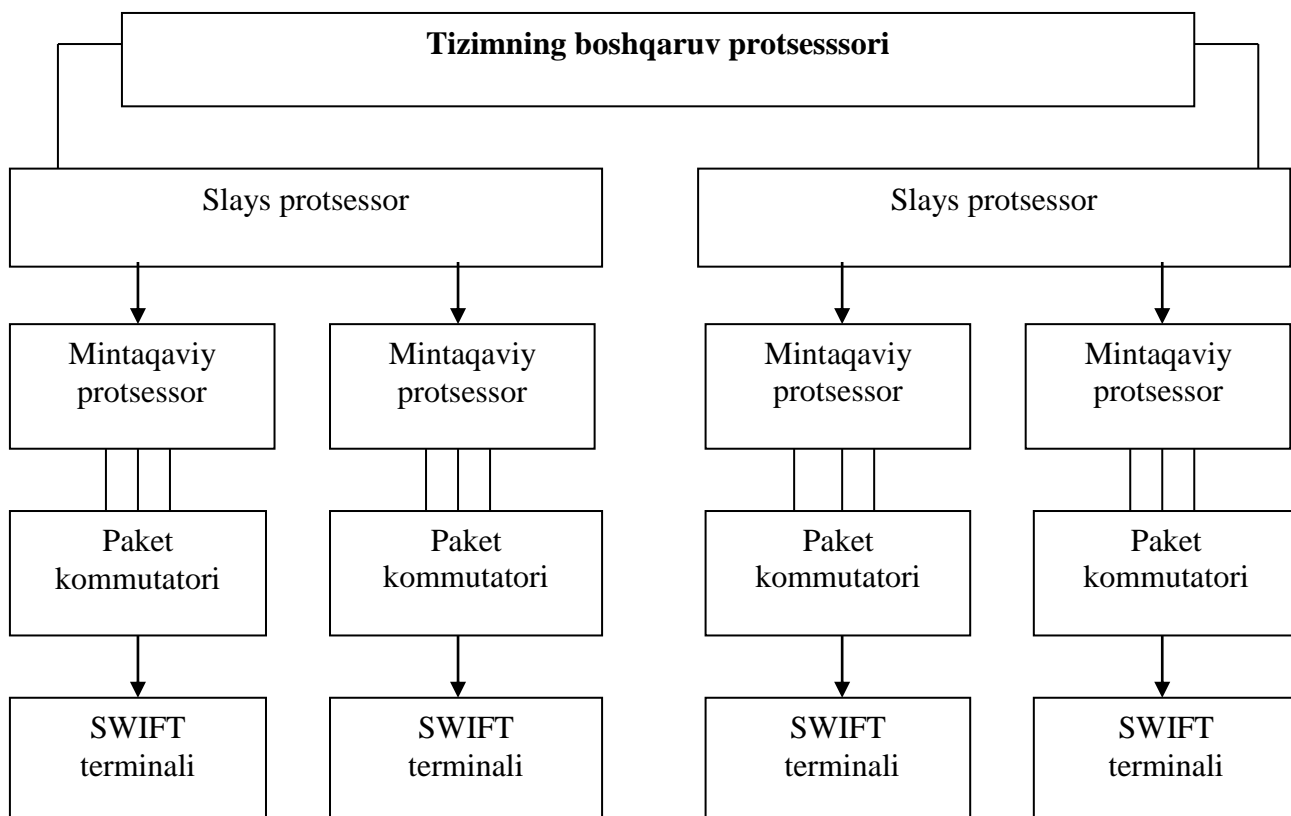

12-topshiriq. O‘zbekistonda **SWIFT** tizimini rivojlanishi sxema tariqasida tuzib bering va izohlang.

13-topshiriq. SWIFT tizimida “shtab kvartiralarini” va ularning asosiy vazifalari.

14-topshiriq. SWIFT-II taqomoti arxitektirasini izohlab bering.

15-topshiriq. SWIFTda bu nimalar. Jadvalni to‘ldiring.

RETRIEVAL	
REPORTS	
Kategoriya n	
Kategoriya 1	

16-topshiriq. SWIFT Interfeyslarini izohlang va farqini aniqlab jadvalni to‘ldiring.

ST 500, 1978-yil, Series / 1(IBM) platformasi	
ST200, 1982-yil. B-Series (Unisys)platformasi	
ST400, 1985-yil. VMS, MicroVAX3300 platformasi(DEC)	
SWIFT Alliance, 1994-yil RS/6000 (IBM), DPX/20 platformalari(Bull)	

Mavzuga oid savollar:

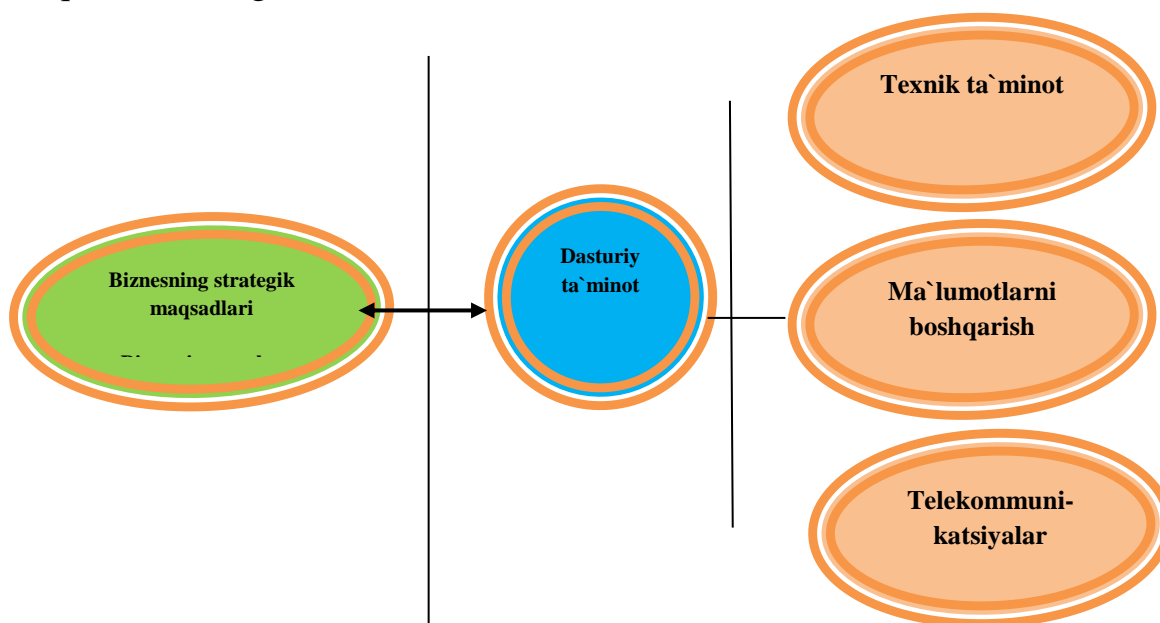
1. Avtomatlashtirilgan ish joylariga ta'rif bering.
2. Avtomatik ish joylariga ta'rif bering.
3. Muammoga yo'naltirilgan ish joylarini izohlang.
4. Avtomatlashtirilgan axborot tizimlarining ishlash texnologiyasi.
5. Banklararo elektron hisob-kitoblarni amalga oshirishda telekommunikatsiya tarmoqlarining o'rni nimadan iborat?
6. SWIFT tizimining mazmuni nimadan iborat?
7. SWIFTga a'zo bo'lish qanday amalga oshiriladi?
8. SWIFTning afzalligi.
9. SWIFTning kamchiligi nimadan iborat?
10. SWIFT interfeyslari nima uchun kerak?

10-mavzu. Menejment sohasi axborot kompleksi va texnologiyalari

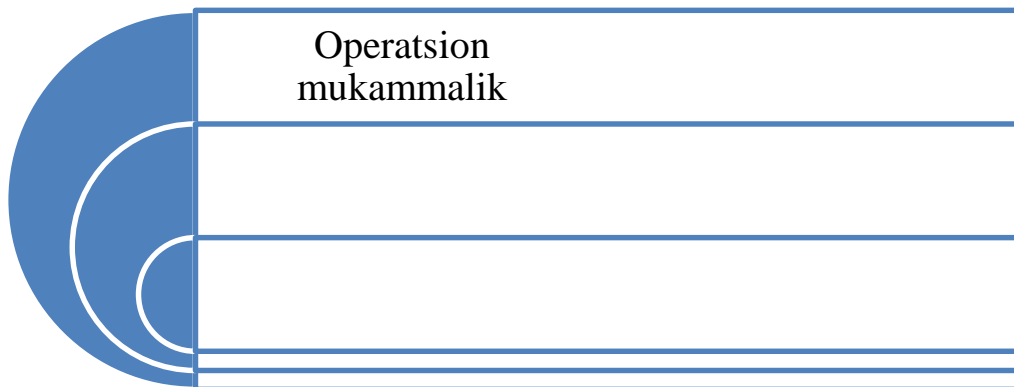
REJA:

1. Menejment sohasi axborot tizimi tushunchasi, tasniflanishi va texnologiyasi.
2. Biznesni rivojlantirish jarayonida qo'llaniladigan axborot kompleksi va texnologiyalari.
3. Boshqaruvning operatsion darajadagi axborot tizimi.

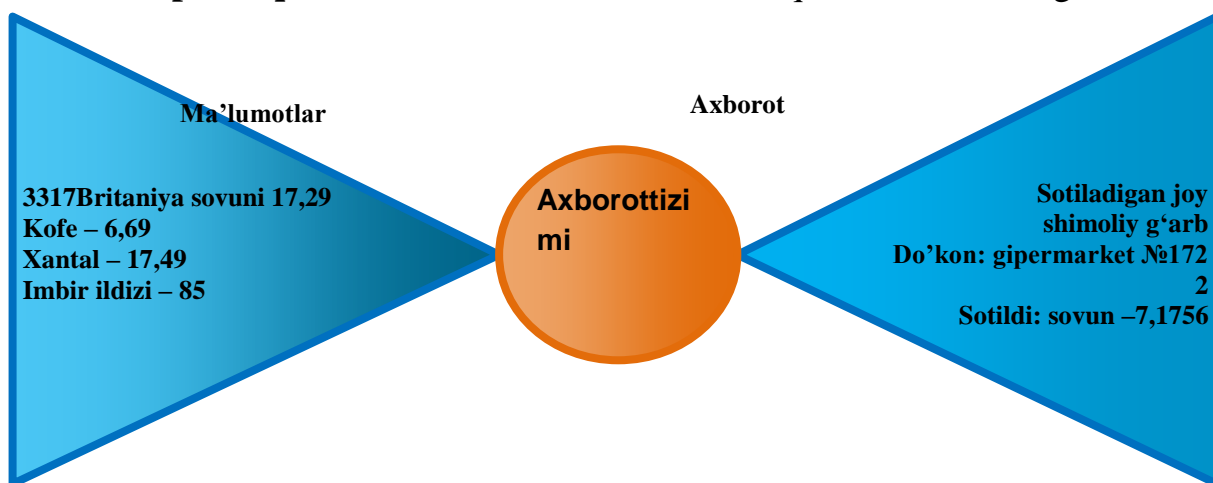
1-topshiriq. Tashkilotlar o'rtasidagi axborot tizimlarining o'zaro aloqasini izohlang.

2-topshiriq. Korxonani boshqarishda axborot tizimlarining strategic biznes maqsadlarini aniqlang va qolganlarini to'ldiring.

3-topshiriq. Ma'lumotlar va axborotlarni aniqlab izohlab bering.

4-topshiriq. Global biznesdagi firmaning turli bo'g'inlari ishlash texnologiyasini tushuntiring.

5-topshiriq. Asosiy biznes funksiyalarining xususiyatlarini to'ldiring.

Funksiya	Xususiyati
Sotish va marketing	Tashkilotning mahsulotlari va xizmatlarini sotish
Tayyorlash va ishlab chiqarish	
Moliya va buxgalteriya hisobi	
Xodimlar bilan ishlash	

6-topshiriq. Qyidagi matnni o'qib 5 minutlik esse yozing.

Menejment tushunchasi tor ma'noda biror-bir tashkilot maqsadini aniqlash va unga erishish uchun zarur bo'lgan rejalashtirish, tashkil etish va nazorat jarayonlarining foyda keltirishi, samara berishi faoliyat yo'nalishini qanchalik to'g'ri tanlay bilishga, qarorlar qabul qila olishga hamda uning boshqarilishini nazorat qilishga va bu jarayon borishiga bog'liq bo'ladi. Menejment keng ma'noli tushuncha sifatida, jahondagi menejment va uni tashkil etishning nazariyotchilaridan biri Piter Druker aytganidek, «alohida faoliyat turi bo'lib, tashkil etilmagan betartib ommani bir maqsadga yo'naltirilgan samarali va unumli guruhga, jamiyatga aylantiradigan, ijtimoiy o'zgarishlarni rag'batlantiruvchi element hisoblanadi».

Menejment nafaqat korxonada doirasida, qolaversa, butun bir jamiyat, davlatni o'z tanlagan yo'li, maqsad va intilishlariga yetaklovchi, iqtisodiyotni kuchli, barqaror ishlovchi mexanizmga aylantirishda muhim ta'sir etuvchi kuch hisoblanadi.

Menejmentni jamiyatning iqtisodiy negizi bilan bog'lab, shu bilan birga, uning ikki: tashkiliy-texnikaviy va ijtimoiy-iqtisodiy tomonlarini hisobga olgan holda o'rganish lozim.

Tashkiliy-texnikaviy boshqaruv aniq iste'mol qiymatini olish uchun mahsulot tayyorlashda mehnat taqsimoti va kooperatsiyasi bilan ajralib turadi. Ijtimoiy-iqtisodiy boshqaruv mavjud ishlab chiqarish munosabatlari bilan bog'liq bo'lib, boshqarish maqsadlarini belgilaydi. Tashkiliy-texnikaviy boshqaruv mehnat unumdorligi va ishlab chiqarish samaradorligining oshishi uchun sharoit yaratishga imkon beruvchi faoliyat turidan iboratdir.

Ijtimoiy-iqtisodiy menejmentning maqsadi ishlovchilar samaralimehnat qilishi uchun sharoit yaratish, ularni ijtimoiy himoya qilishning ishonchli umumdavlat tizimini shakllantirish, bandlikni ta'minlash va aholining kam ta'minlangan qatlamlarini qo'llab-quvvatlashdan iboratdir.

Menejmentning mohiyati ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar darajasi, ishlab chiqarish kuchlarining rivojlanishi va iqtisodiy aloqalarning murakkablashuvi bilan kengayib boradi. Menejment ishlab chiqarish jarayonida, ishlab chiqarish vositalariga mulkchilikning turli shakllari mavjud bo'lgan sharoitda, ishlab chiqaruvchilar o'rtasida raqobatni shakllantirish, foydani maksimallashtirishga qaratilgan bo'lsa, u butun bir iqtisodiy tizimda ishlab chiqarish evaziga jamiyat ehtiyojini qondira oladigan bozor infratuzilmasi elementlari va ularning o'zaro aloqasini ta'minlovchi mexa-

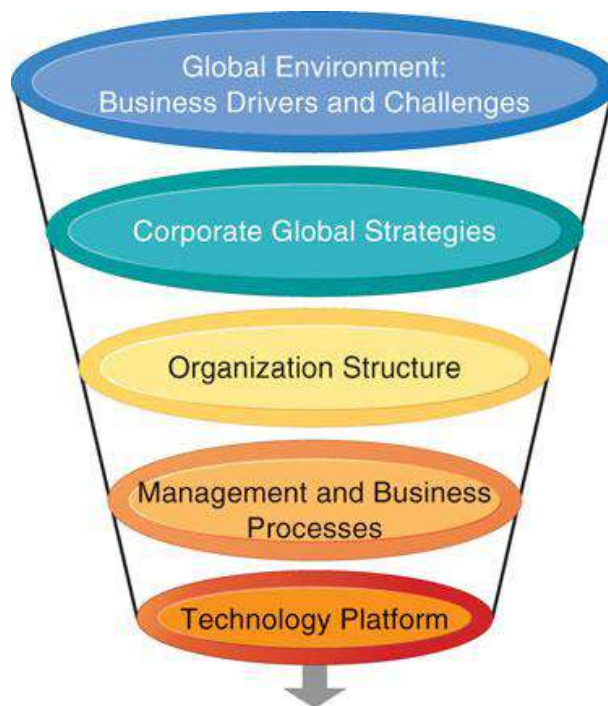
nizmnining barqaror ishlashiga, har bir fuqaro, guruh, uyushma, tashkilot va muassasalar manfaatlarini e'tiborga olgan holda, ularning jahon sahnasida o'z o'rniga ega bo'lishiga qaratilgan bo'ladi.

Menejment ilmining yondashish sifatida o'ziga xos xususiyatlari quyidagicha:

- ilmiy usulning qo'llanilishi;
- tizimli yondashish;
- modellar ishlatilishi.

7-topshiriq. Biznesni globallashtirishga ta'sir etuvchi asosiy omillar qanday muhim o'rin tutadi?

8-topshiriq. Axborot tizimlarining xalqaro arxitekturasini ingliz tilida izohlab bering.

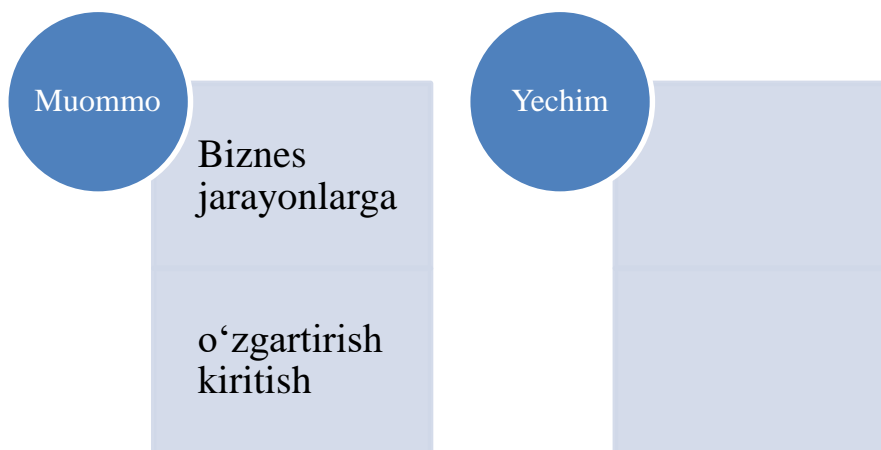

9-topshiriq. Global muhit. Biznesni xarakatlantiruvchilar va sinovlar. Jadvalni to'ldiring.

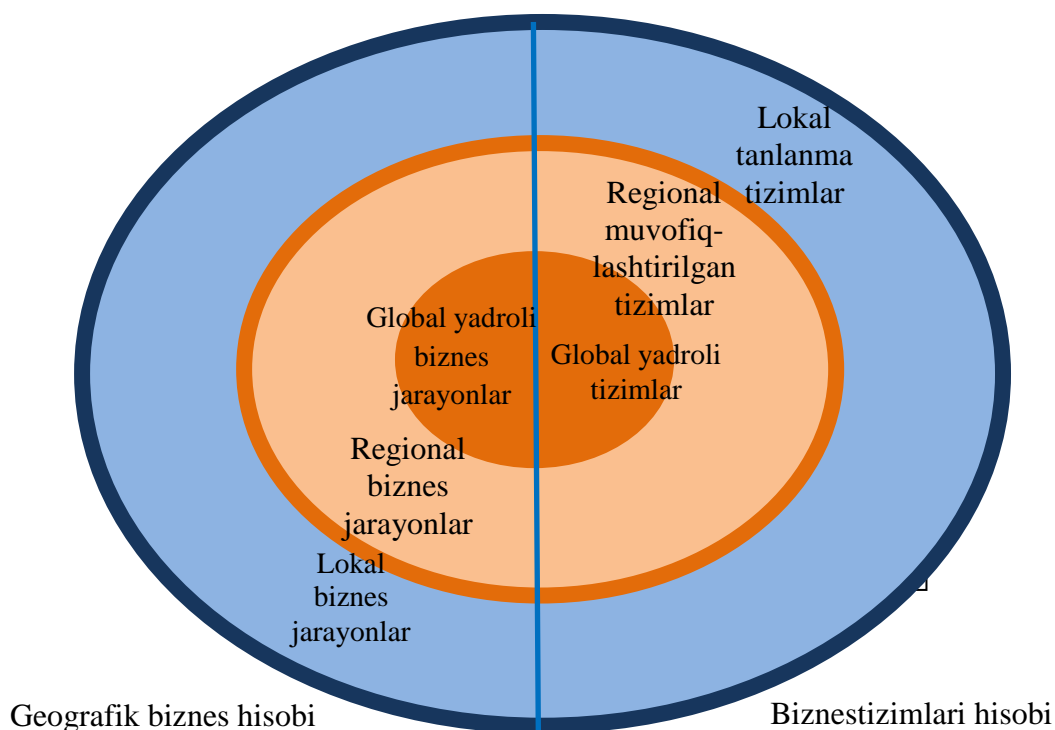
BOSH MADANIY OMILLAR	O'ZIGA XOS BIZNES OMILLAR
Global aloqa va transport texnologiyalari	
Global madaniyatning rivojlanishi	
Global ijtimoiy me'yorlarning vujudga kelishi	
Siyosiy barqarorlik	
Global bilimlar bazasi	

10-topshiriq. Global biznes-strategiyasi va tarkibini izohlab yaratib bering.

11-topshiriq. Rivojlanayotgan Global tizimlardagi boshqarish muammolarini izohlang.

12-topshiriq. Lokal, mintaqaviy va global tizimlarni tahlil qiling.

13-topshiriq. Mavzuga oid 5ta test va 5 ta savol tuzing va ularni izohlang.

14-topshiriq. "Global biznes" so'ziga KLASTER va SWOT tahlil tuzing

Mavzuga oid savollar:

1. Boshqarish tizimlari o'zi nima?
2. Biznesni boshqarishda axborot tizimlari nima?
3. Biznesdagi axborot tizimlarining turlari.
4. Bisnesda tizim yaratishda qo'llaniladigan IKT.
5. Biznesdagi elektron axborot tizimlarining imkoniyalari.

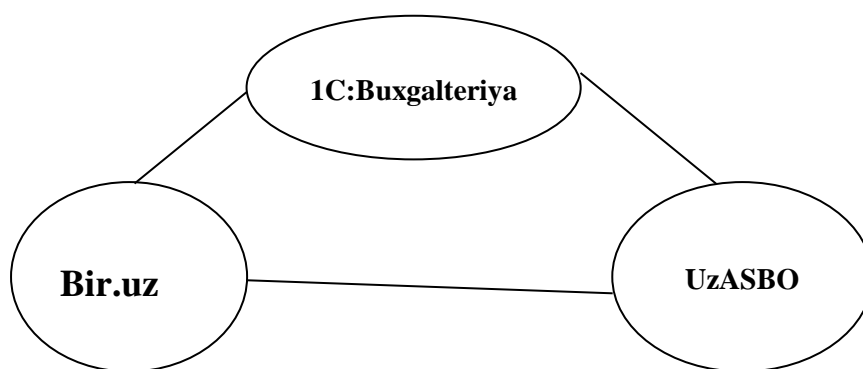
11-mavzu. Buxgalteriya hisobida axborot kompleksi va texnologiyalari

REJA:

1. Buxgalteriya hisobida axborot komplekslari haqida tushuncha.
2. Buxgalteriya hisobida axborot texnologiyalarining qo'llanish.
3. Buxgalteriya hisobidagi amaliy dasturiy paketlar (AMP).
4. UzASBO, Bir.uz va 1C: Бухгалтерия dasturlarining ishlash texnologiyasi.

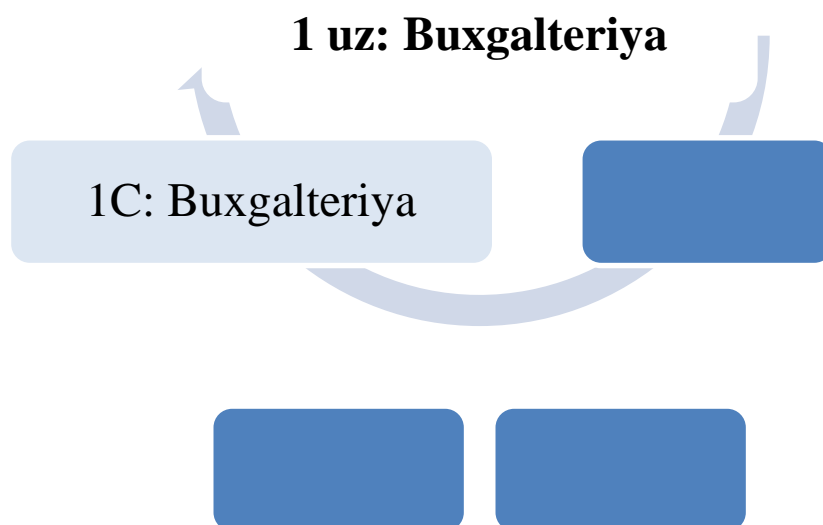
1-topshiriq. Buxgalteriya tizimini arxitekturasini izohlang.

2-topshiriq. Buxgalteriya tizimini ADTlarni ifodalang va izohlang.

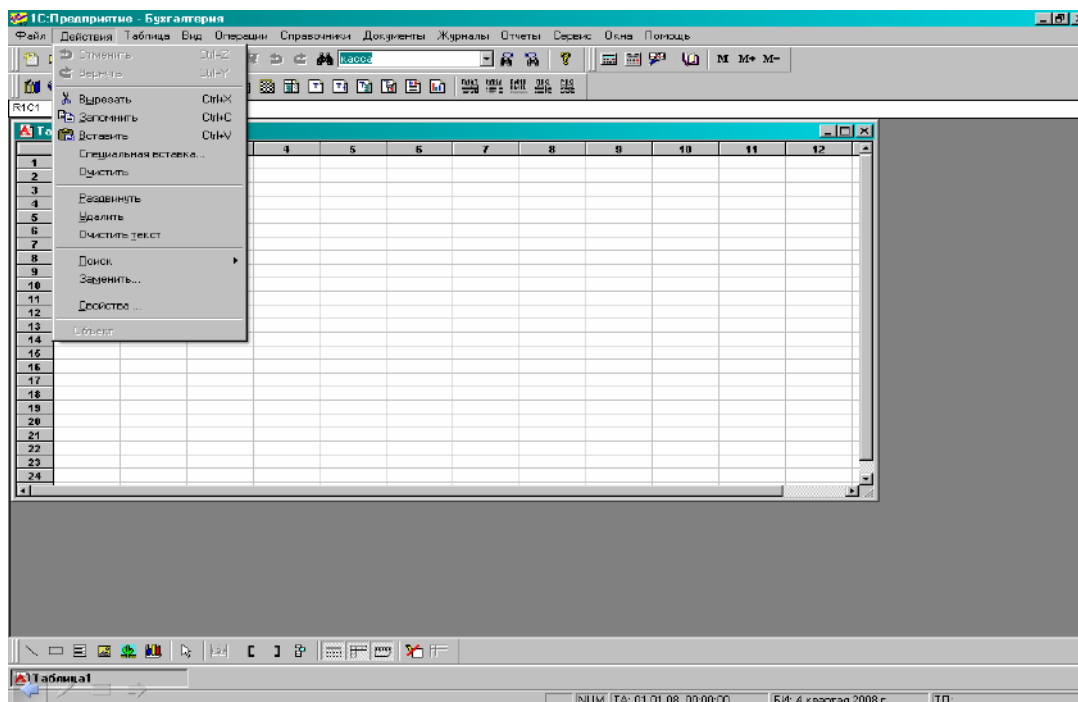

3-topshiriq. Buxgalteriya tizimini qo'llaniladigan xalqaro ADTlarni ifodalang va izohlang.

4-topshiriq. Buxgalteriya tizimiga qo'llaniladigan dasturiy ta'minotlar va ularni yaratilish tarixi bilan to'ldirib izohlang.

5-topshiriq. 1C: Buxgalteriya dasturining ishchi oynasini tushuntirib bering.

6-topshiriq. UzASBO ADP oynasini tushuntirib bering.

Код тализа	Тип организации	ИНН организации	Адрес	лес	Наименование (рус.)
1	Централизованная бухга	200476542	г. Ташкент		Чиланзарское РТМО
2	Подотчетная организаци		г. Ташкент		Семейная поликлиника №51
3	Подотчетная организаци		г. Ташкент		Кожно - венерологический диспансе
4	Подотчетная организаци		г. Ташкент		Детские ясли №76
5	Подотчетная организаци	258963214	г. Ташкент		Семейная поликлиника №47
6	Подотчетная организаци	159357852	г. Ташкент		Семейная поликлиника №46
7	Подотчетная организаци	123456789	г. Ташкент		Аптека №1

7-topshiriq. UzASBO amaliy dasturiy paketida keltirilgan oynada qanday vazifalar bajarilishini izohlab bering.

Перемещение сотрудника

Табельный номер: 2 Пользователь: AKRAM

Дата назначения	Дата приказа	Должность	Организация	Подразделение	Оклад
01.01.2005	01.01.2005	Экономист 1 категории	Бухгалтерский РАЙФО	Бюджетная инспекция	24637.69
01.06.2005	01.06.2005	Экономист 1 категории	Бухгалтерский РАЙФО	Бюджетная инспекция	29561.46
					33412
					40094

Перемещение сотрудника

Табельный номер: 2 Пользователь: AKRAM

Дата назначения: 01.10.2005

Приказ: 0

Дата приказа: 01.10.2005

Должность: Зам. заведующего, начальник бюджетного отдела

Организация: Бухгалтерский РАЙФО

Подразделение: Бюджетная инспекция

Разряд: 12

Тарифная сетка

Оклад: 40094

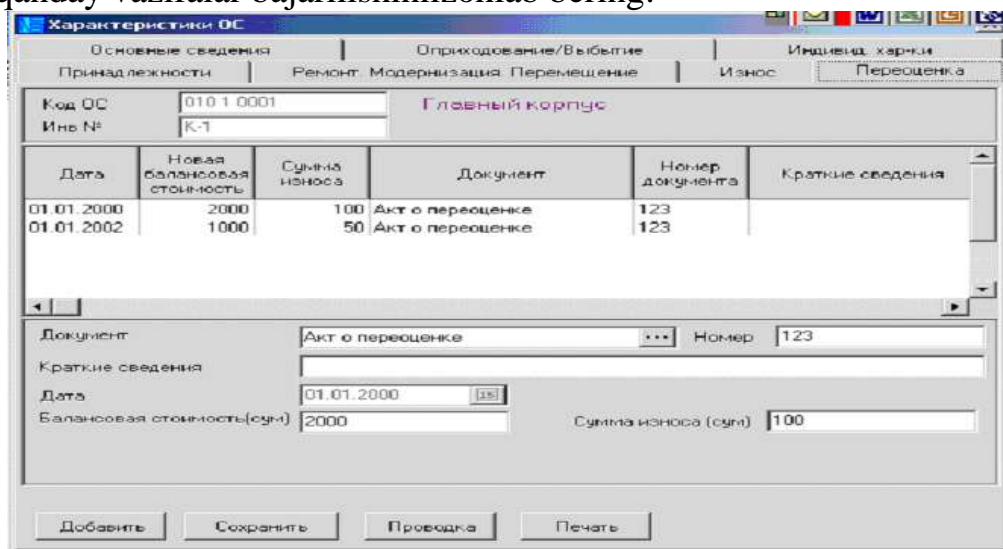
Ставка: Полная ставка

Характер работ: Постоянная (оклад)

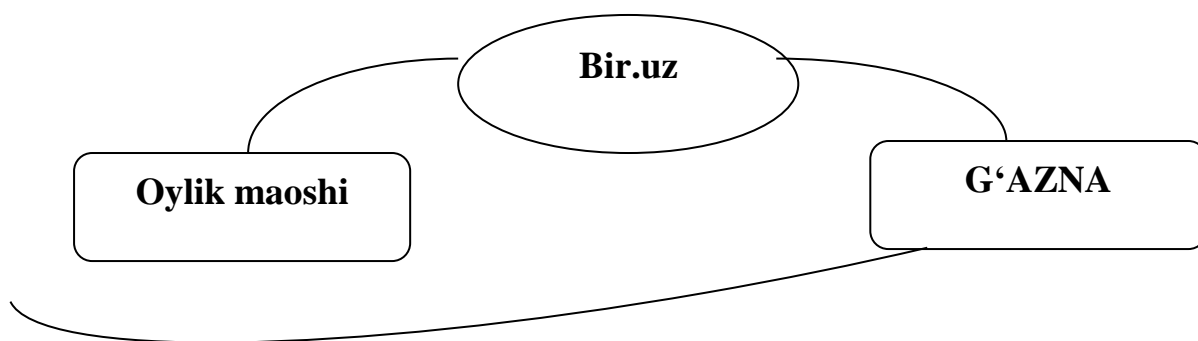
Тип рабочей недели: 5-ти дневная рабочая неделя (8 час. в день)

Сохранить Отмена Закрыть

8-topshiriq. UzASBO amaliy dasturiy paketida “Переоценка” keltirilgan oynada qanday vazifalar bajarilishini izohlab bering.

9-topshiriq. Bir.uz buxgalteriya amaliy dasturiy paketining ishlash texnologiyasini izohlang.

10-topshiriq. Buxgalteriya tizimida qo‘llaniladigan ADP foydalangan holda VENN DIAGRAMMASINI yarating.

Mavzuga oid savollar:

1. Buxgalteriya o‘zi nima?
2. Buxgalteriya tizimi nima?
3. Buxgalteriya hisobini axborot texnologiyalari deganda nimani tushunasiz?
4. Buxgalteriya hisob-kitoblarini masofadan barajish texnologiyasi qanday amalga oshiriladi?
5. Buxgalteriya ADPri nima uchun kerak?
6. Buxgalteriya ADPrini SAP va MS Excel bilan so‘lishtiring.

12-mavzu. Sug'urta faoliyatida axborot komplekslari va texnologiyalari

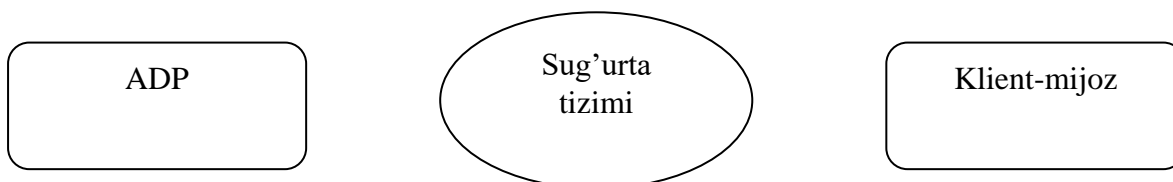
REJA:

1. Sug'urta faoliyatida axborot komplekslari haqida tushuncha.
2. Sug'urta faoliyatida axborot texnologiyalarining qo'llanishi.
3. Sug'urta faoliyatidagi amaliy dasturiy paketlar (AMP).
4. Internet sug'urta va online sug'urtaning ishlash texnologiyasi.

1-topshiriq. Sug'urta faoliyatini O'zbekistonda rivojlanish tendentsiyalarini izohlang.

2-topshiriq. Internet sug'urta texnologiyasini izohlang.

3-topshiriq. Sug'urta faoliyatidagi amaliy dasturiy paketlar (AMP)dan foyalanish texnologiyasi.

4-topshiriq. Keltirilgan matni o'qib 5 minutlik esse yozing.

Sug'urta faoliyati haqida tushuncha. Tabiiy va boshqa stixiyali kuchli ta'siri natijasida yuzaga keladigan zararlarni qoplash, oldini olish hamda ogohlantirish uchun maqsadli yo'nalishdagi pul fondlarini shakllantirish va ulardan foydalanish bilan bog'liq iqtisodiy munosabatlar yig'indisiga sug'urta deyiladi.

Sug'urtaning xarakterli belgilari quyidagilardan iborat:

❖ Sug'urta riskining mavjudligi. Risk-sug'urta munosabatlari paydo bo'lishining asosiy shartidir. Risk bo'lmas ekan, sug'urtaning bo'lishi mumkin emas. Riskning hajmi, miqdori ehtimollar nazariyasi va matematik statistika usullari yordamida aniqlanadi.

Sug'urta risklarini tahlil qilish ularni 2 ta yirik guruhga bo'lishni taqozo etadi.

1. Sug'urtaviy.

2. Sug'urtasiz.

Sug'urta shartnomalarida o'z aksini topgan risklar sug'urtaviy risklar deyiladi.

Risk bahosining pulda ifodalanishi sug'urta stavkasini tashkil etadi.

Risk doimiy ko'rsatkich emas, balki u doimo o'zgarib turadi. Bu o'zgarishlar iqtisoddagi va boshqa sohadagi o'zgarishlar bilan chambarchas bog'liqdir. Sug'urta tashkiloti riskning rivojlanishini, holatini doimo kuzatish lozim, ya'ni tegishli statistik hisob olib borishi, yig'ilgan ma'lumotlarni qayta ishlashi va tahlil qilishi kerak.

Sug'urta munosabatlarida quyidagi tomonlar qatnashadilar:

Sug'urtalovchi – sug'urta xizmatlarini ko'rsatishga ixtisoslashgan va tegishli litsenziyaga ega bo'lgan yuridik shaxslar. Tadbirkorlik faoliyatining muhim bo'g'ini hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasining "Sug'urta faoliyati to'g'risida"gi Qonuniga ko'ra, sug'urta shartnomasiga muvofiq, sug'urta to'voni (sug'urta puli) to'lovini amalga oshirish majburiyatini oluvchi yuridik shaxs sug'urtalovchi deb hisoblanadi.

Sug'urtalovchilar turli mulk shakliga ega bo'lishi mumkin (davlat sug'urta tashkilotlari, aksionerlik sug'urta tashkilotlari hamda o'zaro sug'urtalash jamiyatlari). Sug'urta faoliyatini olib boruvchi tashkilotlar davlat organlarining tegishli litsenziyasiga ega bo'lishi zarur.

Sug'urtalanuvchi – sug'urtalovchi bilan aniq sug'urta munosabati o'rnatgan va tegishli sug'urta mukofotlarini to'lovchi yuridik yokijismoniy shaxs.

Sug'urta vositachilari (sug'urta brokerlari)-sug'urtalovchi va sug'urtalanuvchi o'rtasida vositachilik fazifasini bajaruvchi yuridik shaxs. Maqomi bo'yicha vositachi sug'urtalanuvchining manfaatlarini himoya qiladi. Ko'rsatgan xizmatlari uchun vositachi sug'urtalanuvchi emas, balki sug'urta tashkilotidan tegishli vositachilik haqini oladi.¹

5-topshiriq.“Sug'urta polisi” so'ziga KLASTER yarating.

6-topshiriq. Keltirilgan matnni o'qib 5 minutlik esseyozing.

Sug'urta xizmatlari iste'molchilariga xizmat ko'rsatish sohasida aynan zamonaviy AKTlarni joriy qilinishi raqobatchilar bilan kurashda qo'shimcha ustunliklarni beradi. Sug'urta tashkilotlarida ERP tizimlaridan tashqari CRM (customer relationship management) boshqaruv tizimlaridan hozirgi kunda keng foydalanib kelinmoqda. CRM – strategiyalari mijozlarga xizmat ko'rsatish, savdo va marketing sohasidagi biznes jarayonlarni avtomatlashtirish va takomillashtirishga imkon beruvchi maxsus texnologiyalar va dasturiy ta'minotlar majmuasi ko'rinishida amalga oshiriladi. Bu esa xizmatlar buyurtmachilariga eng optimal vaqt mobaynida va eng qulay aloqa tarmoqlari orqali daromad keltiruvchi takliflar qilish imkoniyatini beradi.

Sug'urta tarmog'idagi hozirgi vaziyatda biznes tuzilishini aniq darajada ishlab chiqish, risklarning real darajasini bexato baholash hamda bu risklar bahosini mos holda belgilashga imkon beruvchi Business Intelligence (BI) vositalaridan foydalanish lozimdir.

Business Intelligence(tadbirkor intellekt) tizimini sug'urta tashkilotlarida joriy qilish analitik axborotlar muhitiga tegishli bo'lgan quyidagi ko'rsatkichlarni samarali ta'minlab beradi:

- Ma'lumotlarni o'z vaqtida va aniq kiritish;
- Ma'lumotlar integratsiyasini amalga oshirish;
- Ma'lumotlarni interpretatsiya qilishning soddaligi;
- Ma'lumotlar mutanosibliigi;
- Axborotlardan hamkorlikda foydalanish.

Sug'urtachilar BusinessIntelligence turidagi dasturiy mahsulotlar yordamida quyidagi ko'rinishdagi jarayonlarni amalga oshirib, bu ularga turli vaziyatlardagi risklarni oldindan aniqlash va boshqarishga imkon beradi:

- manfaatlimijozlarnisaralabolish;
- bulibutganyukotishlarnitaxlilkilish;
- moskelishliknitaxlilkilish;

¹“Sug'urta ishi” fanidan ma'ruza matni. Sug'urtaning iqtisodiy mohiyati, funktsiyalari va bozor sunosabatlaridagi o'rni. TMI.Toshkent.2010yil.

- muvofiklashtirilgan marketingdan foydalanish;
- kompaniya faoliyatini taxlil qilish.

Aynidamda sug'urta kompaniyalarini institutsional rivojlantirishdagi eng progressiv AKT Internet-sug'urta hisoblanadi.

Internet-sug'urta-bu mijozni sug'urta kompaniyasi (bevosita uzining sayti orqali) bilan kelgusida zarur sug'urta mahsulotini tanlash uchun virtual muloqot qilish va o'z navbatida joriy xizmatlarni namoyish qilish, sug'urta qoplamalarini olishni Internet-texnologiyalaridan foydalanib amalga oshirishga imkon beruvchi moliyaviy bozor segmentidir.

Sug'urta kompaniyalari birinchi bosqichda xususiy Internet saytlarini yaratishlari lozim va bu elektron vizitka funksiyasini amalga oshirib, unda mijoz bilan aloqalarni o'rnatish yo'llari haqidagi ma'lumotlar, litsenziyalar, sotiladigan mahsulotlarning qisqacha tasniflari berib boriladi.

Keyingi bosqichda sug'urta kompaniyalari o'z Internet – vakolat xonalarini rivojlantirish yo'lida e'tiborlarini mukofotlarini onlayn-to'lovlar orqali amalga oshirish, mijozni sug'urta ro'yxatiga kirishi va personllashtirilgan ma'lumotlarni yangilab borish kabiyo'nalishlardagi sug'urta xizmatlariga qaratishlari lozim.

Ayni damda respublikamiz sug'urta kompaniyalari Internet sug'urta segmentidagi Internet muhitida ikki yo'nalishdagi biznes yechimlardan biridan foydalanib faoliyat yuritish imkoniyatiga ega bo'ladilar:

- Internetda sug'urta biznesini tashkil qilish (virtual vakolat xonalar ochish; Internet orqali sug'urta polislarini olish; sug'urta shartnomalarini Internet orqali kuzatib borish; barcha sanab o'tilgan sug'urta ko'rinishlarini birlashtiruvchi portallar)
- Internet bilan bog'liq risklarni sug'urta qilish (kiberjinoyatchilik; elektron qurilmalarni sug'urta qilish; moliyaviy risklarni sug'urta qilish; turli ko'rinishdagi javobgarliklarni sug'urta qilish va boshqalar).

O'zbekistonda Internet sug'urtani rivojlantirilishi istiqbolli ahamiyatga ega bo'lib, O'zbekiston Respublikasida 2003 yil dekabr oyida qabul qilingan «Elektron raqamli imzo haqida», 2004 yil may oyida qabul qilingan «Elektron tijorat haqida», «Elektron hujjat aylanish tizimi» haqidagi qonunlar bu tizimni rivojlantirishning huquqiy asoslari hisoblanadi.

Yangi turdagi bunday xizmatlarni joriy qilish kelgusida sug'urta xizmatlari bozori hajmining o'sishi, mijozlarga samarali va sifafali xizmatlar ko'rsatish, kompaniya daromadlarini o'sishiga shu bilan birga raqobat bardoshligini oshishi, sug'urta kompaniyasini tashqi bozorda ham samarali faoliyat yuritish imkoniyatlariga ega bo'lishlariga xizmat qiladi.

Mavzuga oid savollar

1. Sug'urta deganda nimani tushinasiz?
2. Sug'urta faoliyatini avtomatlashritish nimalardan iborat?
3. O'zbekistonda nechta sug'urta kompaniyalari mavjud va ularning internet saytlarining vazifasi?
4. Internet sug'urta o'zi nima?
5. Sug'urta tarmoqlari xavfsizligini ta'minlash nimalardan iborat?

13-mavzu. Soliq tizida axborot komplekslari va texnologiyalari

REJA:

1. Soliq tizimida haqida tushuncha.
2. Soliq tizimida axborot komplekslari va texnologiyalarini qo'llash.
3. Soliq tizimida amaliy dasturiy paketlar (AMP).
4. SI AIJ, UReports 2019 va web dasturlarining ishlash texnologiyasi.

1-topshiriq. SIAIJ-4 dasturiy majmuasi yordamida shakllantiriladigan hisobot shakllarini izohlang.

2-topshiriq. Keltirilgan matnni o'qib 5 minutlik esse yozing.

SIAIJ-4 Dasturiy majmuasining hisobotlar moduli orqali reyestrli, statistik, tahliliy hamda ma'lumotlar bazasini reviziyadan o'tkazish natijalari to'g'risidagi ma'lumotlar shakllantiriladi, jumladan:

➤ **Reyestrlar:**

- 1) Qo'yilgan inkassalar va ularning ijrosibo'yicha;
- 2) Soliq to'lovchilar tomonidan 2-sonli kartotekaga qo'yilgan to'lov topshiriqnomalari (platejka) va ularning ijrosibo'yicha;
- 3) Debitorlariga qo'yilgan inkassolar va ularning ijrosito'g'risida;
- 4) Bir soliq turidan to'lovni boshqa soliq turiga ko'chirishlar bo'yichareyestr;
- 5) Soliq to'lovchining hisob raqamiga qaytarilgan summalar to'g'risidama'lumot;
- 6) «Bir martalik operatsiya»lar yordamida kiritilgan summalarreyestri;
- 7) SIAIJ-3da «Kurator» roli bilan kiritilgan summalarreyestri;
- 8) To'lov muddati uzaytirilgan, hisobdan chiqarilgan soliq qarzi summolari to'g'risida ma'lumot;
- 9) Tekshiruv natijalariga ko'ra kiritilgan 10-shaklma'lumotlari;
- 10) Byudjet va byudjetdan tashqari maqsadli jamg'armalarga tushgan tushumlarro'yxati;
- 11) Soliq va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha kunlik umumiy tushum (qaytarilgan) summolari to'g'risidama'lumot;
- 12) Korxonalar reyestri (barcha rekvizitlari aks ettirilganholda);
- 13) Oylik hisobotlarni topshirgan korxonalar ro'yxati va summasi to'g'risidama'lumot;
- 14) Choraklik hisobotlarni topshirgan korxonalar ro'yxati va summasi to'g'risidama'lumot;
- 15) Kunlik hisobotlarni topshirgan korxonalar ro'yxati va summasi to'g'risidama'lumot;
- 16) Elektron ko'rinishda topshirilgan hisobotlar reyestri;

17) Bank-GNIdagi mavjud tushumlarreyestri.

➤ **Statistikma'lumotlar:**

1) Byudjet va byudjetdan tashqari jamg'armalarga tushumlar dinamikasi (1-Nhisobotidan)

2) Maqsadli sxemalar orqali tushgan mablag'lar to'g'risidahisobot;

3) Belgilangan prognoz ko'rsatkichlarining bajarilishi to'g'risidama'lumot;

4) 1-N dasturidagi 6502 ko'rinishdagi fayllardan olinadiganma'lumotlar;

5) Byudjet bo'yicha belgilangan asosiy 7ta soliq turi bo'yicha belgilanganprognoz ko'rsatkichlarining bajarilishiahvoli;

6) Korxonalar holati bo'yicha statistikma'lumot;

7) Soliq to'lovchilarning qarzlari va ortiqcha to'lovlari bo'yichama'lumot;

8) Soliq turlari bo'yicha ma'lum davrga hisoblangan va to'langan, soliq qarzi va ortiqcha to'lov, shuningdekpenyalar;

➤ **Tahliliyhisobotlar:**

1) Shaxsiykartochkalardahaqiqatdahisoblanganvato'langansoliqlarvaboshqamaj buriyto'lovlarbo'yichama'lumot;

2) Yig'iluvchanlikdarajasi;

3) Tekshiruv natijalari va ularning undirilishi to'g'risida ma'lumot (2-Nhisoboti);

4) Soliq qarzlari bo'yicha inkassa topshiriqnomasi qo'yilishi lozim bo'lgan nomzodlar ro'yxati;

5) Hisoblangan soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar va ularning undiruvchanligi to'g'risida ma'lumot (MVjadvali);

6) Ortiqcha to'lovlar yuzaga kelishi sabablari to'g'risidama'lumot;

7) Hisobot topshirmagan soliq to'lovchilar ro'yxati (yoki soliq to'lovchi tomonidan topshirilgan oxirgi hisobotlarro'yxati);

8) Belgilangan muddatlardan kechiktirib taqdim etilgan soliq hisobotlari to'g'risida ma'lumot;

9) Avans to'lovi hisoblanmasdan qolgan (yoki kam hisoblangan) korxonalarro'yxati;

10) Hisob raqamlardagi kiritilmasdan qolgan qoldiq summolari to'g'risidama'lumot;

11) Shaxsiy kartochkalarga provodka qilinishi lozim bo'lsada, provodkasi bosilmasdan qolgan summalar ro'yxati vasummasi;

12) STIR raqami qo'yilmasdan BANK dasturiga kiritilgan summalar ro'yxati yoki BANK dasturida mavjud bo'lib ShKlarga o'tkazilmagan to'lovlar yoki qaytarish (vozvrat), ko'chirish (perebroska)lar to'g'risidama'lumot.

➤ **Ma'lumotlar bazasini reviziyadan o'tkazishnatijalari:**

1) Yildan-yilga saldo (soliq qarzi, penya, to'lov muddatini uzaytirish, ortiqcha to'lov, manfiy qoldiq va ChSNNKNNP) summalarinio'tkazilishi;

2) ShKlarga kiritilgan to'lov (qaytarish)larni bankdan elektron ko'rinishda olingan tushumlar bilan solishtirib, noto'g'ri yoki noqonuniy kiritilgan summalarni aniqlash, shuningdek, to'lovni yoki qaytarish (vozvrat)ni boshqa soliq to'lovchi hisobiga kiritilganligi yoki kiritilmaganligini aniqlash;

3) Ro'yxatdan chiqarilgan korxonalarining soliq qarzlarini yoki ortiqcha to'lovlari qoldig'i, yoki qarzi bo'la turib ro'yxatdan chiqarilgan korxonalar ro'yxati, jumladan, bankrotlik alomatlarini bilan ro'yxatdan chiqarilgan korxonalar ro'yxati;

4) ShKda soliq qarzi bo'la turib (yoki hosil qilib) boshqa soliq turiga o'tkazilgan (yoki qaytarilgan) holatlar;

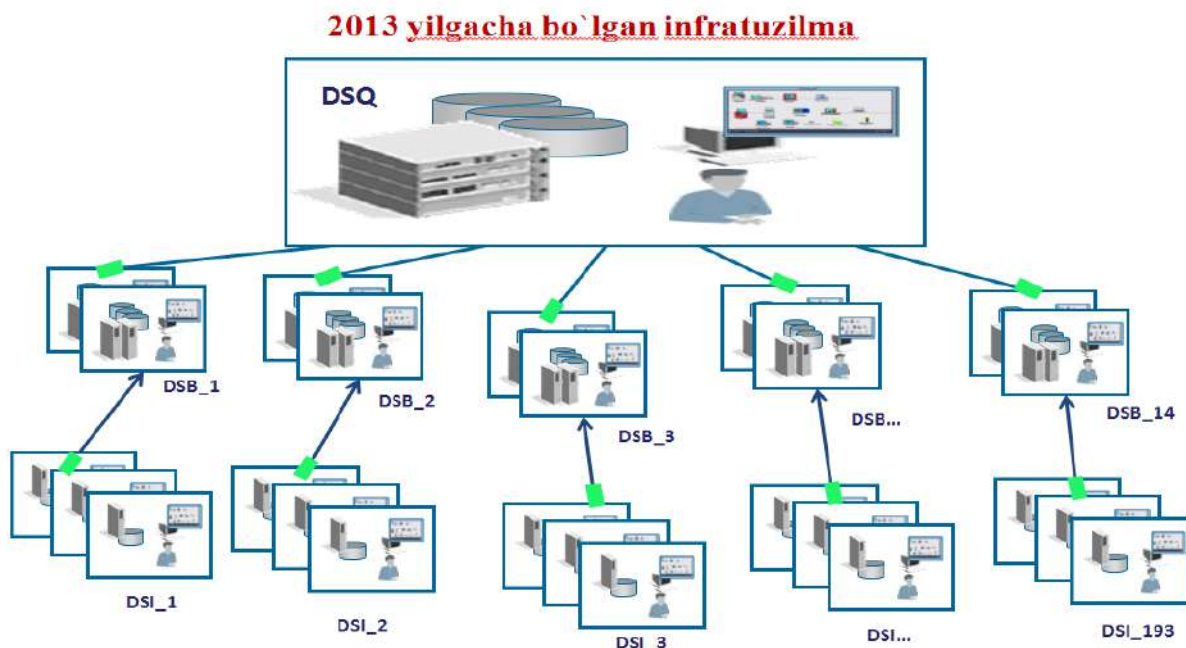
5) Hukumat bayonnomalariga asosan haqiqatda mavjud soliq qarzidan ko'p yoki kam miqdorda muddati uzaytirilgan yoki hisobdan chiqarilgan holatlar;

6) Soliq qarzi mavjud bo'lmasdan (yoki yetarli bo'lmasdan) inkasso topshiriqnomasi (jumladan, debitori hisobidan) orqali undirilishi natijasida yuzaga kelgan ortiqcha to'lovlarni aniqlash;

7) Shaxsiy kartochkalardagi noaniqliklarni (nalojeniyelar) aniqlash;

8) ShKga kiritilgan hisobotlarni to'g'ri o'tkazilganligi hamda ShKda mavjud bo'lib «Hisobotlar»da mavjud bo'lmagan va aksincha holatlarni aniqlash.

3-topshiriq. Davlat Soliq Qo'mitasining infratuzilmasini izohlang.

4-topshiriq. SIAIJ-4 dasturiy majmuasining modullari, bloklari va ularning vazifalarini izohlang.

5-topshiriq. SIAIJ-4 dasturiy majmuasining modullari, bloklari «Yuridik shaxslar hisobini va shaxsiy kartochkalarini yuritish» dasturiy majmuasi quyidagi asosiy modullardan iborat bo'lib, ularning har biri o'z navbatida bir nechta bamlardan tashkil topgan hamda tegishli funksiyalarni bajarishga mo'ljallangan:

1. Administratormoduli:

- Пользователи –Foydalanuvchilar;
- Справочники –Ma’lumotnomalar;
- Формализатор – soliq turlari to‘lov muddatlari va davriyligini sozlash funksiyasi (faqat respublika darajasiga ruxsatbor);
- Заккрытие года – Yilniyopish;
- Формирование итогового сальдо – ma’lum sanaga barcha ShKlarda penya hisoblash;
- Отправить почту – Korxonaning ShKlarini yuborish;
- Принять почту – Korxonaning ShKlarini qabul qilish;
- БЛпочта – BL-Pochta shakllantirish.

6-topshiriq. Soliq instpektorining Avtomatlashtirilgan ish joyi (SIAIJ-4)ning Ish oynasida joylashgan papkalarini izohlang.

7-topshiriq. Keltirilgan matni o‘qib 5 minutlik esse yozing.

Davlat soliq xizmati organlarida soliq to‘lovchi yuridik shaxslar hisobi va ularning soliq majburiyatlarining yuritilishi 1995 yildan buyon avtomatlashtirilgan bo‘lib, SIAIJ dasturiy majmuasi hozirgi kunga qadar takomillashtirib kelinmoqda. Jumladan:

SIAIJ - 1 – 1995-yildan

SIAIJ - 2 – 2000-yildan

SIAIJ - 3 – 2004-yildan

SIAIJ - 4 – 2010-11-yillardan amaliyotga joriy etilgan.

SIAIJ dasturiy majmua yordamida soliq organlari oldiga qo‘yilgan quyidagi bir qator vazifalar soliq to‘lovchining elektron ko‘rinishdagi shaxsiy kartochkalarida avtomatik tarzda amalga oshirib kelingan:

- soliq to'lovchini hisobga olish va uning rekvizitlari to'g'risidagi ma'lumotlar hisobini yuritish;
- soliq majburiyatlari, ya'ni hisoblangan va to'langan soliqlar hisobi;
- soliq qarzi, shuningdek, to'lov muddati uzaytirilgan soliq qarzi va hisoblangan penya summalari va ularni undirish maqsadida qo'yilgan inkasso talabnomalari hisobi;
- Respublika komissiyasi bayonnomalari va boshqa qonun hujjatlariga asosan to'lov muddati uzaytirilgan va hisobdan chiqarilgan soliq qarzlari hamda penyalar hisobi;
- ortiqcha to'langan mablag'lar va ularni boshqa soliq turidagi soliq qarzi hisobiga o'tkazish yoki soliq to'lovchiga qaytarish yuzasidan hisob-kitoblar;
- tekshiruvlar natijasida qo'shimcha hisoblangan soliqlar, moliyaviy jarimalar va penyalar hisobi;
- boshqa moliyaviy sanksiyalar hamda hisoblangan penyalar hisobi.

8-topshiriq. Davlat soliq qo'mitasining 2010 yil 22 yanvardagi 13-sonli buyrug'iga asosan davlat soliq xizmati organlarida amaliyotga joriy etilgan nomlari ro'yxatini kiling.

9-topshiriq. Davlat soliq qo'mitasining ADP asoslangan Dasturiy mahsulotlarini nomining izohlab qayerda ishlatilishini ayting.

№	Dasturiy mahsul nomi	Mazmuni
1	KADR	O_zbekiston Respublikasi DSQning hodimlarining yagona restri (DSI, DSB, DSQ)
2	Koord_GNI	Respublika tekshiruvlar reja – jadvali ijrosini shakllantirish va nazorat qilish dasturi (DSI, DSB, DSQ).
3	AdmPrac	«Ma'muriy amaliyotni hisobga olish» dasturiy majmuasi
4	Apray	«Davlat soliq organlari tomonidan tekshirishlar to'g'risidagi ma'lumotlar kiritiladigan baza, mavjud ma'lumotlar asosida hisobotlarni yuritish va tahlil qilish» dasturiy mahsuli.

10-topshiriq. Davlat soliq qo'mitasining ADP asoslangan Dasturiy mahsulotlarini nomining izohlab qayerda ishlatilishini ayting.

№	Dasturiy mahsul nomi	Mazmun i
5	NED_GNI	«Byudjet va byudjetdan tashqari maqsadli jamg'armalarga qarzdorliklar hisobini yuritish» dasturiy mahsuli.

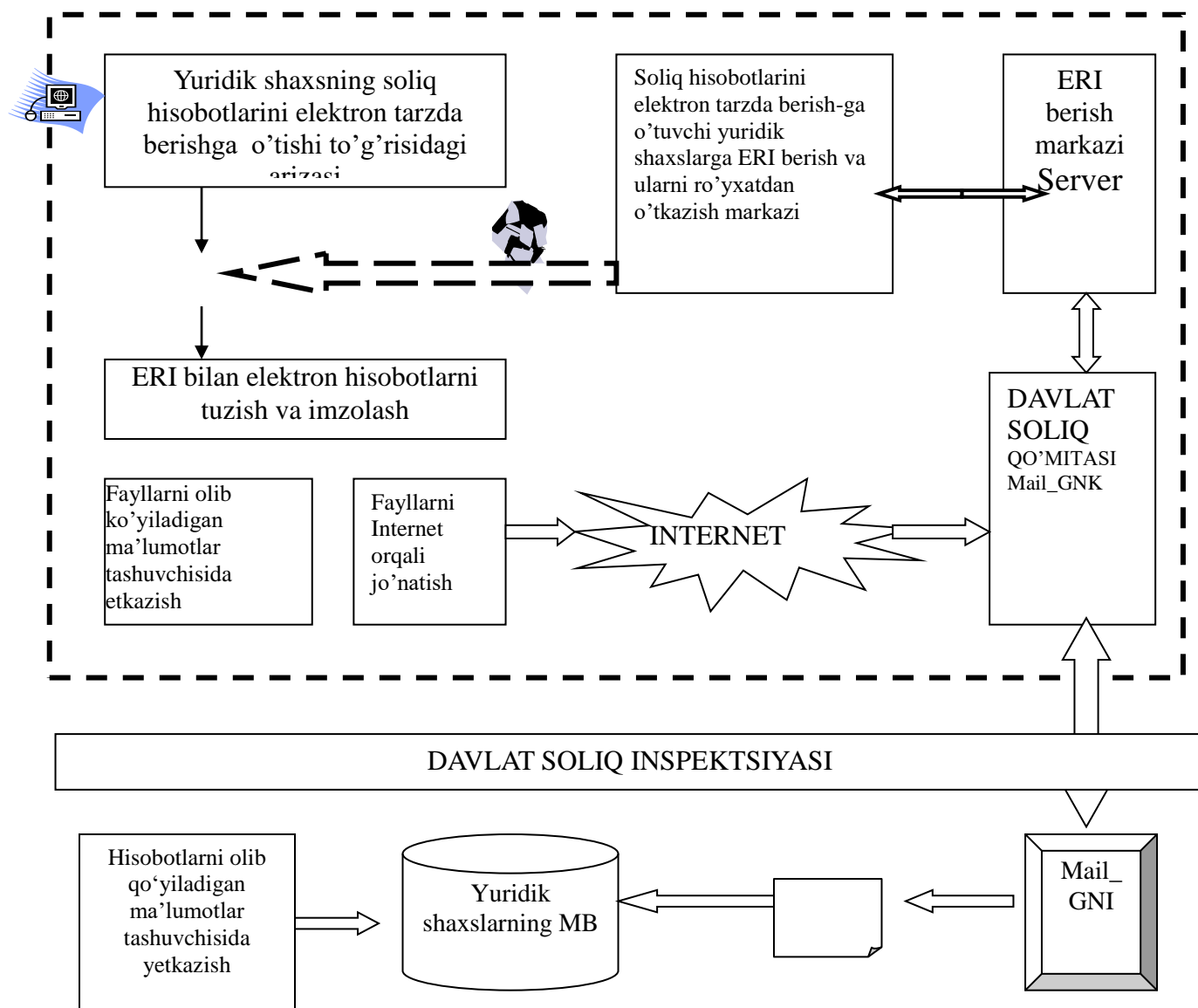
6	N1Ray, N1RayPF, N1RayDF, N1RayShF	«1-N: Byudjet va byudjetdan tashqari Davlat maqsadli jamg'armalariga mablag'lar tushumi hisobi» dasturiy majmuasi
7	ELEKTR_9	«Yuridik shaxslar tomonidan iste'mol qilingan elektr energiyasi uchun hisob-kitoblarni amalga oshirilishini nazorat qilish va to'lov muddati o'tgan qarzlarni qisqartirish natijalari tahlilini olib borish» dasturiy mahsuli.
8	CARN 3	«Soliq to'lovchi yuridik shaxslar varaqasi» dasturiy majmuasi
9	YER SOLIG'I	«Yuridik shaxslar yer (yagona yer) solig'i bo'yicha hisobotini yuritish» dasturiy majmuasi
10	Musodara 2005	«Davlat daromadiga o'tkaziladigan mol-mulkni hisobga olish, baholash va sotishdan tushgan pul mablag_larni to'liq va o'z vaqtida byudjetga tushishini nazorat qilish » dasturiy mahsuli
11	EReports 2006	Davlat soliq organlarida soliq to'lovchilarning soliq va moliyaviy hisobotlarini elektron shaklda qabul qilishva statistik ma'lumotlarni shakllantirish dasturiy majmuasi

11-topshiriq. Rasmda keltirilgan intratuzilmani izohlang.

12-topshiriq. DSQ qo'llaniladigan ADP foydalangan holda VENN DIAGRAMMASINI tuzing.

13-topshiriq. Soliq tizimida Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalaridan foydalanishini tushintirib bering.

14-topshiriq. Soliq to'lovchi yuridik shaxslarning elektron shakldagi hisobotini izohlang.

- hisobot.soliq.uz
- www.soliq.uz (Interaktiv hizmatyuridik shaxslar uchun)
- EREPORTS V3.0
- [EREPORTS V3.0 dasturiy maxsulni](#)

15-topshiriq. Soliq tizimidagi interaktiv xizmatlarini izohlang.

Byudjet bilan hisob

kitoblar

Soliqlarni hisoblash elektron

kalkulyatori

To'lov topshiriqnomalarini

shakllantirish

Soliq qarzi mavjud emasligi to'g'ri

ma'lumotnomalar berish

Mavzuga oid savollar:

1. Soliqlarning mohiyati va ahamiyati nimadan iborat ?
2. Soliq tizimida axborot texnologiyalarini qo'llashning zaruriyati va dolzarbligi?
3. Soliq xizmati organlarida axborot tizimi hamda axborot texnologiyalarining shakllanishi va huquqiy asoslari Davlat soliq xizmati organlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining qo'llanilishi?
4. Soliq xizmati organlaridagi axborot tizimlari va texnologiyalarining vazifalari nima?
5. Soliq idoralarining yagona integratsiyalashtirilgan axborot resurs bazasi qanday tashkil qilingan?

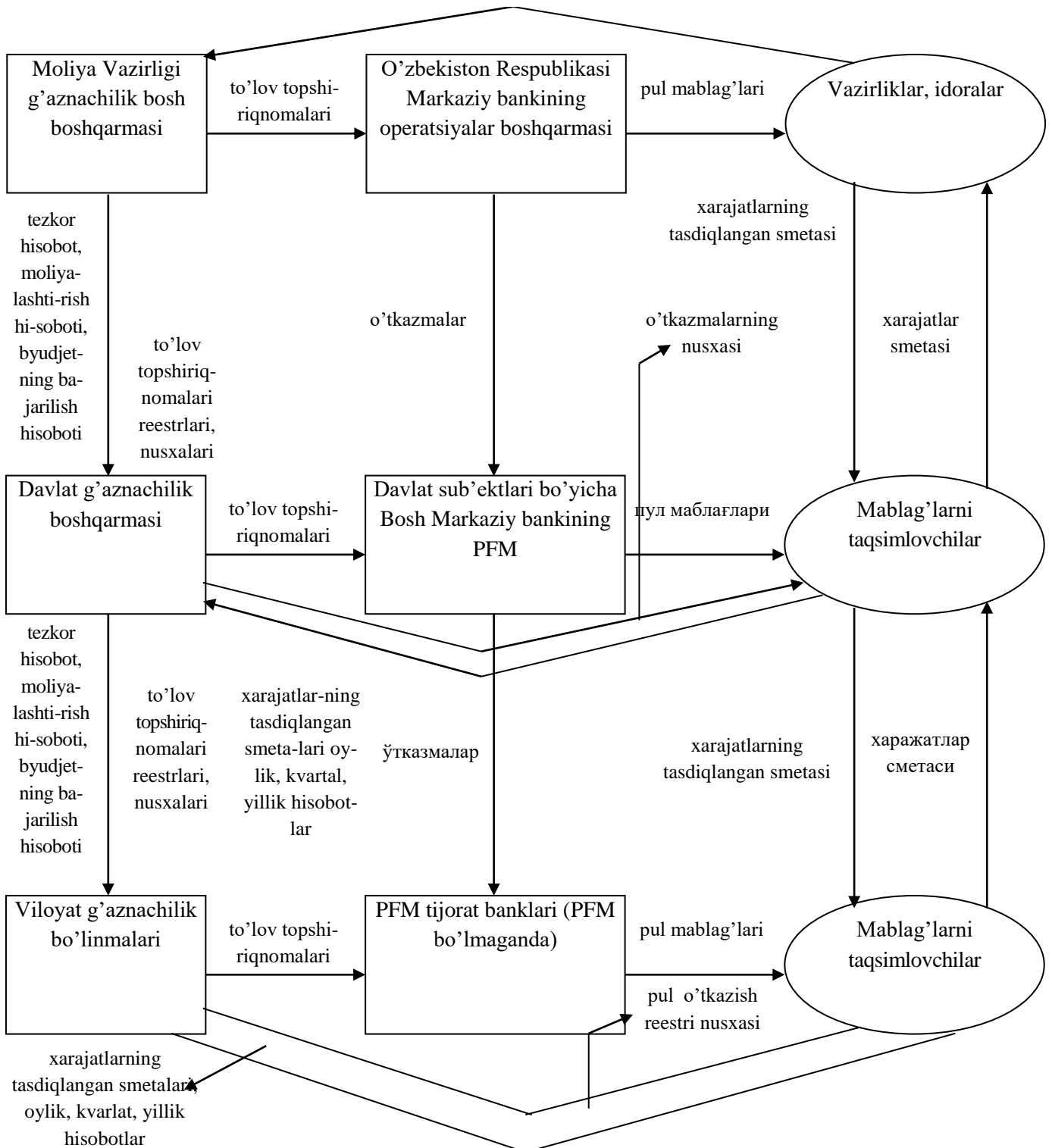
14-mavzu. G'aznachilikda axborot komplekslari va texnologiyalari

REJA:

1. G'aznachilik haqida tushuncha.
2. G'aznachilik faoliyatida axborot texnologiyalarining qo'llanish asoslari.
3. G'aznachilik faoliyatidagi amaliy dasturiy paketlar (AMP).
4. DMBAT, ISUIGF, UzASBOning ishlash texnologiyasi.

1-topshiriq. Mablag'larni o'tkazmalar reestrlari rasmini izohlang.

Mablag'larning o'tkazmalari reestrlari

2-topshiriq. G‘aznachilikning AAT “Mijoz-serveri”ning ishlash texnologiyasini izohlang.

3-topshiriq. G‘aznachilikda ma’lumotlar bazasini boshqarish tizimlari – MBBT oshirilish jarayonlarini ifodalang.

Yordam: Bu MBBT uchun platforma sifatida UNIX ham, Windows NT ham namoyon bo‘lishi mumkin. Axborot uzatish tarmoq protokollari sifatida – TCP/IR, IRX/SPS qatnashadi. Bu amaliy dasturlarning keng spektridan, jumladan, MSDOS, Novell, Windows Z.X. uchun bajarilgandan ham foydalanishga imkon beradi

4-topshiriq. Keltirilgan matnni o‘qib 5 minutlik esse yozing.

Matn: G‘aznachilikda avtomatlashtirilgan axborot texnologiyalarini shakllantirish uchun maxsus kommunikatsiya tizimlari tashkil etiladi. Ma’lumotlar uzatilishi telefon va telegraf aloqa kanallari bo‘yicha amalga oshirilishi mumkin. Mamlakatning ulkan hududi bo‘ylab tarqalgan tashkiliy strukturalar uchun korporativ kommunikatsion qarorlar tuzish doirasida telefon aloqa tizimi va umumiy foydalanishdagi regional komp’yuter-tarmoq qarorlari juda istiqbolli hisoblanadi. Hozirgi vaqtda xalqaro aloqa tizimi “Kvant” seriyali nisbatan zamonaviy kvazi elektron stansiyalar qo‘llanishiga asoslangan. Ular yagona xalqaro kodlardan foydalangan holda, operator ishtirokisiz abonent nomerini terishga imkon beradi. Bu stansiyalardan foydalanish kommutirlanuvchi kanallar bo‘yicha avtomatlashtirilgan axborot ayirboshlashni takshil etishga imkon hosil qiladi. Bunda telefon modemlari bilan jihozlangan va amaliy aloqa dasturiy ta’minotiga mutanosib komp’yuterlardan foydalaniladi. Ayirboshlash tezligi ancha sezilarli kattalikda – 12000 dan 28 000 bod va undan yuqoriga erishadi (ajratilgan aloqa kanallarida ma’lumot uzatish tezligi 1,5 Mb ga etishi mumkin).

Masofaviy abonentlar o‘rtasida axborot ayirboshlashning sezilarli trafigida yoki ishtirokchilari o‘rtasida bog‘lanish mumkin. Bunda axborot uzatish bor-yo‘qligidan qat’iy nazar aloqa liniyasi fizik darajada krossirovka orqali jamlangan va doimo mavjud bo‘ladi. Shaharlararo va shahar (tuman) telefon ekspluatatsiyasi tashkilotlari ijara shartnomasi shartlarida doimiy foydalanishdagi kanal sig‘imini ajratib ko‘rsatadi. Bunday kanallar ijarasining salmoqli qiymatini hisobga olib, ularni texnik-iqtisodiy asoslash bilan tasdiqlangan zarur hollardagina qo‘llash talab etiladi.

Shaharlararo telefon asosining kommutatsiyalangan kanallaribo‘yicha axborot ayirboshlashni takshil etishdauzatish xarakteristikasi barqarorligiga obonentlarni bog‘lashda tizim tomonidan avtomatik ravishda ajratiluvchi fizik aloqa kanallari sifati sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Biroq, shuni e’tiborga olish kerakki, aloqa liniyasining g‘oyat uzunligi, uskunaning va alohida uchastkalarda uzatish liniyalarining jismoniy eskirishi kommutatsiyalanuvchi kanallar bo‘yicha telefon modem aloqasi ishonch-liligini ancha pasaytiradi. Hozirgi vaqtda sifatli modemlar va ixtisoslashtirilgan kommunikatsion amaliy dasturiy ta’minot bazasida Davlat g‘aznachilik organlari axborot texnologiyalarini shakllantirish uchun samarador maydon sifatida foydalaniladi. Bunda ular ma’lumot uzatishning yo‘naltirilgan virtual kanallarida real vaqt bo‘yicha ish yuritadilar, jumladan, masofaviy terminallardan markaziy ma’lumotlar serveriga ma’lumot uzatishdaaxborotni noqonuniy kirishdan himoyalash bilan shug‘ullanadilar.

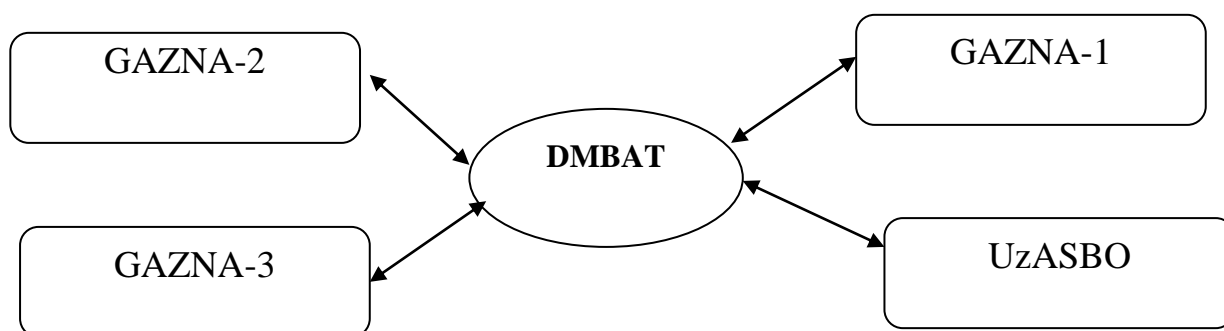
Shunday qilib, g‘aznachilikning avtomatlashtirilgan axborot tizimi integratsiyalangan apparat-dasturiy tizimining tarkibiy qismi bo‘lib, alohida axborot – texnologik

apparat – dasturiy vositalarni va turli darajadagi Davlat g‘aznachilik organlari tizimini, jumladan. Lokal hisoblash tarmog‘, alohida avtomatlashtirilgan ish joylari va terminallar, bu muassasalar tasarrufida bo‘lgan kommunikatsion komp’yuter tizim va vositalarini birlashtiradi.

G‘aznachilikning avtomatlashtirilgan axborot tizimi byudjet jarayonining jami ishtirokchilari o‘rtasida kelishilgan formatdagi ma’lumotlar operativ va samarali axborot ayirboshlanishini amalga oshirish imkonini taqdim etadi.

Bunda Davlat g‘aznachiligi Bosh boshqarmasi, Respublika subyektlari bo‘yicha Davlat g‘aznachiligi boshqarmasi, Davlat g‘aznachilikning hududiy organlari kabi davlat g‘aznachiligi organlari, byudjet mablag‘larini olish, o‘tkazish va nazorat qilishda ishtirok etuvchi boshqa muassasa, tashkilot va korxonalar xam ishtirok etadi.

5-topshiriq.DMBATni o‘zaro integratsiyasini izohlang

6-topshiriq. Mavzuga oid 5-ta test tuzing.

7-topshiriq.UzASBO ADP KLASTER tuzing.

Mavzuga oid savollar

1. G‘aznachilik nima va u qanday funksiyalarni bajaradi?
2. G‘aznachilik organlarining avtomatlashtirilgan axborot texnologiyasi qanday vazifalarni hal etishga mo‘ljallangan?
3. G‘aznachilikda avtomatlashtirilgan axborot texnologiyalarini tashkil etishda qanday sxemalar qo‘llaniladi?
4. G‘aznachilikda AAT terminal arxitekturasiga tavsif bering.
5. “Mijoz-server” arxitekturasining mohiyati nimada?
6. G‘aznachilik organlari aloqa tizimi qanday tashkil etiladi?
7. G‘aznachilik AAT yaratish va ishlab chiqishga asosiy xarajatlarni sanab o‘ting.

15-mavzu. Elektron hukumat asoslari

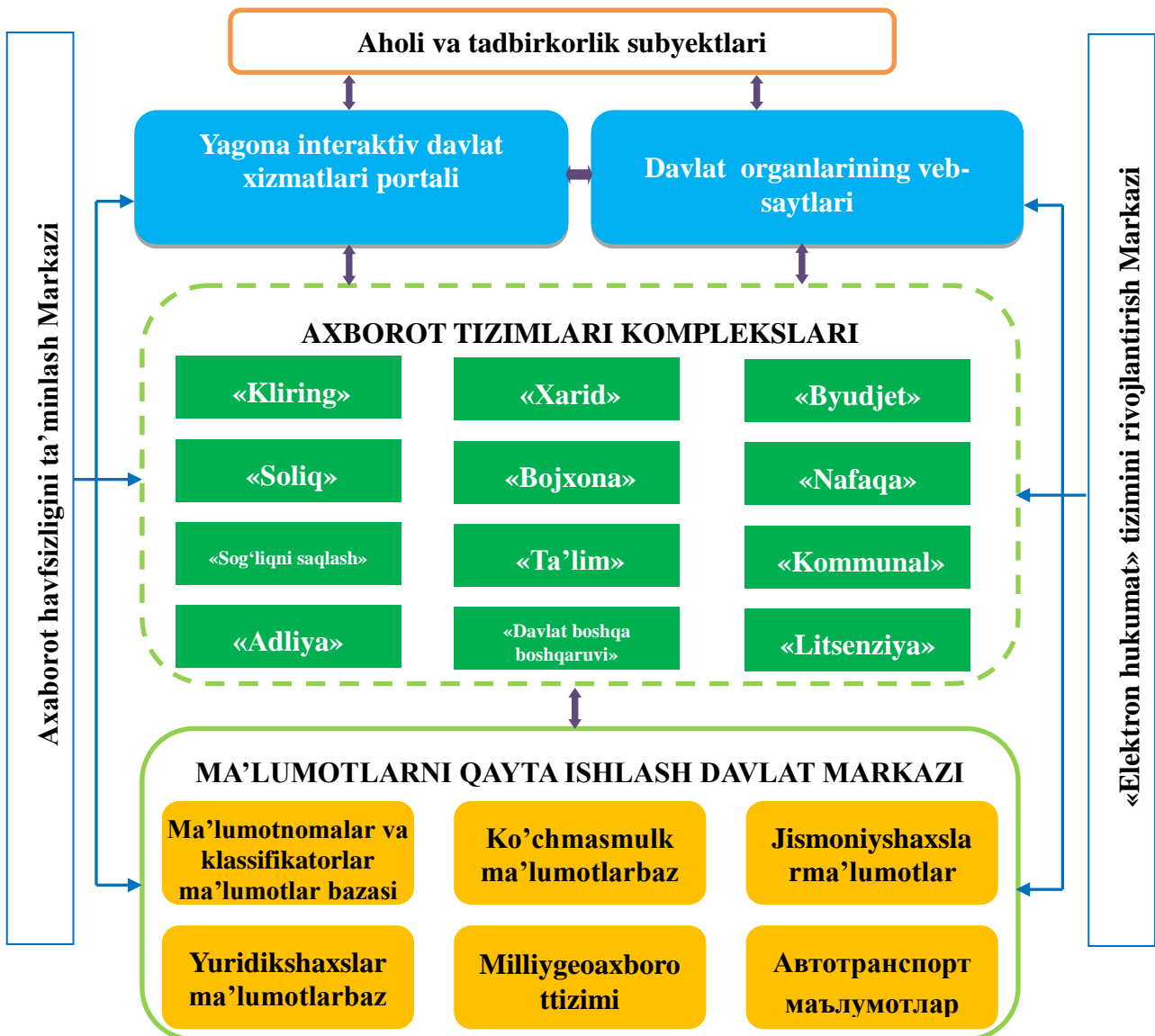
REJA:

1. Elektron huqumat haqida tushuncha.
2. Davlat boshqaruvida interaktiv xizmatlardan foydalanish jarayonlari.
3. Interaktiv xizmatlar tizimining ishlash texnologiyasi.

Bilib olasiz:

Elektron huqumatni. G2G, G2B, G2C modellarini, interaktiv xizmat turlarini. Elektron huqumatda mavjud axborot tizimlar kompleksini. Elektron hujjatni, elektron hujjat aylanish tizimlarini, Documentum tizimini, 1C:Dokumentooborot tizimini, Docs Open, Docs Fusion tizimlarini, Lan Docs hujjat aylanish tizimlarini.

1-topshiriq. “Elektron hukumat” tizimi arxitekturasini izohlab bering.

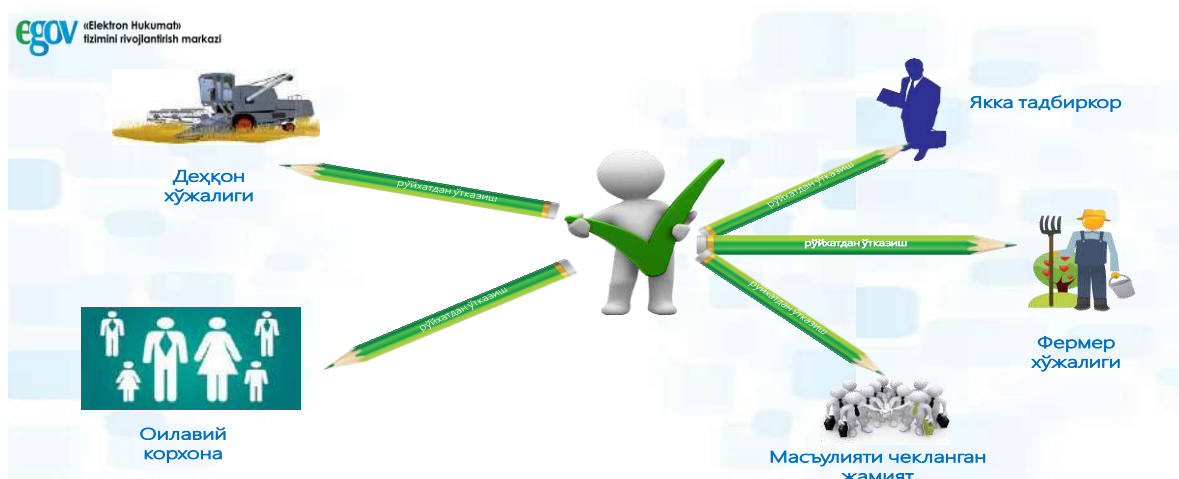
2-topshiriq. Davlatning interaktiv xizmatlarinig izohlab bering.

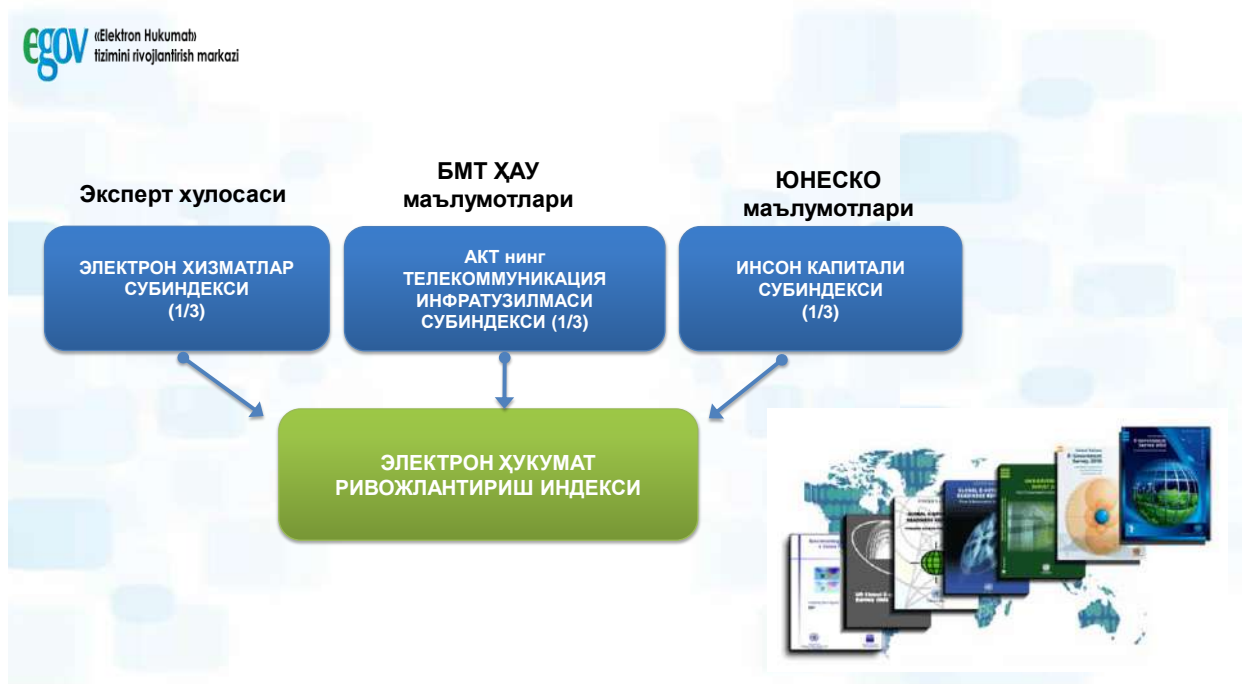
3-topshiriq. Interaktiv xizmatlarda joriy etilgan imkoniyatlarni izohlang.

4-topshiriq. Interaktiv xizmatlarda joriy etilgan tadbirkorlik sub'ektlarini davlat ro'yxatidan o'tkazish xizmatlarini izohlang.

5-topshiriq. Interaktiv xizmatlarda joriy etilgan baholash tizimining ishlash texnologiyasini izohlang.

6-topshiriq. Interaktiv xizmatlarda joriy etilgan baholash tizimiga tegishli 5 ta test tuzing va izohlang.

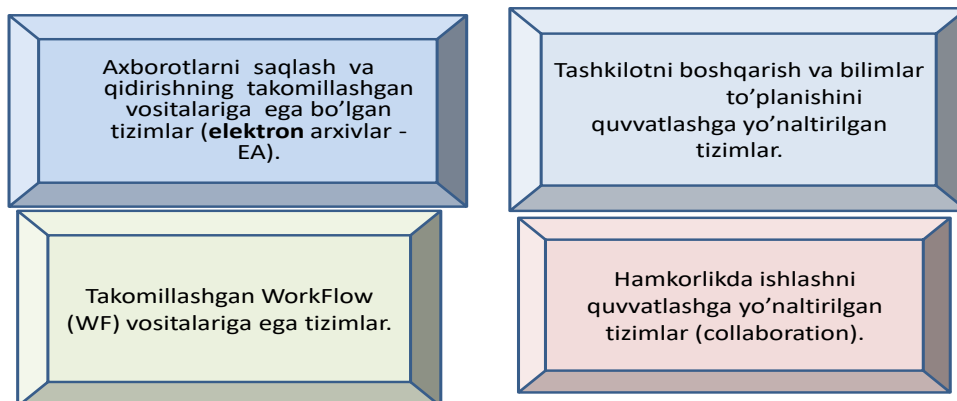
7-topshiriq. “Interaktiv xizmatlar” so‘ziga KLASSTER tuzing.

8-topshiriq. “Elektron hukumat” mavzusiga SWOT tahlil yarating.

9-topshiriq. Elektron hujjat aylanish tizimining asosiy elementlarini izohlab bering.

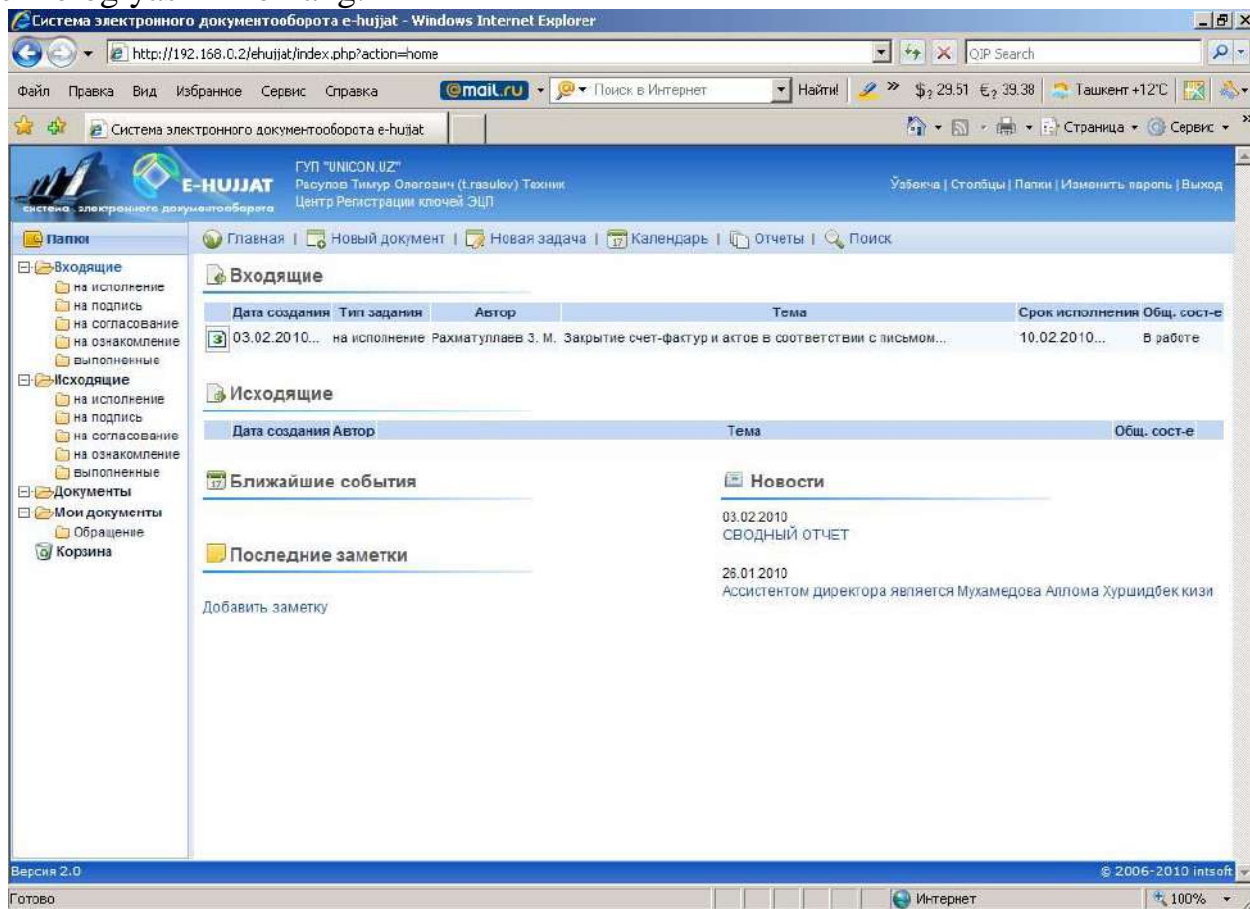
Elektron hujjat aylanish tizimining asosiy elementlari

Hujjat aylanishning har qanday tizimi quyida yoritib beriladigan elementlarni har birini o‘z ichiga olishi mumkin

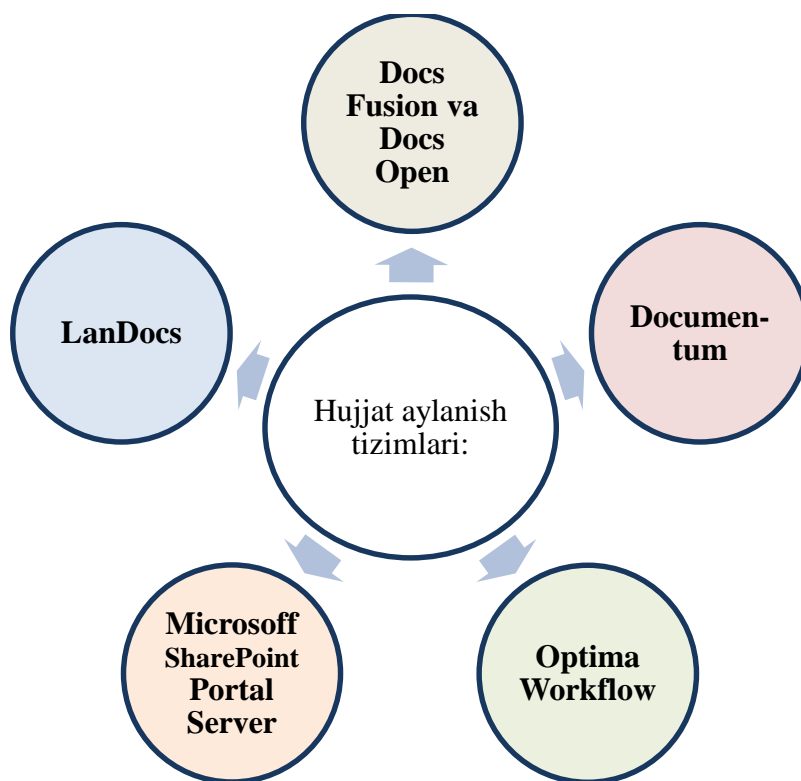

M.Yu.Jumaniyazova

10-topshiriq. Milliy e-Hujjat elektron hujjat aylanish tizimining ishlash texnologiyasini izohlang.

11-topshiriq. Jahon bozorida mavjud elektron hujjat aylanish tizimlari va ularning ishlash texnologiyasi (guruhda ishlash uchun 3 ta talaba).

12-topshiriq. Infox. 2.0 - Tashkilotlararo elektron hujjat almashish axborot tizimining ishlash texnologiyasini izohlang.

13-topshiriq. Mavzuga oid ped texnologiyani izohlang.

Muommoli Vaziyat: Ozbekiston Respublikasi korhonalari tizimininghimoyalani darajasi qarab qaysi elektron hujjattizimidan foydalanganlari ma’kul

Elektron hujjat aylanishining dasturiy mahsulotlari imkoniyatlari	B-R	GD	D	E-D	CM	D	DIS	DV	LD	O-W	EH ²
Foydalanuvchilarni parol orqali tasdiqlash	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Hujjatlarni shifrlash	+/-	+	+/-	+	+/-	+	+	+	+/-	+	+
Elektron raqamli imzo bilan himoyalani sh	+/-	+	+/-	+	+/-	+	+	+	+/-	+	+
Ma’lumotlar bazasidan jadval bo’yicha rezervli nusxa ko’chirish	+	-	+	+	+	+	-	+	+	+	-/+
JAMI	2+1	3	2+1	4	2+1	4	3	4	2+1	4	3+1

Izoh;

- + imkoniyat mavjud
- imkoniyati yo’q
- +/- qo’shimcha yordam (alohida standartlar ERI, maxsus kriptografik usullar yordamida amalga oshiriladi)

14-topshiriq. Elektron hujjat aylanish tizimiga tegishli 5 ta test tuzing va izohlang.

15-topshiriq. “e-hujjat” to’lov tizimiga KLASTER tuzing.

16-topshiriq. “Elektron hujjat” mavzusiga SWOT tahlil yarating.

Mavzuga oid savollar:

1. Elektron hukumat o’zi nima?
2. Elektron huqumatni qo’llab-quvvatlash jarayoni qanday amalga oshiriladi?
3. Elektron hukumatda interaktiv xizmatlar qanday amalga oshiriladi?
4. Elektron hukumat modellarini sanab bering.

²Boss-Referent (B-R), GranDok (GD), Delo (D), EVFRAT-Dokumentooborot (E-D), CompanyMedia (CM), Directum (D), DIS-sistemi (DIS), DocsVision (DV), LanDocs (LD), Optima-Workflow (O-W), E-hujjat(EH).

16-mavzu. Elektron tijorat texnologiyasi

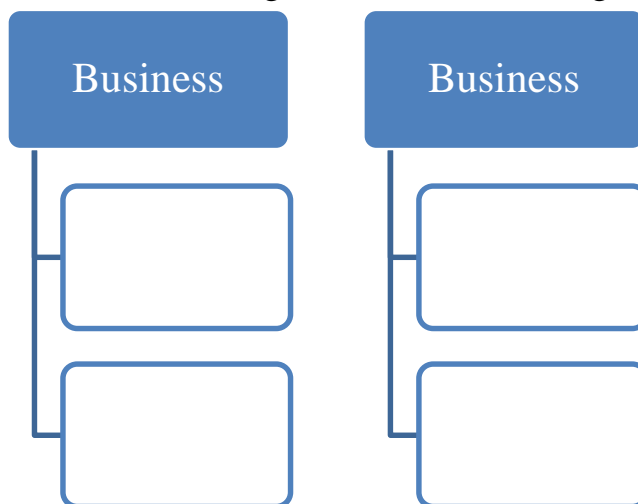
REJA:

1. Elektron tijorat tushunchasi va ta'rifi.
2. Elektron tijorat bozorining tarkibiy tuzilishi.
3. Elektron tijorat modellari.
4. O'zbekistonda elektron tijoratni rivojlantirish munosabatlari.

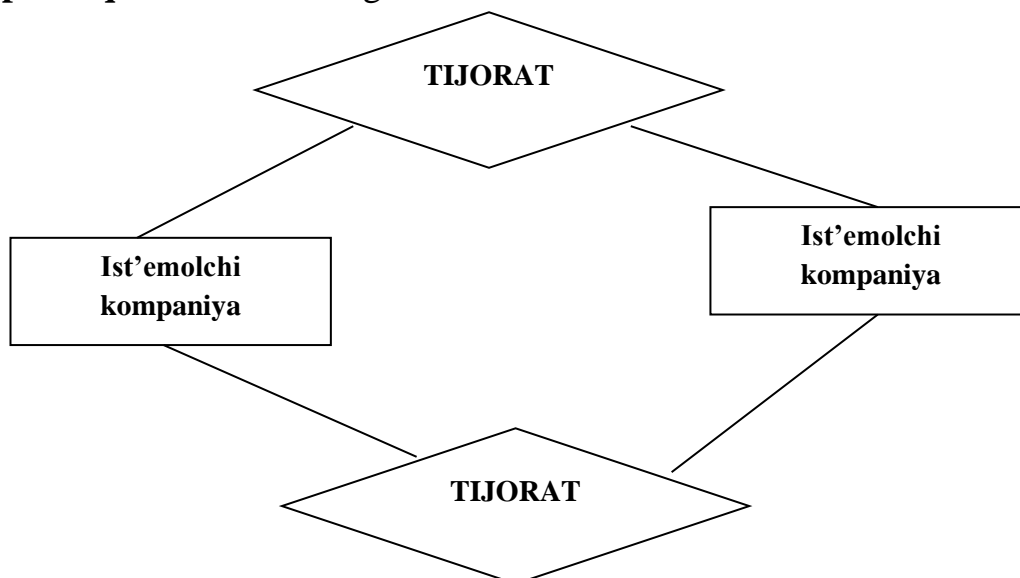
Bilib olasiz:

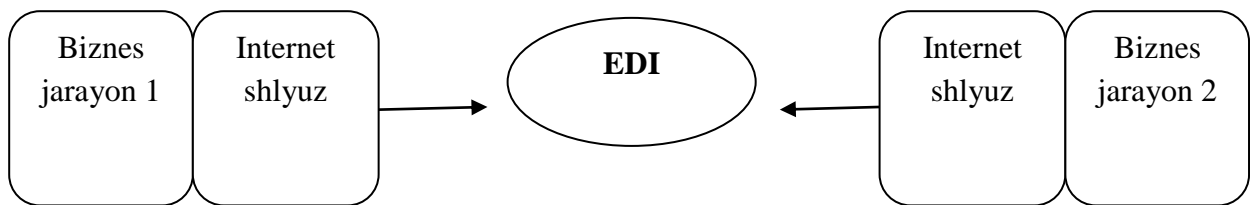
Elektron tijorat ta'rifini, Global elektron biznesdagi informatsion-kommunikatsion texnologiyalar(IKT) turlari va vazifalarini. Elektron biznes modellari va vazifasini. Elektron biznesning avfzalliklarini va rivojlanish bosqichlarini.

1-topshiriq. Elektron biznesning turlarini sanab bering.

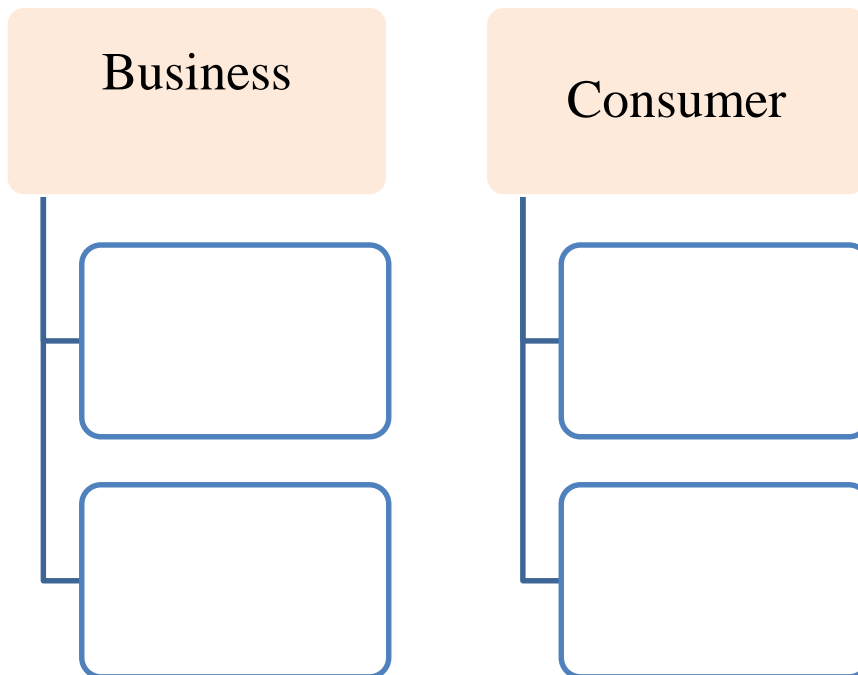
4-topshiriq. Rasmda keltirilgan elektron biznes modelini tushintirib bering.

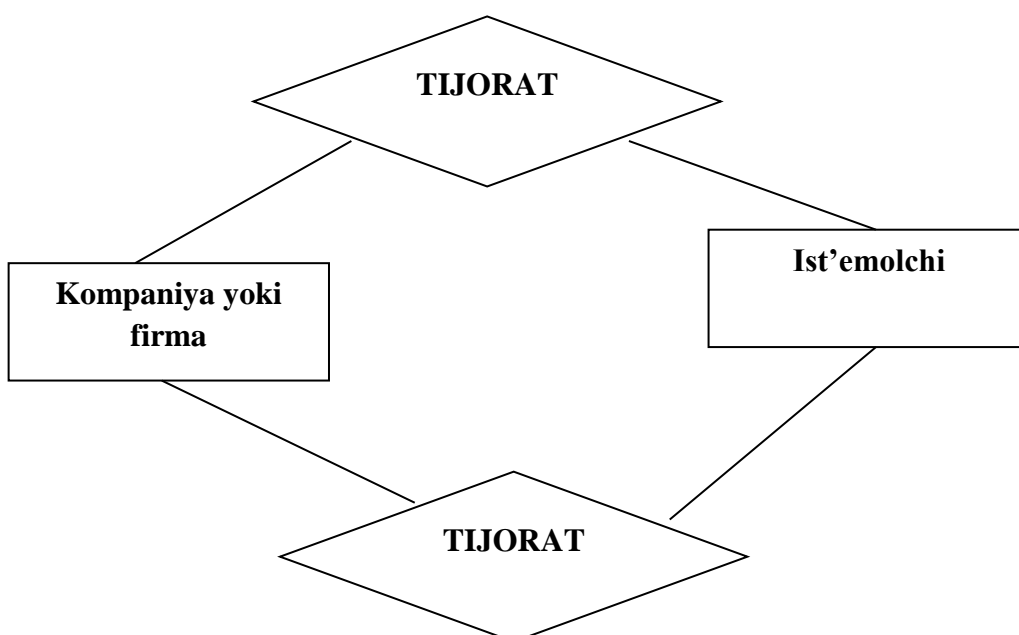

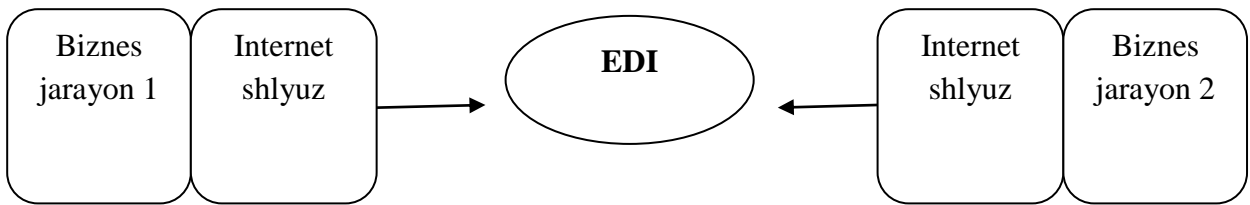
Berilayotgan ma'lumotlarning yagona standarti - EDI (ELECTRONIC DATA INTEREXCHANGE) dan foydalaniladi.

3-topshiriq. Elektron tijoratning turlarini sanab bering.

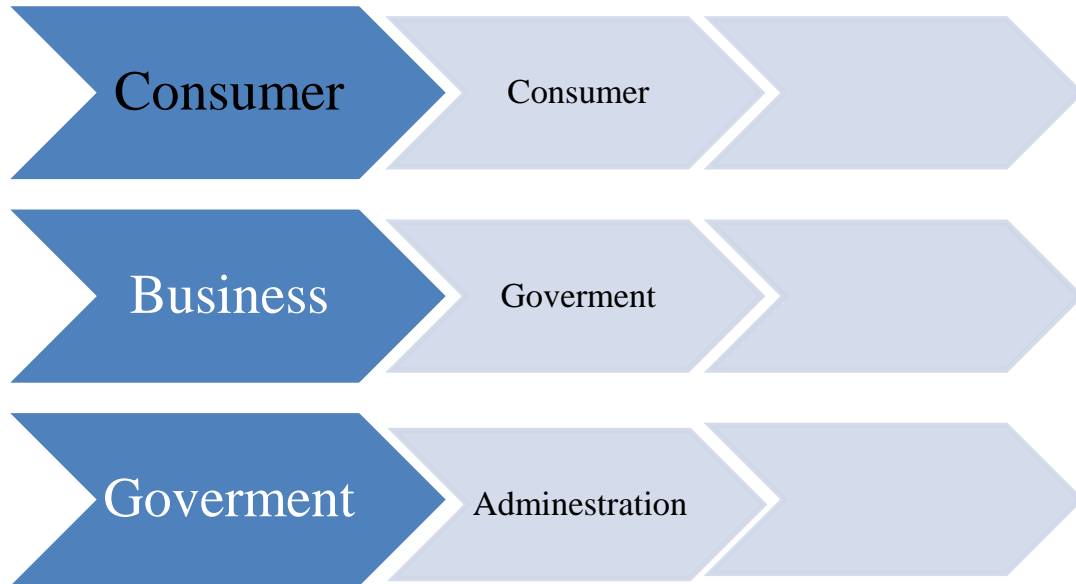

4-topshiriq. Rasmda keltirilgan elektron biznes modelini tushintirib bering.

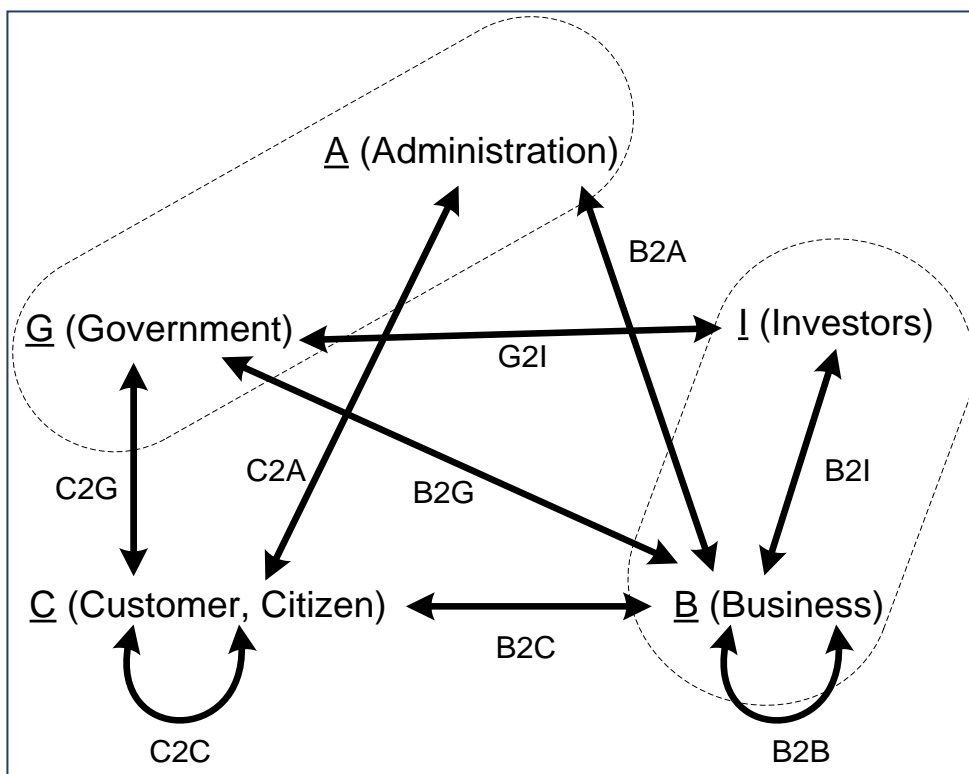

5-topshiriq. Elektron biznesning turlarini sanab bering.

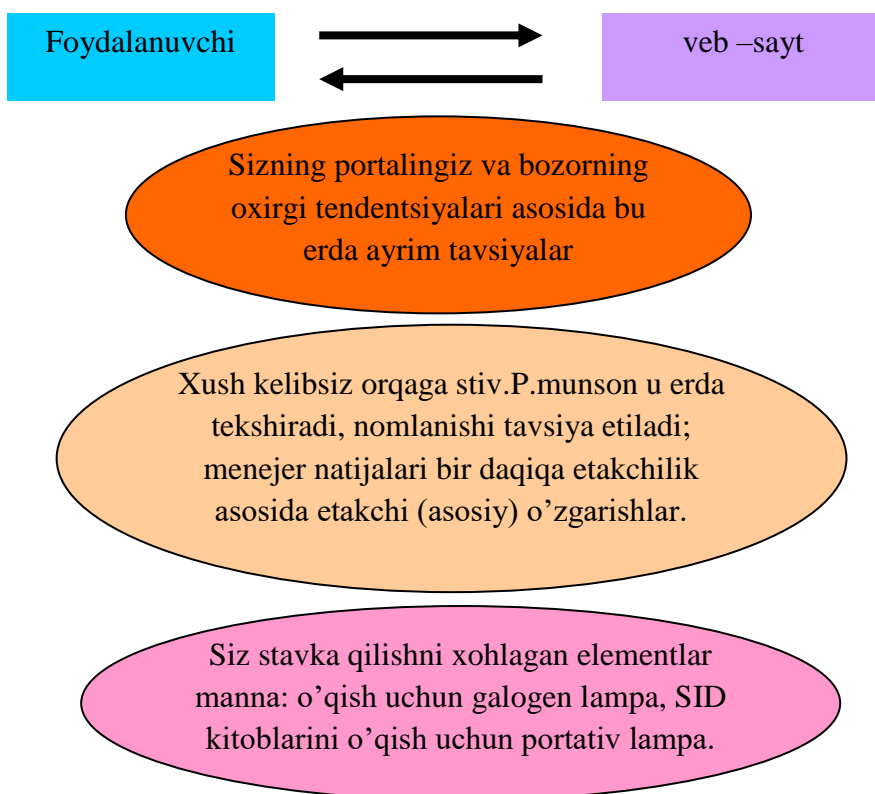

6-topshiriq. Elektron tijorat bozorining sektorlarini tushintirib bering.

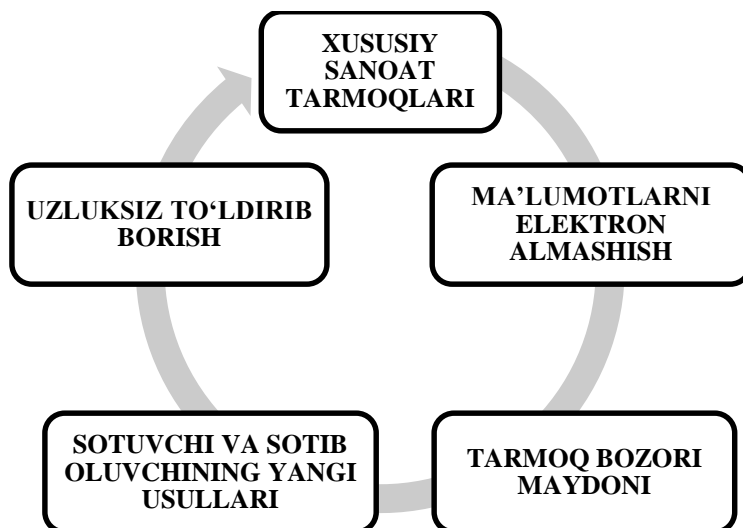

1. Bo‘lim – bu davlat tomonidan amalga oshirildan shart sharoitlar. Bularga **Government(Davlat)-Administration(Ma‘muriyat organlari)** nazarda tutiladi.
2. Bo‘lim – bu yuridik shaxslar nazarda tutiladi. Bularga **Business(Biznes-korxonona yoki firmalar)- Investors(Investorlar yoki sarmoya kiritadigan yuridik shaxlar)** nazarda tutiladi.
3. Bo‘lim – bu jismoniya shaxslar. Bularga (**Customer, Citizen – xaridorlar**) nazarda tutiladi. Bu bo‘lim elektron tijoratni eng ko‘p tarqalgan turi bo‘lib, birinchi ish olib borayotgan bo‘limlardan biri hisoblanadi.

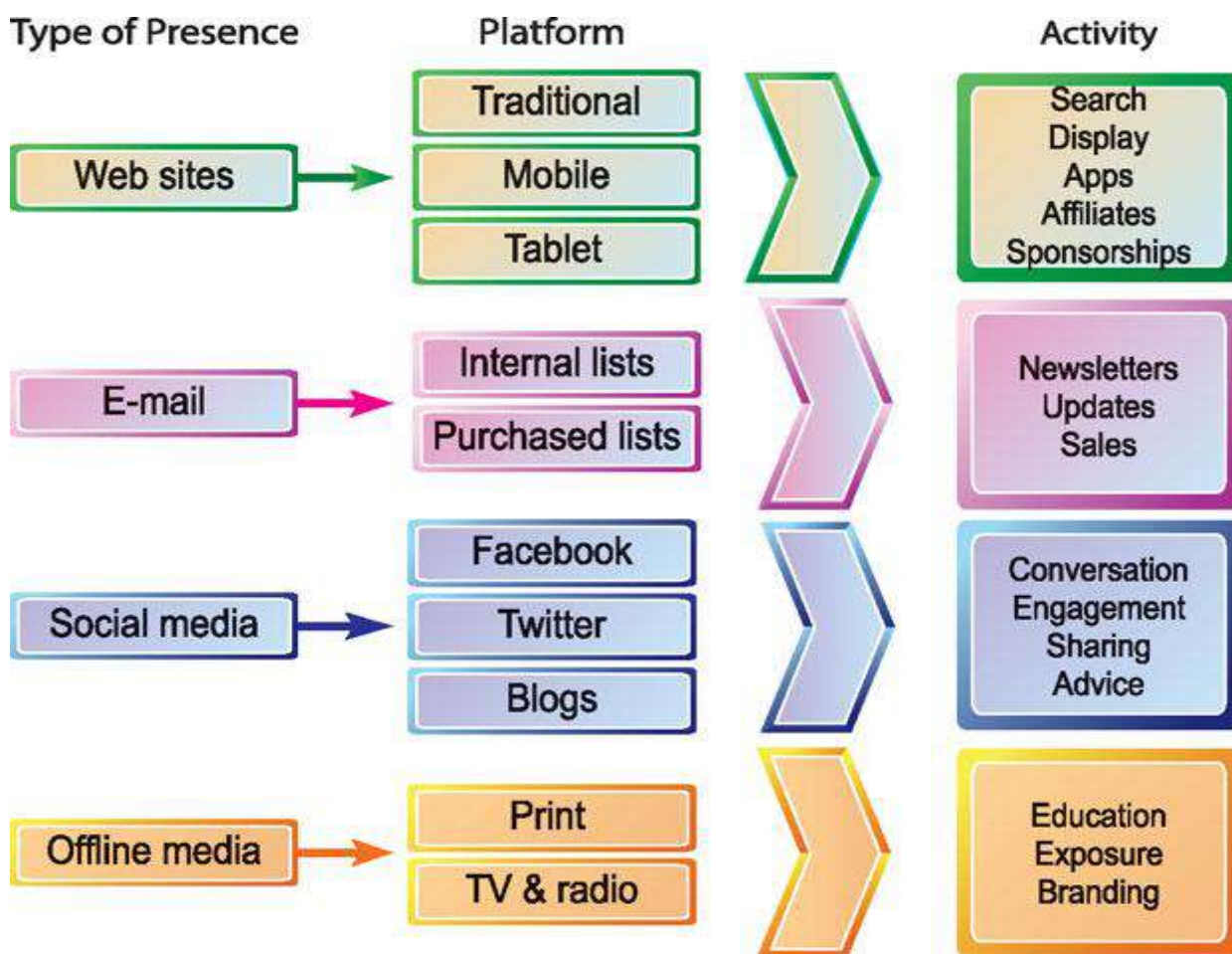
7-topshiriq. Elektron tijoratda web saytni rasmilashtirishni tushuntirib bering.

8-topshiriq. Elektron tijorat operatsiyalari biznesga qanday ta‘sir qiladi.

9-topshiriq.Elektron tijoratning mavjudlik xaritasini ingliz tilida izohlab bering.

Mavzuga oid savollar:

1. Elektron biznes turlari?
2. Elektron biznesda qo'llaniladigan IKT?
3. Global elektron biznesning kamchiliklari.
4. Elektron biznesda to'lov tizimlari
5. O'zbekistonda elektron tijoratning rivojlanish istiqbollari.
6. Global elektron biznes o'zi nima?
7. O'zbekistonda Internetdan foydalanishning ahvoli.
8. Elektron tijoratda korxonalar va uning birinchi qadamlari.
9. Elektron tijorat samaradorligining asosiy ko'rsatkichlari.
10. Elektron biznesda qollaniladigan axborot tizimlari?
11. Korxonalar saytlarini ishlab chiqishdan maqsad va uning muvaffaqiyati omillari.
12. Mijozlar bilan o'zaro aloqa muammolari va yechishdagi shartlar.
13. Global elektron biznes afzalliklari.
14. Mijozlar bilan o'zaro munosabatlarning boshqaruv tizimi tasnifi.
15. Elektron va an'anaviy biznes. Elektron biznes afzalligi.
16. Elektron bozorda korxonalar va xaridorlar turlari.

17-mavzu. Kompyutertarmoqlariga asoslangan masofaviy ta'lim tizimi

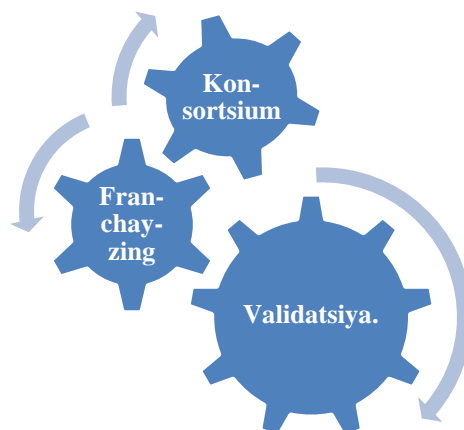
REJA:

1. Masofaviy ta'lim tizimi haqida tushuncha.
2. Kompyuter tarmoqlariga asoslangan masofaviy ta'lim tizimlari.
3. O'zbekistonda qo'llaniladiga masofaviy ta'lim tizimlari.

Bilib olasiz:

LMS tizimlarining ishlash texnologiyasi, masofaviy ta'lim modellari, On-line ta'limni ishlash texnologiyasi, moodle tizimining ishlash texnologiyasi va h.q.

1-topshiriq. Masofaviy ta'lim tizimining modellarini izohlang.

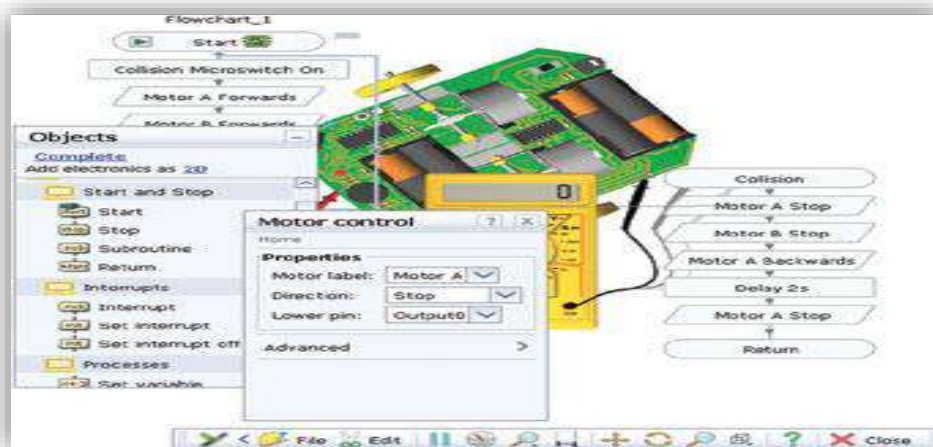

2-topshiriq. Masofaviy ta'limning texnologiyalari va unda qatnashuvchilarni izohlang. Misol tariqasida tushuntiring.

3-topshiriq. Masofaviy ta'lim tizimida INTERAKTIV texnologiyalari jadval asosida izohlang.

Internet masofaviy ta'lim portali. Video va audio konferensiyalar. Elektron pochta orqali ta'lim. Internet orqali mustaqil ta'lim olish. Uzoqdan boshqarish sistemalar. Onlayn simulyator va o'quv dasturlar. Test topshirish sistemalari.	
--	--

4-topshiriq. Crocodile ICT dasturida yaratilgan ayrim modellarni izohlab bering.

5-topshiriq. Masofaviy ta'lim tizimiga asoslangan electron ta'lim tizimini izohlab tushintirib bering.

6-topshiriq. Masofaviy ta'lim tizimiga tegishli 5 ta test tuzing va izohlang.

7-topshiriq. "e-study" so'ziga KLASSTER tuzing.

8-topshiriq. "Kompyuter tarmoqlariga asoslangan masofaviy ta'lim tizimi" mavzusiga SWOT tahlil yarating.

Mavzuga oid savollar:

1. Masofaviy ta'lim tizimining afzalligi.
2. LMS tizimi nima?
3. Masofaviy ta'limda qanday tizimlar ishlatiladi?
4. CMS tizimi nima?
5. MOODLE tizimining ishlash texnologiyasi?
6. Masofaviy ta'lim tizimi modellari?
7. Elektron darslik nima?
8. Virtual universitet nima va uning turlari?

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

Asosiy adabiyotlar:

1. Kenneth C.Loudon, Jane P.Loudon. Management Information Systems. New York, 2016. Page 669.;

2. Akayev A.A., Kenjabayev A.T., Ilxamova Yo.S., Jumaniyozova M.Yu. Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalari. Darslik.T.-“O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti”. 2019.- 510 bet.;

3. Kenjabayev A.T., Ikramov M.M., Allanazarov A.A.. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari. O‘quv-qo‘llanma.T.-“O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti”. 2017.- 408 bet;

4. Информационные технологии в экономике и управлении: учебник /под ред. проф. В.В. Трофимова.2-е изд., перераб. и доп.- М.: Юрайт, 2016.-482с.;
Автоматизированные информационные технологии в экономике: учебник / Под ред. проф. Г.А. Титоренко. 2-е изд. Перераб. и доп. - М.: Юнити, 2015. -399 с..

Qo‘shimcha adabiyotlar:

5. “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli Farmoni;

6. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 488 b.;

7. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 104 b.;

8. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 56 b.;

9. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 48 b..

Internet saytlari:

10. www.gov.uz. –(O‘zbekiston Respublikasi xukumat portali);

11. www.my.gov.uz – (Davlat interaktiv xizmatlari portali);

12. www.lex.uz – (O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi);

13. www.udemy.com –(ochiq kodli ommoviy on-line kursi);

14. www.KhanAcademiya.com – (ochiq kodli ommoviy on-line kursi);

15. www.http://el.tfi.uz– (Toshkent moliya instituti elektron kutubxonasi);

16. www.catback.ru – (научные статьи и учебные материалы по экономике).

MUNDARIJA

KIRISH.....	3
1-mavzu: Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalari fanining predmeti, vazifalari va maqsadi.....	4
2-mavzu: Axborot komplekslarining texnik va dasturiy taminoti.....	6
3-mavzu. Axborot komplekslarida ma'lumotlar bazasini tashkil etishva boshqarish.....	18
4-mavzu. Iqtisodiy sohalarda axborot komplekslari o'rtasidagi o'zaro integratsiyasi.....	21
5-mavzu. Tarmoqlangan axborot texnologiyalari.....	23
6-mavzu. Avtomatlashtirilgan axborot tizimlari.....	28
7-mavzu. Axborot komplekslarida qarorqabul qilish va ekspert tizimlari..	30
8-mavzu. Axborot komplekslarida xavfsizlikni tashkil etish jarayonlari	33
9-mavzu. Bank tizimida axborot komplekslari va texnologiyalari.....	36
10-mavzu. Menejment sohasi axborot kompleksi va texnologiyalari.....	40
11-mavzu. Buxgalteriya hisobida axborot kompleksi va texnologiyalari...	45
12-mavzu. Sug'urta faoliyatida axborot komplekslari va texnologiyalari.....	48
13-mavzu. Soliq tizimida axborot komplekslari va texnologiyalari.....	51
14-mavzu. G'aznachilikda axborot komplekslari va texnologiyalari.....	59
15-mavzu. Elektron hukumat asoslari.....	62
16-mavzu. Elektron tijorat texnologiyasi.....	67
17-mavzu. Kompyuter tarmoqlariga asoslangan masofaviy ta'lim tizimi..	71
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.....	74

**YAKUBOV U.K., ILXAMOVA YO.S.,
JUMANIYAZOVA M.YU.**

**“IQTISODIYOTDA AXBOROT KOMPLEKSLARI
VA TEXNOLOGIYALARI”**

fanidan

**AMALIY MASHG‘ULOTLAR OLIB
BORISH UCHUN**

USLUBIY QO‘LLANMA

Muharrir: M.Mo‘minova

Sahifalovchi: N.Niyazova

Bosmaxona guvohnomasi № 10-1289

Bosishga ruxsat etildi 28.08.2019 y. Bichimi 60x84_{1/16}

Nashr hisob tabog‘i 4,75 b.t. Adadi 3. Buyurtma № 29.

Toshkent Moliya institutida rizografiya
usulida chop etildi.

100000, Toshkent, Amir Temur shoh ko‘chasi 60^a uy.